

Anu Räisänen &
Risto Hietala (toim.)

ESR-rahoitus ja työssäoppimisen järjestäminen

Arviointiraportti

Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 24

ESR-rahoitus ja työssäoppimisen järjestäminen

Arviointiraportti

Anu Räisänen & Risto Hietala (toim.)

JULKAISUN MYYNTI:

Koulutuksen arviointisihteeristö
PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto
puh. (014) 260 3220
faksi (014) 260 3241
ktl-asiakaspalvelu@ktl.jyu.fi
www.edev.fi

© Koulutuksen arviointineuvosto, Anu Räisänen ja Risto Hietala

Kansi ja ulkoasu: Martti Minkkinen

Taitto: Kaija Mannström

Kartat: Pohjakartta © Affecto Finland Oy, Lupa L7221/07

ISSN 1795-0155 (painettu)

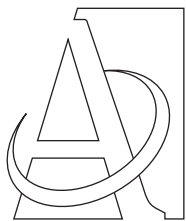
ISSN 1795-0163 (verkkójulkaisu, pdf)

ISBN 978-951-39-2821-6 (painettu)

ISBN 978-951-39-2822-3 (verkkójulkaisu, pdf)

Gummerus Kirjapaino Oy

Vaajakoski 2007

Sisältö

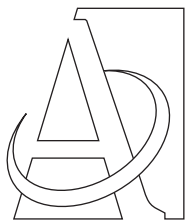
Tiivistelmä	3
Summary	5
Sammandrag	7
Esipuhe	9
1 JOHDANTO	11
OSA I ARVIOINTIHANKKEEN KUVAUS	
2 TYÖSSÄOPPIMINEN SUOMEN TAVOITE 1 ja 3 -OHJELMISSA	17
2.1 Tavoite 3 -ohjelma pähkinänkuoressa	17
2.2 Tavoite 1 -ohjelma pähkinänkuoressa	20
2.3 Synteesi tavoite 1 ja 3 -ohjelmien yhteisistä ja erottavista piirteistä	22
3 ARVIOINTIMENETELMÄ JA -PROSESSI	24
3.1 Arviointikysymykset	24
3.2 Arvioinnin periaatteet, arviointiprosessi ja arviointiaineisto	26
3.3 Suunnittelu- ja arviointiryhmä	27
4 ARVIOINNIN LUOTETTAVUUS	29
OSA II TULOKSET	
5 KOONTI TYÖPAIKALLA TAPAHTUVAN OPPIMISEN KANSALLISEN ARVIOINNIN TULOKSISTA	35
6 KOONTI TAVOITE 1 JA 3 -OHJELMA-ARVIOINTIEN AIKAISEMMISTA TULOKSISTA	40
7 ESR-RAHOITUS JA TYÖSSÄOPPIMISEN KEHITTÄMINEN	46
7.1. Kattavuus	46
7.1.1 ESR-hanketoimintaan osallistumisen aktiivisuus	47
7.1.2 Työssäoppimisen hanketoiminnan alueellinen jakautuminen	53
7.2 ESR-hanketoiminnan yhteydet työssäoppimisen laatuun	55
7.3 Opiskelijoiden työllistyminen koulutuksen jälkeen sekä opintojen läpäisy ja keskeyttäminen	58

7.4	ESR-hankerahoituksella koulutetut työpaikkaohjaajat ja opettajien työelämäjaksot	62
7.5	Hyvät käytännöt ja niiden yhteydet työssäoppimisen ESR-hanketoimintaan osallistumiseen	64
7.6	Hankerahoittajien, hallinnoijien ja kumppaneiden käsityksiä työssäoppimiseen liittyvästä ESR-rahoituksesta	67

OSA III SYNTEESI

8	ARVIOIVAT JOHTOPÄÄTÖKSET	81
9	KEHITTÄMISSUOSITUKSET	89
	LÄHTEET	92
	LIITTEET	93

Tiivistelmä

Räisänen, A. & Hietala, R. (toim.) 2007. ESR-rahoitus ja työssäoppimisen järjestäminen. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 24. Jyväskylä.

ISSN 1795-0155 (painettu), ISSN 1795-0163 (verkkojulkaisu, pdf)

ISBN 978-951-39-2821-6 (painettu), ISBN 978-951-39-2822-3 (verkkojulkaisu, pdf)

Tämä arviointi kohdistuu ESR-hankerahoituksen (Euroopan sosiaalirahasto) vaikutuksiin työssäoppimisen järjestämiseen. Arviointi on jatkoa vuonna 2006 tehdyille kansalliselle arvioinnille (Tynjälä ym. 2006). Arviointiraportissa tarkastellaan muun muassa koulutuksen järjestäjien osallistumista hanketoimintaan, osallistumisen alueellista jakautumista, hanketoiminnan yhteyksiä työssäoppimisen laatuun, opiskelijoiden työllistymistä, opintojen läpäisyä ja keskeyttämistä, opettajien ja työpaikkaohjaajien koulutusta sekä hanketoiminnan avulla kehitettyjä hyviä käytäntöjä.

Tästä arvioinnista on vastannut arviointiryhmä, johon on kuulunut dosentti Seija Mahlamäki-Kultanen (puheenjohtaja), professori Päivi Tynjälä, kuntayhtymän johtaja Keijo Pesonen ja asiantuntija Manu Altonen. Arviointiraportin toimittajat ovat laatineet arviointiraportin aineistojen ja arviointiryhmässä käytyjen keskusteluiden pohjalta.

Arviointi perustuu ESR-hanketoiminnalle asetettuihin tavoitteisiin. Arviointiaineistona hyödynnettiin em. kansallista arviointia sekä ESR-hanketoimintaan liittyviä rekistereitä ja fokusryhmäkeskusteluita, joihin osallistuivat hankkeiden rahoittajat, hallinnoijat ja kumppanit.

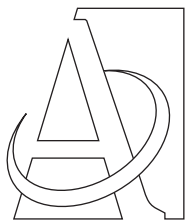
ESR-rahoituksen merkitys on ollut suuri työssäoppimisen valtakunnallisen toimeenpanon kannalta. Koulutuksen järjestäjien mahdollisuudet osallistua ESR-hanketoimintaan ovat olleet hyvät ja järjestäjät ovat myös osallistuneet hankkeisiin aktiivisesti. ESR-hanketoiminnan hallinnointia pidettiin yleisesti kriittisimpänä kohtana: hallinnointia pidetään byrokraattisena ja voimavaroja kuluttavana.

Koulutuksen järjestäjät ovat kehittäneet muun muassa työpaikkaohjaajien koulutusta, opettajien työelämäjaksoja, työssäoppimisen organisointia ja pedagogisia käytäntöjä, tiedotusta ja tietojärjestelmiä ESR-hanketoiminnan avulla. Työelämäyhteistyö ja verkostoituminen muiden järjestäjien kanssa ovat lisääntyneet. Selvää yhteyttä opiskelijoiden työllistymiseen ESR-hanketoiminnalla ei voitu todeta.

Arviointiraportissa esitetään myös kehittämiskohteita, jotka liittyvät muun muassa ESR-hanketoiminnan tavoitteiden selkeyttämiseen ja yhdenmukaistamiseen, ohjausjärjestelmän selkeyttämiseen, eri tahojen verkostoitumisen ja yhteistyön lisäämiseen, seuranta- ja arviointijärjestelmien kehittämiseen ja hyvien käytäntöjen levittämiseen ja vakiinnuttamiseen. Opiskelijanäkökulmaa toivottiin myös selkeytettävän.

Asiasanat: ESR-hanketoiminta, EU-rakennerahasto-ohjelmat, työssäoppiminen, ammatillinen koulutus

Summary

Räisänen, A. & Hietala R. (Eds.) ESF funding and the organization of learning at work. Publications by the Education Evaluation Council 24. Jyväskylä.

ISSN 1795-0155 (printed version), ISSN 1795-0163 (pdf)

ISBN 978-951-39-2821-6 (printed version), ISBN 978-951-39-2822-3 (pdf)

This evaluation focuses on the effects of the ESF project funding (The European Social Fund) on organizing learning at work. This is a follow-up assessment of the national evaluation carried out in 2006 (Tynjälä et al. 2006). Among other things, the present evaluation report gives information on the participation of the providers of education in the project, the regional division of participation, the connections between the project and the quality of learning at work, the employment of students, the passing and dropout rates of students, the education and training of teachers and advisors at work, as well as good practices developed as a result of the project.

The evaluation group responsible for this evaluation includes docent Seija Mahlamäki-Kultanen (chair), professor Päivi Tynjälä, director of the federation of municipalities Keijo Pesonen and expert Manu Altonen. The editors of the evaluation report have written it based on empirical data and discussions carried out within the group.

The criteria of the evaluation are based on the goals set for the action of ESF funded projects. For example, the evaluation at hand made use of the above mentioned national evaluation, as well as registers related to ESF funded project programs, and focus group discussions, participated in by the providers of funding, managers of the project, as well as the collaborative parties.

ESF funding has been a significant factor in implementing the national program of learning at work. The providers of education have had ample opportunities for participating in the ESF funded projects, and they have actively participated in them. The management of ESF funded projects was generally regarded as the most challenging part of the program: managing was considered bureaucratic and time (resource) consuming.

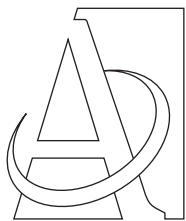
Through the ESF funded projects the providers of education have, among other things, developed training at work, teachers' working time periods, organizing learning at work and pedagogic practices, dissemination of information as well as systems of information. Collaboration at work and the amount of networking with

other organizers have clearly increased. However, a clear connection between the students' employment and the ESF funded project action could not be pointed out.

The evaluation report also draws attention to potential objects of development, which are, among other things, related to the questions of clarifying and standardizing the goals of the ESF funded projects, clarifying the steering system, increasing the amount of networking and collaboration, developing the systems of evaluation, as well as disseminating and establishing good practices. In addition, the need to clarify the students' point of view was pointed out.

Keywords: ESF project, EU Structural Fund programs, learning at work, vocational education

Sammandrag

Räisänen, A. & Hietala, R. (red.) 2007. ESF-finansiering och anordnande av lärande i arbetet. Publikationer från Rådet för utbildningsutvärdering 24. Jyväskylä.

ISSN 1795-0155 (tryckt), ISSN 1795-0163 (pdf)

ISBN 978-951-39-2821-6 (tryckt), ISBN 978-951-39-2822-3 (pdf)

Denna utvärdering gäller ESF-finansieringens (Europeiska socialfonden) effekter på anordnade av inläring i arbetet. Utvärderingen är en fortsättning på den nationella utvärderingen som gjordes 2006 (Tynjälä et al. 2006). Utvärderingsrapporten granskar bland annat utbildningsanordnarnas deltagande i projektverksamhet, hur deltagandet fördelar sig regionalt, projektverksamhetens samband med kvaliteten på inläring i arbetet, sysselsättningen av de studerande, godkända och avbrutna studier, lärarnas och arbetsplatshandledarnas utbildning samt god praxis som har utvecklats med hjälp av projektverksamhet.

Ansvar för denna utvärdering har innehafts av en arbetsgrupp bestående av docent Seija Mahlamäki-Kultanan (ordförande), professor Päivi Tynjälä, samkommundirektör Keijo Pesonen och experten Manu Altonen. De som har utarbetat utvärderingsrapporten har gjort det med rapportmaterialen och diskussionerna i arbetsgruppen som underlag.

Utvärderingen baserar sig på de mål som har satts upp för ESF-projektverksamheten. Som utvärderingsmaterial användes den tidigare nämnda nationella utvärderingen samt register i anslutning till ESF-projektverksamheten och fokusgruppdiskussioner där finansiärerna, administratörerna och partnererna i projekten deltog.

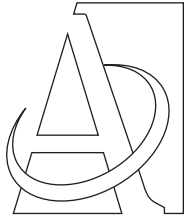
ESF-finansieringen har haft stor betydelse för hur inläring i arbetet har verkställts på det riksomfattande planet. Utbildningsanordnarna har haft goda möjligheter att delta i ESF-projektverksamheten och har även deltagit aktivt i projekten. Administrationen av ESF-projektverksamheten ansågs allmänt som den mest kritiska punkten: administrationen anses byråkratisk och resursslukande.

Utbildningsanordnarna har bland annat utvecklat utbildningen för arbetshandledare, arbetslivsperioderna för lärare, organisationen av lärande i arbetet och den pedagogiska praxisen, informeringen och informationssystemen med hjälp av ESF-projekten. Samarbetet med arbetslivet och nätverksbildningen med andra anordnare har ökat. Något klart samband med sysselsättningen av de studerande genom ESF-projektverksamheten har inte kunnat konstateras.

I utvärderingsrapporten presenteras även utvecklingsobjekt som bland annat gäller tydligare och enhetligare mål för ESF-projektverksamheten, tydligare styrsystem, ökad nätverksbildning och ökat samarbete mellan olika aktörer, utveckling av uppföljnings- och utvärderingssystemen och spridning och etablering av god praxis. Tydligare studerandesynvinkel önskades också.

Nyckelord: ESF-projektverksamhet, EU:s strukturfondsprogram, inläring i arbetet, yrkesutbildning

Esipuhe

Ammatillista koulutusta on uudistettu voimakkaasti viimeisinä vuosikymmeninä. Paineet sen kehittämiseen ovat niin ikään voimistuneet Suomen liittyttyä Euroopan Unioniin. EU:n tavoitteiden lisäksi koulutusta ohjaavat kansalliset tavoitteet ja näiden taustalla olevat elinkeinoelämän tarpeet.

Yksi suurimmista muutossuunnista on liittynyt koulutuksen työelämälähtöisyyden parantamiseen. Tämä on konkretisoitunut muun muassa 20 opintoviikon pituisen työssäoppimisen sisällyttämisessä kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin. Sen lisäksi, että kansalliset kehittämistoimet suunnattiin 2000-luvun alussa työssäoppimiseen, Euroopan sosiaalirahastot tarjosivat tähän kehittämiseen uusia mahdollisuuksia.

Työssäoppimisen kehittämisessä on erityisesti hyödynnetty ESR-hankerahoitusta. Koulutuksen järjestäjien mahdollisuudet osallistua ESR-hankkeisiin ovat olleet hyvät ja järjestäjät ovat käyttäneet tätä mahdollisuutta aktiivisesti, joskaan ei kattavasti.

Tässä arvioinnissa on kyse työpaikalla tapahtuvaa oppimista selvittäneen kansallisen arvioinnin jatkohankkeesta. Tässä arvioinnissa oli mahdollista pureutua siihen, mikä merkitys EU-tavoiteohjelmilla ja niihin liittyvällä hankerahoituksella on ollut työssäoppimisen järjestelmän luomiseen ja sen laatuun. Arviointi pureutuu hanketoiminnan kattavuuteen sekä hanketoiminnan vaikutuksiin koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden näkökulmasta. Arvioinnin mukaan ESR-hankerahoitusta on hyödynnetty melko tasaisesti eri puolilla maata. Rahoituksen turvin on kehitetty uusia toimintatapoja ja yhteistyökäytäntöjä työelämän kanssa, koulutettu sekä työpaikkaohjaajia ja luotu mahdollisuuksia opettajille työelämäjaksoihin. Myös opiskelijat ovat hyötynet uudesta opiskelutavasta. Selvästi tuli esiin myös se, että työssäoppimiseen liittyvä toiminta oli laadukkaampaa niiden järjestäjien kohdalla, jotka olivat osallistuneet ESR-hanketoimintaan.

Tämä arviointi on organisoitu muista arvioinneista poikkeavalla tavalla. Keskeistä oli, ettei koulutuksen järjestäjiä rasiteta erillisillä kyselyillä, vaan hyödynnetään olemassa olevaa aineistoa. Sekä hankkeen suunnittelu- että arviointiryhmä ovat onnistuneet hyvin metodisesti haastavassa arvioinnissa. Arvioinnissa on nostettu esiin näkö-

kohtia, joihin puuttamalla EU:n hankerahoitukseen liittyviä toimintoja voidaan edelleen kehittää.

Esitän lämpimät kiitokset kaikille arviointiin osallistuneille. Samalla toivon, että arviointi tukisi sekä kansallisella tasolla toimivia viranomaisia että koulutuksen järjestäjiä kehittämään toimintaa edelleen.

Kauko Hämäläinen

Koulutuksen arviointineuvoston puheenjohtaja

1 Johdanto

Tämä raportti käsittelee arviointia, joka kohdistui *ESR-hankerahoituksen (Euroopan sosiaalirahasto) vaikutuksiin työssäoppimisen¹ järjestämiseen*. Kyse on työpaikalla tapahtuvaa oppimista selvittäneen kansallisen arviointihankkeen jatkohankkeesta. Arvioinnin yhteydessä on käytetty eri rekistereistä sekä aiemman kansallisen arvioinnin yhteydessä koottuja tietoja. Näiden lisäksi tehtiin suunnattu kysely ja järjestettiin fokusryhmäkeskusteluja. Fokusryhmät organisoitiin erikseen ESR-hankkeita hallinnoineille ja rahoittajille. Arvioinnissa keskityttiin kuulemaan hankkeita hallinnoineita ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, minkä lisäksi kuultiin joitakin sellaisia hallinnoijia, jotka eivät ole ammatillisen koulutuksen järjestäjiä (myöhemmin muut toimijat). ESR-hankkeita rahoittaneina tahoina kuultiin Opetushallitusta ja lääninhallituksia.

Tämä arviointi perustuu opetusministeriön toimeksiantoon, ja se sijoittuu ajalle 1.3.2006–28.2.2007.

Työssäoppimisen keskeiset piirteet ovat kiteytettyinä:

- Työssäoppimisella tarkoitetaan opetussuunnitelmaperusteiseen koulutukseen sisältyvää, työpaikoilla tapahtuvaa, tavoitteellista, ohjattua ja sopimuksiin perustuvaa ja muuhun opetukseen niveltävää työn kautta tapahtuvaa oppimista. Työssäoppimisen kehittämisen keskeisiä tavoitteita on koulutuksen työelämälähtöisyyden vahvistami-

¹ Asiasyhteydestä riippuen tässä arvioinnissa käytetään työssäoppimisen rinnalla myös työpaikalla tapahtuvan oppimisen käsitettä.

sen lisäksi työelämään siirtymisen helpottuminen ja sijoittumisen osuvuuden parantaminen sekä työttömyyden ehkäisy.

- Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa (Koulutus ja tutkimus 2003–2008) on linjaukset työssäoppimisen sisällyttämisestä ammatilliseen peruskoulutukseen sekä työssäoppimisen tavoitteet. **Tavoitteena** on, että kaikkien opiskelijoiden opetussuunnitelmaan kuuluu työssäoppimista aidossa työelämässä. Lisäksi tavoitteena on resurssien turvaaminen siten, että opiskelijat saavat oppilaitoksilta riittävästi ohjausta ja tukea työssäoppimisen aikana. Lisäksi määrällisten tavoitteiden avulla on linjattu työpaikkaohjaajien vähintään kahden viikon koulutusta sekä muuta lyhytkestoista koulutusta. Tavoitteena on niin ikään luoda pysyvä työpaikkaohjaajien koulutusjärjestelmä. Määrälliset tavoitteet ovat seuraavat:
 - Kaikki opiskelijat opiskelevat työelämässä vähintään 20 opintoviikkoa.
 - Työpaikkaohjaajien koulutuksen tavoite vuosina 2003–2006 on 4000 ohjaajaa/vuosi ja vuosina 2007–2008 2000 ohjaajaa/vuosi.
 - Opettajien työelämäjaksojen tavoite on 450/vuosi.
 - Opettajat osallistuvat työpaikkaohjaajakoulutukseen.
 - 10 000 opettajaa osallistuu keskimäärin neljän opintoviikon laajuiseen työssäoppimiseen liittyvään koulutukseen, joka toteutetaan kansallisella rahoituksella (opetustoimen henkilöstökoulutus).
 - Työssäoppimisen toteutusmalleja kehitetään painoalueena pk-yritykset.
- Tavoitteiden saavuttamista edistetään **kansallisella työssäoppimisen tukiohjelmalla** (esim. Ohjeet rahoittajille Suomen ... 2005). Kansallisen tukiohjelman puitteissa tehtyä toimeenpanoa ja kehittämistä on rahoitettu ESR-hankerahoituksen lisäksi myös kansallisilla määrärahoilla. Keskeisiä tukiohjelmaan kuuluvia toimintoja ovat olleet opettajien henkilöstökoulutus, opettajien koulutus- ja työelämäjaksot, työpaikkaohjaajien koulutus, työssäoppimisen kokeilu- ja kehittämisspilotit sekä tutkimus ja tiedotus. Myöhemmin ESR-rahoituksella on tuettu myös työssäoppimiseen kiinteästi liittyvien ammattiosaamisen näyttöjen kehittämistä.
- Työssäoppimisen **kokeilutoiminta** käynnistettiin opetussuunnitelmaperusteisessa koulutuksessa vuonna 1998, mistä se laajeni kaikkia tutkintoja koskevaksi syksyllä 2001. Opetushallitus käynnisti ensimmäiset työssäoppimisen kokeilu- ja kehittämissankkeet jo vuonna 1997.
- Työssäoppimisesta, samoin kuin työpaikalla tapahtuvasta oppimisesta oppisopimus-koulutuksessa, on tehty **kansallinen arviointi** 2006 (Tynjälä ym. 2006).

Tämän arviointihankkeen on organisoinut Koulutuksen arviointineuvosto. Koulutuksen järjestäjille aiheutuvan rasituksen vähentämiseksi päätettiin tässä arvioinnissa hyödyntää mahdollisimman paljon aiemmin suoritetun työssäoppimisen arvioinnin tuloksia.

Arviointiryhmä, johon on kuulunut dosentti Seija Mahlamäki-Kultanen (puheenjohtaja), professori Päivi Tynjälä, kuntayhtymän johtaja Keijo Pesonen ja asiantuntija Manu Altonen, on yhdessä tehnyt hanketta koskeva valinnat ja analysoinut tulokset arviointi-istunnoissa. Arviointiryhmä vastaa yhdessä myös arviointiraportista ja siinä olevista arvioivista tulkinnoista. Arviointisihteeristö on laatinut arviointiraportin aineistojen ja arviointiryhmässä käytyjen keskusteluiden pohjalta.

Raportin Osa I kuvaa tiivistetysti ESR-ohjelman tavoitteet, painopisteet ja arviointitulokset. Myös arviointiasetelma, -kysymykset ja -menetelmät kuvataan tässä osassa. Osassa II keskitytään tuloksiin. Luvuissa 5 ja 6 kuvataan aiemmin tehtyjen arviointien keskeisiä tuloksia. Mukaan on otettu työpaikalla tapahtuvan oppimisen kansallinen arviointi sekä ESR-tavoiteohjelmien väliarvioinnit ja väliarviointien ajantasaistamisarviointit. ESR-ohjelmiin liittyvää rekisteritietoa hyödynnetään kussakin asiayhteydessä. Luvussa 7 kuvataan keskeisiä tuloksia. Osa III sisältää arvioivat johdopäätökset ja kehittämissuosituksen. Luku sisältää arviointiryhmän käsitykset ESR-ohjelman merkityksestä sekä sen toteuttamisesta osana työssäoppimisen kehittämistä. Raportti on suomenkielinen mutta sisältää sekä ruotsin- että englanninkielisen tiivistelmän.

OSA I

ARVIOINTIHANKKEEN
KUVAUS

2 Työssäoppiminen Suomen tavoite 1 ja 3 -ohjelmissa

Työssäoppimiseen liittyviä hankkeita on rahoitettu Suomen tavoite 1 ja tavoite 3 -ohjelmien avulla. Tavoite 1 -ohjelma kattaa Itä- ja Pohjois-Suomen sekä tiettyjä rajattuja seutukuntia Länsi-Suomesta. Tavoite 3 -ohjelma kattaa koko maan lukuun ottamatta tavoite 1 -aluetta ja Ahvenanmaata (liite 2). Tavoite 3 -ohjelman toteuttamisalue kattaa yli 80 % Suomen väestöstä. Ahvenanmaan maakunnalla on oma tavoite 3 -suunnitelma, joka on laadittu *itsehallintolain* (1144/99) mukaisesti.

2.1 Tavoite 3 -ohjelma pähkinänkuoressa

Yleistä

Tavoite 3 -ohjelma on kehittämisohjelma, jolla etsitään, kokeillaan ja tuotetaan uusia näkökulmia ja levitetään hyviä käytäntöjä suomalaiseen työvoima-, elinkeino- ja koulutuspolitiikkaan. ESR -toiminnan lisäarvo kansalliseen politiikkaan verrattuna syntyy sen tuotekehittelyluonteesta. Inhimillisiä voimavaroja koskevaa tuotekehittelyä tehdään ESR-varoilla yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tavoite 3 -ohjelmassa painotetaan:

- ikääntyvän työvoiman jaksamista ja työssä pysymisen edistämistä
- työyhteisöjen kehittämistä paremmin vastaamaan teknologisen kehityksen tasoa
- sukupuoleen perustuvan työnjaon murtamista työ- ja koulutusmarkkinoilla

- työttömyyden ja syrjäytymisen torjumista
- työvoimakapeikkojen ehkäisemistä
- elinikäiseen oppimiseen perustuvien ja innovatiivisten toimintatapojen käyttöönoton lisäämistä työpaikoilla
- työelämälähtöisten koulutusmallien kehittämistä.

Työministeriö toimii tavoite 3 -ohjelman vastuuviranomaisena. Tavoite 3 -ohjelman toteutukseen osallistuvia valtion viranomaisia ovat työministeriö, opetusministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriö, sisäasiainministeriö sekä sosiaali- ja terveysministeriö. Käytännössä projekteja koordinoivat pääsääntöisesti työvoima- ja elinkeinokeskukset, lääninhallitukset ja maakuntien liitot.

Tavoitteet ja toimintalinjat

Tavoite 3 -ohjelman strategiset painopisteet on määritetty ohjelma-asiakirjassa (Yhteinen ohjelma-asiakirja 2000–2006), ja niitä on edelleen konkretisoitu täydennysosassa (Ohjelma-asiakirjan täydennysosa 2000–2006). Ohjelma jakautuu toimintalinjoihin ja niiden alaisiin toimenpidekokonaisuuksiin. Toimenpiteet integroidaan kansalliseen toimintapolitiikkaan siten, etteivät ne ole päällekkäisiä, vaan täydentävät toisiaan. Toimintaperiaatteissa painotetaan muun muassa innovatiivisuutta, vaikuttavuutta ja oppimista sekä läpinäkyvyyttä. Erityisesti työvoiman kysyntää ja työllisyyden edistämistä koskeva strateginen painopiste sisältää myös työssäoppimiseen liittyvän kehittämistoiminnan.

Työssäoppiminen liittyy tavoite 3 -ohjelman toimintalinja 1:een (Työvoiman kysynnän hyödyntäminen ja työllisyyden edistäminen), jossa tavoitteena on edistää työttömien työllistymistä avoimille työmarkkinoille, etsiä uusia työllistymismahdollisuuksia ja turvata yritysten työvoiman saantia hyödyntämällä eri tahojen laaja-alaista yhteistyötä. Työssäoppiminen kuuluu edelleen ko. toimintalinjan toimenpidekokonaisuuteen 1.2. ***Uudet toimintatavat koulutuksesta työelämään siirtymiseksi.*** Tässä tavoitteeksi puolestaan on nostettu työttömyyden – erityisesti nuorisotyöttömyyden – ennaltaehkäisy kehittämällä toimintamalleja, jotta koulutuksesta työelämään siirtyminen nopeutuisi ja sijoittumisen osuvuus parantuisi. Keskeisinä toimenpiteinä on työssäoppimisen kokeilu- ja kehittämishankkeet sekä niihin liittyen työpaikkaohjaajien ja opettajien koulutus.

Työssäoppimisen sisällyttämisellä kaikkiin ammatillisiin perustutkintoihin tavoiteltiin muun muassa koulutuksen ja työelämän välisen kynnyksen madaltumista. Tavoitteena on vahvistaa yhteistyötä ja parantaa työpaikkojen valmiuksia opiskelijoiden ohjaamiseen työpaikalla. Uudistuksen tueksi nähtiin tarvittavan kokeilu- ja kehittämistoimintaa, opettajien työelämäjaksoja ja työpaikkaohjaajien koulutusta. Laadukkaana työpaikkaohjauksen avulla voidaan niin ikään luoda edellytyksiä työssäoppimisen lisäämiseen ja kitkattomaan siirtymiseen koulutuksesta työelämään. Keskeisiä haasteita ovat

- joiltakin oppilaitoksilta puuttuvat työelämäyhteydet
- alakohtaiset erot
- yritysyhteistyön laajentaminen isoista yrityksistä pk-yrityksiin ja näiden osallistuminen opiskelijoiden työssäoppimisen ohjaukseen.

Edellä mainitun toimenpidekokonaisuuden avulla on tuettu työssäoppimisen edistämistä ja laajentamista muun muassa seuraavin keinoin:

- On etsitty ratkaisuja työssäoppimisen tavoitteiden, ohjaus- ja arviointikäytäntöjen sekä yhteistoiminnallisen oppimisen kehittämiseksi.
- On kehitetty työpaikkaohjaajien valmiuksia toimia työssäoppijoiden ohjaajina, työpaikalla tapahtuvan ammatillisen koulutuksen asiantuntijoina sekä yhdyshenkilöinä eri sidosryhmiin päin.
- On ajanmukaistettu opettajien ammattitaitoa työssäoppimiseen liittyvien menettelytapojen ja pedagogiikan hallinnan sekä opettajien työelämäntuntemuksen suhteen (työelämäjaksot).
- On parannettu työssäoppimisen tiedottamista eri tiedotusmuotoja ja kanavia hyödyntämällä siten, että jokaisella on mahdollisuus saada ajankohtaista tietoa ja neuvontaa työssäoppimisesta.
- On tuettu uudenlaista yhteistyön syntymistä oppilaitosten ja yritysten välillä sekä edistetty pk-yritysten valmiuksia työssäoppijoiden ohjaamiseen.

Ohjelmassa on edistetty myös koulutuksesta työelämään siirtymistä kehittämällä koulutuksen järjestäjien ura- ja rekrytointipalveluita yhteistyössä työvoimaviranomaisien kanssa. Tämä arviointi ei kohdistu ura- ja rekrytointipalveluiden kehittämiseen.

Toimenpidekokonaisuuden 1.2. **välittömänä kohderyhmänä** ovat olleet ammatillisen peruskoulutuksen työssäoppimisen kanssa tekemisissä olevat opettajat ja työpaikoilla toimivat, työpaikkaohjaajiksi koulutettavat työpaikkaohjaajat. **Välillisinä kohderyhminä** ovat olleet myös oppilaitosten opiskelijat.

Toimijat. Tavoite 3 -ohjelmassa työssäoppimisen hankkeita rahoittavat Opetushallitus ja Oulun, Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen lääninhallitukset. Opetushallitus tekee päätökset valtakunnallisista, kahta tai useampaa lääniä koskevista alakohtaisista koulutus- tai kehittämishankkeista sekä verkostoitumishankkeista. Lääninhallitukset tekevät päätökset alueellisten toimijoiden toteuttamista hankkeista, joissa korostuu alueellinen ja paikallinen näkökulma tai toteutustapa. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat suurin hankkeita hallinnoiva taho, mutta hankkeita hallinnoivat myös yliopistot, ammattikorkeakoulut ja yritykset (muut toimijat).

Seuranta ja arviointi: Tavoite 3 -ohjelmassa on määritetty yhteiset seurannan kohteet, joiden mukaisesti tietoa kootaan kansallisiin rekistereihin (esim. Ohjelmasiakirjan täydennysosa 2000–2006). Tiedot kootaan ESR-seurantalomakkeella kaksi kertaa vuodessa. Tiedot kootaan työministeriön ylläpitämään **ESRA-tietokantaan**. Rekisteriin kirjataan projektia ja osallistujia koskevat tiedot. Osa ESRA-rekisterin tiedoista siirretään opetusministeriön ylläpitämään **IRIS-tietokantaan**, jossa on määrälliset seurantatiedot sekä projektisuunnitelmat ja päätökset. Lisäksi laaditaan laadullisia seurantaraportteja, jotka toimitetaan rahoittajalle. Rahoittajat seuraavat hankkei-

den edistymistä seurantatietojen, maksatushakemusten, laadullisten raporttien ja varmennuskäyntien avulla.

2.2 Tavoite 1 -ohjelma pähkinäkuoressa

Tavoite 1 -ohjelmat ovat Itä- ja Pohjois-Suomen alueellisia kehittämisohjelmia. Tavoite 1 -ohjelmien ESR-tukea suunnataan

- yrittäjyyden ja yritystoiminnan tukemiseen
- työllistämisen, työllistyvyyden ja tasa-arvoisten työmarkkinoiden edistämiseen
- koulutusjärjestelmien, koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamiseen sekä työelämäyhteyksien kehittämiseen
- osaamispääoman ja osaamisen tason nostamiseen
- uusien toimintamallien kehittämiseen työelämässä ja koulutuksessa
- koulutus- ja tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyön parantamiseen
- syrjäisen maaseudun elinvoiman säilyttämiseen sekä maaseudun ja alueellisten kasvukeskusten yhteistyöhön.

Tavoite 1 -ohjelma jakautuu Itä-Suomen tavoiteohjelmaksi (Itä Suomen tavoite 1 -ohjelma 2000–2006 ja sen täydennysosa) ja Pohjois-Suomen tavoiteohjelmaksi (Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelma 2000–2006 ja sen täydennysosa). Tavoite 1-ohjelmaan kokonaisuudessaan kuuluu sekä EAKR- (Euroopan alueen kehitysrahasto) ja ESR -toimenpiteitä.

Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelma

Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmaa toteutetaan Etelä-Savon, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Kainuun maakunnissa. Itä-Suomen tavoiteohjelmassa painotetaan omista kulttuurisista näkökulmista ja alueellisista tarpeista lähtevää sekä kilpailukykyä edistävää kehittämistä. Painopisteenä on yritystoiminnan edistäminen ja näiden toimintaympäristöjen kehittäminen. Keskeisiä ovat työllistymistä koskevat tavoitteet.

Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa on **neljä toimintalinjaa**: yritystoiminta, osaamisen vahvistaminen ja työvoiman valmiuksien parantaminen, maaseudun kehittäminen sekä rakenteiden ja hyvän ympäristön kehittäminen. Näiden rahoittamisessa hyödynnetään eri rahoituskanavia kuten ESR:a. Tämän arvioinnin kannalta keskeisimpiä ovat toimintalinja kahteen sisältyvät (vuosina 2000–2006) koulutusjärjestelmän kehittämistä ja koulutuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamista sekä osaamisen vahvistamista ja työvoiman valmiuksien parantamista koskevat toimenpidekokonaisuudet. Nämä toimenpidekokonaisuudet ovat painottuneet koulutusjärjestelmän kehittämiseen, työvoiman työmarkkina- ja valmiuksien parantamiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Toimintalinjassa kehitetään muun muassa koulutus- ja oppimismenetelmiä, opetusteknologiaa, oppimisympäristöjä ja henkilöstön osaamista.

Työssäoppiminen ei ole sisällynyt tavoite 1 -ohjelmaan niin selkeästi kuin tavoite 3 -ohjelmaan. Tavoite 1 -ohjelmassa ei ole myöskään asetettu työssäoppimisen kehittä-

tämiselle erityisiä tavoitteita. Työssäoppimisen kehittämistä koskevia hankkeita on kuitenkin kuulunut tavoiteohjelmiin silloin, kun niiden avulla on voitu edistää ohjelman tavoitteita. Työssäoppimista koskevia kehittämishankkeita on kuulunut eri toimenpidekokonaisuuksiin, erityisesti toimenpidekokonaisuuteen 1.2. Käytännössä hanketoiminnan avulla on

- etsitty ratkaisuja työssäoppimisen tavoitteiden, ohjaus- ja arviointikäytäntöjen sekä yhteistoiminnallisen oppimisen kehittämiseksi
- kehitetty työpaikkaohjaajien valmiuksia toimia työssäoppijoiden ohjaajina, ammatillisen koulutuksen asiantuntijoina työpaikoilla sekä yhdyshenkilöinä sidosryhmiin päin
- ajanmukaistettu opettajien ammattitaitoa työssäoppimiseen liittyvien menettelytapojen ja pedagogiikan hallinnan sekä opettajien työelämäntuntemuksen suhteen (erityisesti opettajien työelämäjaksot)
- parannettu työssäoppimisen tiedottamista eri tiedotusmuotoja ja kanavia hyödyntämällä siten, että jokaisella on mahdollisuus saada ajankohtaista tietoa ja neuvontaa työssäoppimisesta
- tuettu uudenlaista oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä sekä edistetty pk-yritysten valmiuksia työssäoppijoiden ohjaamiseen.

Työssäoppimisen hankkeissa **välittömät kohderyhmät** ovat olleet pääosin samoja kuin 3-tavoiteohjelmassa (opettajat, ohjaajat). Samoin kuin 3-tavoiteohjelmassa, opiskelijat ovat **välillisiä kohderyhmiä**.

ESR-hankerahoituksen vaikutuksia koskevat tavoitteet ks. 3-tavoiteohjelma.

Toimijat. Ohjelman rahoittajia on useita, kuten lääninhallitukset, maakuntien liitot ja TE-keskukset. Työssäoppimista koskevia hankkeita ovat hallinnoineet pelkästään ammatillisen koulutuksen järjestäjät, eivät muut toimijat.

Seurannassa ja arvioinnissa noudatetaan tavoite 3 -ohjelman yhteydessä kuvattuja periaatteita.

Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelma

Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelman alueeseen kuuluu koko Lapin maakunta ja osia Pohjois-Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Keski-Suomen maakunnista. Laajuudeltaan alue on 39 % koko maan pinta-alasta. Pohjois-Suomen tavoite 1 -ohjelman strategisena tavoitteena on lisätä taloudellista kasvua siten, että syntyy uusia työpaikkoja ja uutta yrittäjyyttä. Lisäksi tavoitteena on työttömyyden alentaminen ja ennaltaehkäisy. Keskeistä on parantaa yritystoiminnan laajenemismahdollisuuksia sekä synnyttää uutta yritystoimintaa.

Tavoite 1 -ohjelmassa on kolme toimintalinjaa: **yritystoiminta, maaseutu ja osamainen sekä työllisyys**. Myöskään Pohjois-Suomessa tavoite 1 -ohjelmassa ei ole asetettu erillisiä tavoitteita työssäoppimisen kehittämiseksi. Näitä hankkeita on kuitenkin sisällytetty ohjelmiin silloin, kun niiden avulla on voitu edistää tavoiteohjelman

alueellisia tavoitteita. Käytännössä työssäoppimisen hanketoiminnan organisointi on ollut samansuuntaista Itä-Suomen hanketoiminnan kanssa.

Työssäoppimista koskevia toimintoja voi kuulua eri toimintalinjoihin ja erityises-ti osaamista ja työllisyyttä koskevaan linjaan. **Osaaminen ja työllisyys** -toimintalin-jassa painotetaan

- elinikäistä oppimista ja siihen kuuluvana sellaisten käytännön toimintamallien kehit-tämistä, joilla koulutus ja opiskelu voidaan yhdistää osaksi yksilöiden työ- ja elämän-uraa
- koulutuksen kehittämistä vastaamaan työelämän muutoksiin
- koulutuksen tuomista mahdollisimman lähelle yrityksiä ja työpaikkoja, jotta se voisi vastata niiden erityisiin tarpeisiin
- oppilaitosten aktivoimista kehittämään uusia työelämäläheisiä koulutusmalleja sekä koulutuksen työelämäyhteyksiä ja tulevien työvoimatarpeiden ennakointia
- koulutusjärjestelmien kehittämistä elinkeinoelämän tarpeita vastaaviksi.

Kohderyhmät ovat samat kuin edellä kuvatussa 3-tavoiteohjelmassa.

ESR-hankerahoituksen vaikutuksia koskevat tavoitteet ks. 3-tavoiteohjelma.

Toimijat pääosin samat kuin Itä-Suomen tavoite 1 -ohjelmassa.

Seurannassa ja arvioinnissa noudatetaan tavoite 3 -ohjelman yhteydessä kuvattuja periaatteita.

2.3 Synteesi tavoite 1 ja 3 -ohjelmien yhteisistä ja erottavista piirteistä

Yleisellä tasolla tarkasteltuna tavoite 1 ja 3 -ohjelmat ovat samanlaisia, mutta tarkem-pi erittely osoittaa niiden erot. Eroja ilmenee ohjelmien strategisissa tavoitteissa, toi-mintalinjoissa ja toimenpidekokonaisuuksissa. Erot johtuvat muun muassa siitä, että tavoite 1-ohjelma sisältää myös muita toimenpidekokonaisuuksia kuten EAKR ja EMOTR. Myös hanketoiminnan ohjauksessa, rahoitusperiaatteissa sekä hanketoimin-nalle asetuissa vaatimuksissa on eroja. Ohjeet ja niiden tulkinnat vaihtelevat myös rahoittajien välillä.

Tavoite 3 -ohjelma painottaa työssäoppimisen kansallista kehittämistä ja sen toi-meenpanoa ja tukemista. Sen sijaan tavoite 1 -ohjelmassa ei samankaltaisia painopis-teitä ole asetettu.

Tavoite 1 ja 3 -ohjelmat ovat alueellisia. 1-tavoiteohjelma kattaa sekä Itä-Suomen että Pohjois-Suomen ja 3-tavoiteohjelma Länsi-Suomen ja Etelä-Suomen. Jako ei ole kuitenkaan lääniperustainen, vaan osia Länsi-Suomen läänistä on kuulunut 1-tavoite-ohjelman alueelle. Koska koulutuksen järjestäjät toimivat alueellisina koulutuskeskuk-sina, joiden toimialue ei rajaudu EU:n aluerajoihin, jotkut järjestäjät toimivat sekä 1-että 3-tavoiteohjelmien alueella.

Itä- ja Pohjois-Suomen ESR-hanketoimintaa rahoittavat alueelliset toimijat kuten lääninhallitukset, maakuntien liitot ja TE-keskukset. Tavoite 3-ohjelmaan kuuluvan työssäoppimisen hanketoiminnan rahoittajina ovat toimineet Opetushallitus ja lääninhallitukset, minkä lisäksi hankkeita ovat rahoittaneet myös muut tahot, kuten maakuntien liitot ja TE-keskukset. Kansallinen kehittämisvirasto on edellä olevan perusteella siten ollut rahoittajana 3-tavoitealueella, mutta ei 1-tavoitealueella.

Tavoiteohjelmien ohjaukseen liittyvät erot ovat synnyttäneet toimintakulttuurien eroja. Esimerkiksi

- 1-tavoiteohjelman alueella on painotettu verkostoitumiseen perustuvia suuria hankkeita kun taas 3-tavoiteohjelma-alueella on myös pieniä, harvoja toimijoita osallistavia hankkeita
- 3-tavoiteohjelmassa työssäoppimisen hankkeita ovat hallinneet myös muut kuin koulutuksen järjestäjät (esim. työelämän organisaatiot, korkeakoulut ja erilaiset konsulttiyksiköt). Vastaavaa käytäntöä ei ole ollut 1-tavoitealueella
- työssäoppimisen hyvien käytäntöjen levittämistä on painotettu erityisesti 3-tavoiteohjelmassa
- tavoiteohjelmien välillä on ollut melko vähän yhteistyötä.

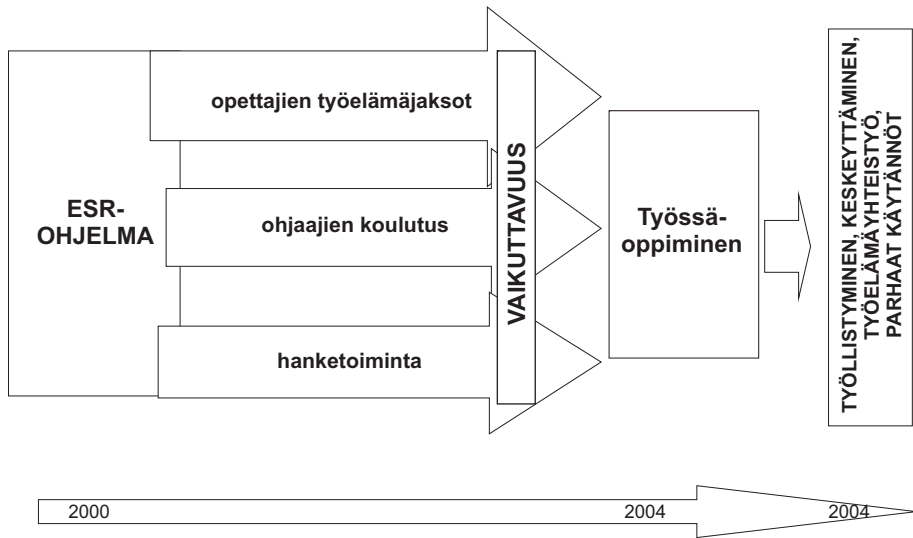
3 Arviointimenetelmä ja -prosessi

Tämä arviointi kohdistuu ESR-rahoituksella toteutettuun työssäoppimisen hanketoimintaan. Lähtökohtana oli selvittää tavoite 1 ja 3 -ohjelmien vaikuttavuutta työssäoppimiseen ja sen kehittämiseen sekä opiskelijoihin. Johtuen käytettävissä olleen arviointiaineiston rajoittuneisuudesta, arviointiryhmä luopui kuitenkin tästä tavoitteesta ja päätyi selvittämään ESR-hanketoiminnan laajuutta ja kattavuutta sekä sen vaikutuksia työssäoppimisen järjestämiseen ja kehittämiseen sekä opiskelijoihin.

Arvioitavina ovat tavoiteohjelmien toteutuminen (*ohjelmataso*) (esimerkiksi ohjelmien saavutettavuus ja kattavuus) ja niiden vaikuttavuus yhtäältä työssäoppimisen järjestämiseen (järjestäjätaso) ja toisaalta opiskelijoihin (yksilötaso). *Järjestäjätasolla* mielenkiinto kohdistuu ESR-hanketoiminnan ja työssäoppimisen laadun väliseen yhteyteen. *Opiskelijoiden kohdalla* puolestaan kiinnostavaa on, millainen yhteys koulutuksen järjestäjien aktiivisella ESR-toiminnalla on opiskelijoiden opintojen keskeyttämiseen ja työhön sijoittumiseen.

3.1 Arviointikysymykset

Arviointiasetus ilmenee kuviossa 1. Lisäksi luvussa esitetään arviointikysymykset.

Kuvio 1. Arviointiasetelma

Arvioinnissa haetaan vastausta seuraaviin kysymyksiin:

Ohjelmataso:

- 1 Miten ESR-rahoituksella toteutettu työssäoppimisen hanketoiminta on organisoitu kansallisesti ja miten kattavaa hanketoiminta on?

Järjestäjätaso:

- 2 Mitä vaikutuksia ESR-hanketoiminnalla on ollut työssäoppimisen järjestämiseen, sen kehittämiseen ja erityisesti työelämäyhteyksien ja ammattipedagogiikan laatuun (kehittämishankkeet, opettajien työelämäjaksot sekä työpaikkaohjaajien koulutus)?
- 3 Mitä vaikutuksia ESR-hanketoiminnalla on ollut työelämän ja oppilaitosten yhteistyöhön?
- 4 Miten ESR-hanketoiminnan avulla on kehitetty parhaita käytäntöjä?
- 5 Miten hankkeiden tuloksia on hyödynnetty (vakiinnuttaminen ja levittäminen) niiden päätyttyä?
- 6 Mitä vaikutuksia hanketoiminnalla on ollut työssäoppimisen kehittämiseen eri aloilla?

Opiskelijataso:

- 7 Miten ESR-hanketoiminta on parantanut opiskelijoiden sijoittumista koulutuksesta työelämään?
- 8 Miten ESR-hanketoiminta on ollut yhteydessä opintojen keskeyttämiseen?

3.2 Arvioinnin periaatteet, arviointiprosessi ja arviointiaineisto

Arviointiaineisto koottiin pääpiirteissään seuraavilla tavoilla:

- 1 **Arvioinnin perustaksi laadittiin tavoite 1 ja 3 -ohjelmien** ja työssäoppimisen kuvaukset. Kuvaukset ovat luvuissa 1 ja 2.
- 2 Arvioinnin taustaksi analysoitiin työpaikalla tapahtuvaa oppimista koskevaa kansallista arviointia ja 1 ja 3-tavoiteohjelmasta tehtyjä väli- sekä ajantasaistamisarviointeja koskevat aineistot. Niissä todetuista tuloksista ja kehittämisehdotuksista laadittiin tiivistetyt kuvaukset. Lisäksi analysoitiin muita raportteja. Nämä muiden arviointien tulokset kuvataan luvuissa 5 ja 6.
- 3 Arvioinnissa hyödynnettiin soveltuvin osin työministeriön ylläpitämää **ESRA-tietokantaa** (hakemus-, päätös- ja seurantatiedot) ja opetusministeriön ylläpitämää **IRIS**-tietokantaa. Koska seurannassa käytetyt indikaattorit eivät kerro juurikaan hanketoiminnan vaikutuksista työssäoppimiseen, rekistereitä hyödynnettiin melko vähän.
- 4 Tavoite 1 ja 3 -ohjelmissa **toteutetun työssäoppimisen hanketoiminnan kattavuutta** ja taloudellisten voimavarojen alueellista jakautumista arvioitiin suhteessa järjestäjien alueelliseen sijaintiin (lääni, maakunta) ja hallinnoijatyyppeihin (järjestäjä, muut toimijat) sekä järjestäjien ESR-aktiivisuuteen. Tavoitteeksi asetettiin koulutuksen järjestäjien **ESR-aktiivisuusindeksin** kehittäminen, mutta tästä jouduttiin luopumaan indeksin vaikean tulkittavuuden vuoksi. Tämän sijaan päädyttiin koulutuksen järjestäjien aktiivisuuden erittelyyn. Aktiivisuutta tarkastellaan erikseen kunkin toiminnon kannalta.
- 5 Koulutuksen järjestäjien ESR-aktiivisuus selvitettiin rekistereiden ja järjestäjille tehdyn erilliskartoituksen avulla. Koulutuksen järjestäjät luokiteltiin aktiivisuuden mukaan kolmeen ryhmään:
 - ESR-hankkeiden hallinnoijat
 - ESR-hankkeisiin osallistuneet kumppanit/partnerit
 - ei lainkaan ESR-hanketoimintaan osallistuneet.
- 6 Tässä arvioinnissa hyödynnettiin arviointitietoja, jotka on koottu pääosin vuonna 2004 valtakunnallisen työpaikalla tapahtuvan oppimisen arviointihankkeen yhteydessä. Arviointitieto oli käytettävissä 151 koulutuksen järjestäjältä, mikä merkitsee noin 88 %:a kaikista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä. **ESR-hanketoiminnan vaikutuksia työssäoppimisen järjestämiseen** arvioitiin seuraavasti:
 - Analysoitiin kansallisen arvioinnin tulokset uudelleen yllä kuvatun järjestäjien aktiivisuuden mukaan.
 - Analysoitiin ESR-hanketoiminnan avulla organisoitujen työpaikkaohjaajien koulutusten ja opettajien työelämäjaksojen määriä suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.
 - Analysoitiin ESR-hanketoiminnan yhteyksiä kansallisessa arvioinnissa järjestäjien esittämiin parhaisiin käytäntöihin (best practices), joita ko. arvioinnissa oli yhteensä 94.

Koska opiskelijat ovat ESR-hanketoiminnassa välillisenä arviointikohteena, heitä koskevia määrällisiä tietoja ei ole saatavissa ESRA- ja IRIS-tietokannoista. Opiskelijoiden työllistymisen, keskeyttämisen sekä läpäisyn arvioinnissa hyödynnettiin sen sijaan kansallista arviointia ja Tilastokeskuksen rekisteritietoja. Myös nämä tulokset eriteltiin järjestäjien ESR-aktiivisuuden mukaan. Vertailuvuosina käytetään vuosia 2000 ja 2004. Myös opettajien ja työpaikkaohjaajien tilannetta kuvaavien tunnuslukujen suhteen toimittiin samalla tavalla.

- 7 ESR-hankkeiden hallinnoijille, koulutuksen järjestäjille ja muille hallinnoijille sekä hankerahoittajille tehtiin **suunnattu kysely** (liite 1), minkä lisäksi heille järjestettiin **arviointipaneelit** (fokusryhmäkeskustelut). Paneeliin osallistujat toimittivat kyselylomakkeen arvioijille etukäteen. Fokusryhmäkeskustelut kirjattiin autenttisenä ja ne analysoitiin samanaikaisesti lomakkeesta saadun tiedon kanssa. Fokusryhmäpäiviä oli kaksi, toinen hankkeiden hallinnoijille ja toinen rahoittajille. Hallinnoijien valinnassa kiinnitettiin huomiota alueelliseen edustavuuteen ja järjestäjien kokoon. Myös muut hallinnoijat olivat edustavasti mukana. Kutsutuista hallinnoijista/partnereista paneeliin osallistui 78 % (18 kutsuttiin, 14 osallistui) ja rahoittajista 100 % (6 tahoja). Fokusryhmäkeskusteluista laaditut tiivistelmät kuvataan raportin lopussa.

3.3 Suunnittelu- ja arviointiryhmä

Koulutuksen arviointisihteeristö suunnitteli ja organisoii arvioinnin ja kirjoitti arviointiraportin suunnittelu- ja arviointiryhmien tekemien linjausten mukaan. Kokonaisvastuu arviointihankkeesta on ollut pääsuunnittelija Anu Räisäsellä. Projektin suunnittelijana on toiminut Risto Hietala.

Suunnitteluryhmän kokoonpano:

- pääsuunnittelija Anu Räisänen, Koulutuksen arviointisihteeristö, puheenjohtaja
- opetusneuvos Marja Hollo, Opetushallitus
- projektipäällikkö Sirkka Starck, Opetushallitus
- opetusneuvos Mika Tammilehto, opetusministeriö
- EU-koordinaattori Salme Lehtola, Länsi-Suomen lääninhallitus
- projektipäällikkö Mirja Hannula, TAT
- projektipäällikkö Esa-Pekka Rantanen, Porin ammattiopisto
- suunnittelija Risto Hietala, Koulutuksen arviointisihteeristö

Koulutuksen arviointineuvosto hyväksyi hankkeen käynnistämisen periaatteet keväällä 2006, minkä lisäksi se hyväksyi arviointisuunnitelman ja nimitti arviointiryhmän elokuussa 2006.

Arviointiryhmän kokoonpano:

- dosentti Seija Mahlamäki-Kultanen, Tampereen yliopisto, arviointiryhmän puheenjohtaja
- professori Päivi Tynjälä, Jyväskylän yliopisto
- asiantuntija Manu Altonen, EK
- kuntayhtymän johtaja Keijo Pesonen, Itä-Savon koulutuskuntayhtymä

arviointiryhmän asiantuntijoina

- pääsuunnittelija Anu Räisänen
- suunnittelija Risto Hietala

Arviointiryhmä piti 5 koko päivän istuntoa. Lisäksi puheenjohtaja osallistui muihin valmistelukokouksiin. Arviointiryhmä osallistui kokonaisuudessaan fokusryhmäkeskusteluihin ja johti niitä.

4

Arvioinnin luotettavuus

Tulosten luotettavuus. ESR-hankerahoituksen vaikutusten todentaminen on tässä arvioinnissa ollut suuri haaste. Johtuen arvioinnin lähtökohdista, arviointiasetelmasta ja arviointitietojen rajallisuudesta, arviointituloksia voidaan pitää vain **suuntaa-antavana**. Arviointiryhmä luopui arvioinnin edetessä tavoitteesta saada selkoa ESR-hankerahoituksen vaikuttavuudesta työssäoppimisen järjestämiseen ja sen kehittämiseen sekä opiskelijoihin. Arviointiryhmän käsitys on, että arvioinnin avulla on voitu nostaa esiin joitakin näkökohtia, jotka osoittavat ESR-rahoituksella olleen positiivisia yhteyksiä työssäoppimisen järjestämiseen ja sen myötä myös muihin tuloksiin. Tähän arviointitulosten luotettavuuteen ovat vaikuttaneet monet tekijät, joita kuvataan seuraavassa tarkemmin.

Kansallisen arvioinnin hyödyntäminen. Arvioinnin kohteena ovat ESR-hankkeiden vaikutukset työssäoppimiseen ja sen kehittämiseen. Opetusministeriö teki arviointia koskevan toimeksiannon vuosien 2005 ja 2006 vaihteessa, jolloin kansallinen työpaikalla tapahtuvan oppimisen arviointihanke (Tynjälä ym. 2006) oli jo edennyt tulosten analysointiin ja raportin laadintaan. Koska koulutuksen järjestäjiltä oli vastikään koottu laaja aineisto, tavoitteeksi asetettiin, ettei tässä arvioinnissa enää kootaisi uutta aineistoa, vaan mahdollisuuksien mukaan hyödynnettäisiin jo koottua aineistoa erilaisten rekistereistä saatavien tietojen lisäksi.

Edellä mainittujen kansallisten arviointitietojen hyödyntämiseen jälkikäteen liittyi ongelmia. Arviointikohteet poikkesivat hieman toisistaan, eikä kansallisen arviointitiedon koonnissa ollut otettu huomioon tämän arvioinnin spesifejä tietotarpeita. Kan-

sallinen arviointi, joka kohdistui **työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen** sisälsi myös näyttötutkintotavoitteisena koulutuksena järjestettävän oppisopimuskoulutuksen. Sen sijaan ESR-hankerahoitus on painottunut opetussuunnitelmaperusteiseen koulutukseen sisältyvään **työssäoppimiseen**. Arviointiryhmän käsitys oli, että oppisopimuskoulutuksen työpaikalla tapahtuvaa oppimista koskeva arviointi on saattanut vaikuttaa järjestäjien tilasta tehtyyn kokonaisarviointiin. Tätä vaikutusta ei kuitenkaan pidetty kokonaisuutena niin merkittävänä, että se olisi estänyt arvioinnin hyödyntämisen tässä yhteydessä.

Mikäli ESR-hankerahoitukseen kohdistuva arviointi olisi ollut tiedossa suunniteltaessa työpaikalla tapahtuvan oppimisen arviointia, olisi arviointitiedon koontia voinut kohdistaa tarkemmin. Osa kootusta tiedosta oli sovellettavissa sellaisenaan, osaa muokattiin ja osaa tässä arvioinnissa tarvittavaa tietoa ei ollut saatavissa. Esimerkiksi kansallisessa arvioinnissa järjestäjiltä kartoitettiin heidän saamaansa ulkopuolista rahoitusta ja sen merkitystä, mutta ei eritelty sitä koskemaan pelkästään ESR-hankerahoitusta. Koska uutta kyselyä ei arviointitiedon puutteista huolimatta tehty, arviointia täydennettiin arviointipaneelia (fokusryhmäkeskustelut) pohjaavalla kyselyllä.

Arviointitulosten tulkinnassa on otettava huomioon myös arviointitietojen koonnin ajankohtaan liittyvät seikat. Työssäoppimisen hanketoimintaa on rahoitettu monen vuoden aikana, mutta kansallisen arviointitiedon koonti keskittyi vuoteen 2004. Poikkileikkausasetelmasta huolimatta voidaan kuvauksien ajatella edustavan järjestäjien siihen saakka koskevaa toimintaa. Näin koottua arviointitietoa voidaan pitää näytteenä.

Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien erot. Tavoiteohjelmien tavoitteissa, painopisteissä ja rakenteissa on eroja. Työssäoppiminen on määritetty selvästi painopistealueeksi 3-tavoiteohjelmassa, kun taas tavoite 1 -ohjelmassa työssäoppimista koskevat hankkeet ovat voineet sisältyä ohjelman eri toimenpidekokonaisuuksiin riippuen ko. hankkeen tavoitteista ja painopisteistä. Ongelmia aiheutti myös se, että EU:n ohjelmien alueellinen jako on erilainen kuin muutoin koulutuksen järjestämisessä on totuttu. Tästä on muun muassa ollut seurauksena se, että osa koulutuksen järjestäjistä on kuulunut sekä tavoite 1 että tavoite 3 -ohjelma-alueille.

Tavoiteohjelmien toimintalogiikassa on myös eroja. Tavoite 1 -ohjelman alueilla on **painotettu suuria, monen järjestäjän verkostohankkeita**, kun taas muualla Suomessa on näiden rinnalla myös paljon pienehköjä ja vähäisempään verkostoitumiseen perustuneita hankkeita. Tämä vaikeutti ESR-hanketoiminnan kattavuuden arviointia. Lisäksi 3-ohjelmassa on hallinnoijina ollut myös muita kuin koulutuksen järjestäjiä.

Tietojärjestelmiin kootaan määrällisiä tietoja, jotka kohdistuvat vain välittömiin kohdejoukkoihin. Rekistereihin tallentuu siten hankekohtaisesti muun muassa järjestäjiä, oppilaitoksia, työpaikkoja, opettajia ja työpaikkaohjaajia koskevia tietoja. Osa tiedoista kootaan kohderyhmittäin ja osa tiedosta koskee koko osallistujajoukkoa erittelemättä niitä kohderyhmittäin.

ESR-aktiivisuus. Kansallisen arvioinnin tulosten erittelyä varten järjestäjät jaettiin kolmeen ESR-aktiivisuutta kuvaavaan ryhmään. Sen sijaan ESRA, IRIS rekistereissä olevaa tietoa ei voitu käyttää järjestäjän aktiivisuuden arviointiin, koska rekisteritieto kootaan vain hankkeiden hallinnoijilta. Hallinnoijien toimittamat rekisteritiedot eivät siten kuvaa vain hallinnoijan tietoja, vaan niissä on myös muiden järjestäjien tietoja. Tämä vaikeutti näiden tietojen käyttöä muiden tietojen rinnalla. Hallinnoijajatsion tarkastelu on erityisen ongelmallinen verkostohankkeiden kannalta. Tämä oli yksi syy, miksi rekisteritietojen lisäksi tässä arvioinnissa tehtiin myös täydentävä kysely ja organisoitiin fokusryhmäkeskustelut.

Erilaisten tietolähteiden hyödyntäminen. Huolimatta siitä, että rekisteritietoihin liittyi suuria puutteita ja ongelmia niiden hyödyntämisessä, arviointiryhmä pitäytyi siinä, ettei mittavaa erillistä tietojen koontia tätä arviointia varten tehdä. Arviointiryhmän käsitys on, että arvioinnin viipalointi moniin näkökulmiin antaa kuitenkin kokonaisuudessaan **melko luotettavan yleiskuvan ESR-hanketoiminnan vaikutuksista työssäoppimisen järjestämiseen.** Tätä johtopäätöstä vahvistaa erityisesti se, että eri tulosanalyysit olivat yhdensuuntaisia ja tukivat toisiaan. Tämän arvioinnin tulokset ovat myös hyvin samansuuntaisia aiempien muista tavoiteohjelmista tehtyjen arviointien kanssa.

OSA II

TULOKSET

Tässä luvussa tarkastellaan ESR-hankerahoituksen vaikutuksia työssäoppimisen laatuun, järjestämiseen ja kehittämiseen. Luvussa 5 kuvataan tiivistetysti työssäoppimisen kansallisen arvioinnin tuloksia ja luvussa 6 tavoiteohjelmien arviointien tuloksia. Tämän arvioinnin tuloksia tarkastellaan kohdealueittain erillisten arviointikohteiden mukaan luvussa 7. Luvun alussa kuvataan ESR-hanketoiminnan kokonaisuutta sekä

- kattavuutta ja laajuutta työssäoppimisen kehittämisen kokonaisuudessa
- vaikutusta koulutuksen järjestäjien taloudellisiin voimavaroihin
- yhteyksiä kansallisessa arvioinnissa todettuun työssäoppimisen laatuun
- merkitystä työpaikkaohjaajien ja opettajien koulutuksen sekä opettajien työelämäjaksojen kannalta
- yhteyksiä opiskelijoiden työllistymiseen ja opintojen keskeyttämiseen
- yhteyksiä järjestäjien hyviin käytänteisiin.

Arviointitulokset perustuvat rekisteritietoihin, kansallisessa arvioinnissa koottuihin tietoihin sekä fokusryhmäkeskusteluihin ja sen perustaksi tehtyyn kyselyyn. Tarkasteluissa keskitytään erityisesti vuoteen 2004, jolta myös kansallisen arvioinnin tulokset on koottu. Määrällisissä tiedoissa hyödynnetään myös tätä tuoreempaa tietoa. Tulosten tarkastelussa keskitytään hanketoimintaa hallinnoiviin ammatillisen koulutuksen järjestäjiin, mutta osittain on koottu vertailutietoa myös muista ryhmistä.

5 Koonti työpaikalla tapahtuvan oppimisen kansallisen arvioinnin tuloksista

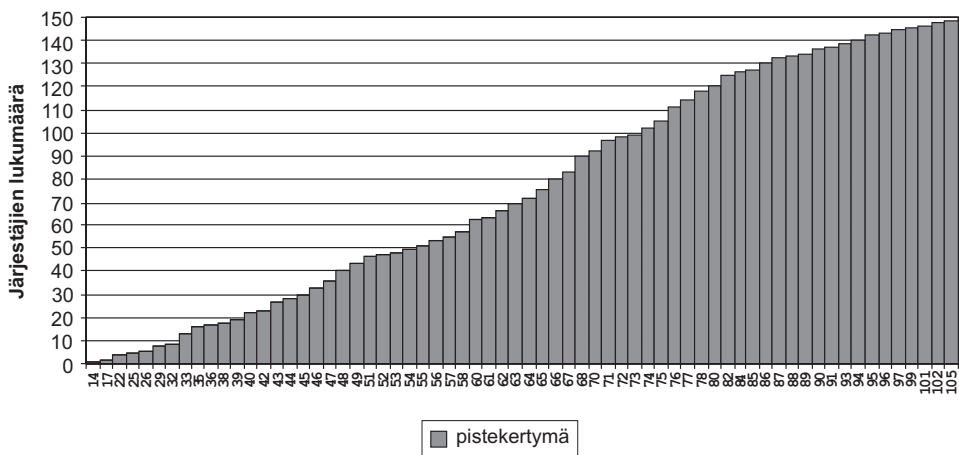
Tässä luvussa kuvataan tiivistetysti työpaikalla tapahtuvaan oppimiseen kohdistuneen kansallisen arvioinnin (Tynjälä ym. 2006) tuloksia. Luvun tarkoituksena on taustoitaa ESR-hanketoiminnan vaikutuksia koskevaa arviointia. Tuloksia tarkastellaan yleisten tavoitteiden mukaisuuden, työssäoppimisen tuottaman osaamisen, työssäoppimisen järjestämisen, työssäoppimisen prosessien, opettajien ja työpaikkaohjaajien toimintakäytäntöjen ja taloudellisten ja muiden edellytysten kannalta. Arvioinnin tuloksia hyödynnetään myöhemmin arvioitaessa ESR-hanketoimintaan osallistumisaktiivisuuden yhteyttä työssäoppimisen järjestämiseen.

Kansallisessa arvioinnissa kunkin koulutuksen järjestäjän järjestämä työpaikalla tapahtuva oppiminen arvioitiin erikseen kriteeriperusteisesti. Jokaisesta arviointikohteesta järjestäjä sai tietyn pistemäärän, joiden yhteenlaskettua summaa järjestäjittäin kuvaa kuvio 2 (n = 151). Maksimipistemäärä oli arvioinnissa 110 ja järjestäjien saamat pistemäärät vaihtelivat 14 pisteestä 105 pisteeseen. Arviointikohteet puolestaan ilmenevät taulukossa 1 ja kuviossa 3. Arvioinnissa määritettiin vähimmäislaatusosaksi 57 % kokonaispisteistä, johon suhteessa järjestäjien saamia kokonaispisteitä kuvataan niin ikään kuviossa 3. Kuvio 4 kuvaa sitä, että noin puolet järjestäjistä ylitti arvioinnissa vähimmäislaatusosaksi määritetyn tason. Opiskelijamääräksi muutettuna laatusoson ylittäneissä yksiköissä opiskeli 58 % opiskelijoista. Taulukossa 1 kuvataan työssäoppimisen laatusosaa arviointikohteittain. Taulukossa verrataan laatusoson ylittäneiden ja alittaneiden määriä toisiinsa arviointikohteittain.

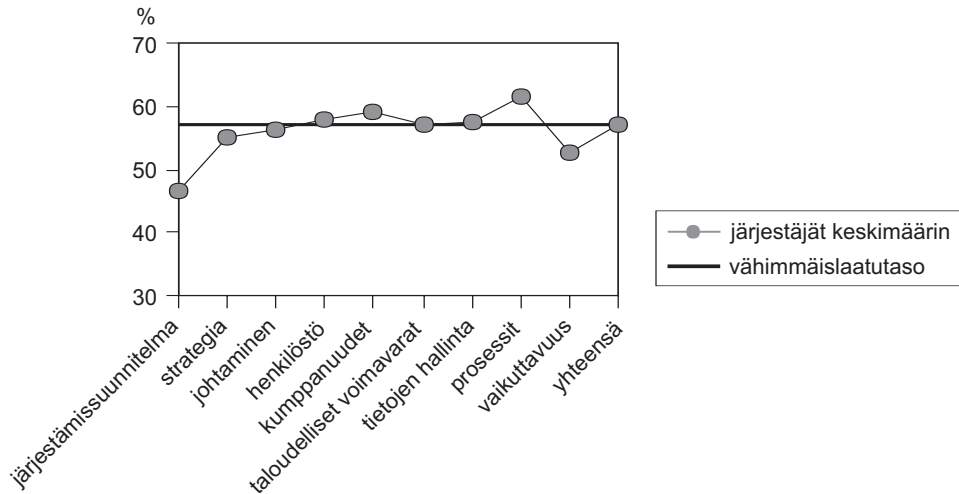

Yleisten tavoitteiden mukaisuus

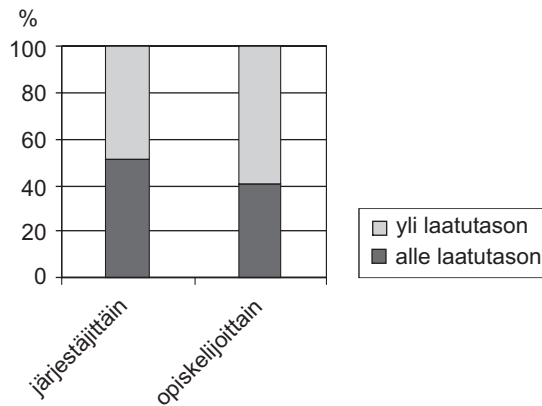
- Työssäoppimiselle asetetut yleiset tavoitteet oli saavutettu melko hyvin.
- Viranomaiset ovat onnistuneet hyvin viedessään koulutuksen suuren rakenteellisen ja pedagogisen muutoksen käytäntöön.
- Opetussuunnitelmien perusteet ohjaavat pääosin hyvin järjestäjien toimintaa.
- Työssäoppiminen perustuu kansallisella tasolla tehtyyn yhteiskuntasopimukseen (kolmikantaan perustuva sopimuskäytäntö). Työelämän tahot ja asiantuntijat ovat osallistuneet ja sitoutuneet laajasti työssäoppimisen kehittämiseen.
- Koulutuksen järjestäjien väliset erot työssäoppimisen järjestämisessä olivat suuret (kuviot 2 ja 3, taulukko 1). Hieman alle puolet järjestäjistä ylitti arvioinnissa asetetun laatutason (57 % kokonaispistemäärästä) ja hieman yli puolet alitti sen. 20 koulutuksen järjestäjää ylitti ja 20 järjestäjää alitti laatutason kaikilla arviointialueilla.
- Työssäoppimisen järjestäminen oli laadukkainta isoissa, kaupungeissa sijaitseissa ja monialaisissa yksiköissä. Parhaiten olivat onnistuneet kuntayhtymät ja kunnalliset järjestäjät. Kuntayhtymien ja kunnallisten järjestäjien etuja on yksiköiden suuruus.
- Työssäoppimisen järjestäminen oli laadukkainta Lapin ja Oulun lääneissä. Ruotsinkieliset järjestäjät eivät ole onnistuneet työssäoppimisen järjestämisessä niin hyvin kuin suomenkieliset koulutuksen järjestäjät.

Kuvio 2. Koulutuksen järjestäjien kumulatiivinen pistekertymä

Kuvio 3. Järjestäjien keskimääräinen laatuosa-alueittain

Kuvio 4. Yhteispisteiden laatuosa-alueittain koulutuksen järjestäjien ja opiskelijoiden määrään suhteutettuna

Työssäoppimisen tuottama osaaminen

- Eri tahojen esittämien näkemysten mukaan työssäoppiminen oli parantanut työelämäkäyttöistä osaamista ja ammattitaitoa, lisännyt opiskelijoiden motivaatiota, kehittänyt ammatti-identiteettiä, parantanut työllistymistä ja vähentänyt syrjäytymisuhkaa erityisesti erityisopiskelijoiden kohdalla.
- Kaikki opiskelijat eivät ole saavuttaneet osaamiselle asettuja tavoitteita.
- Ammattiin valmistuneiden opiskelijoiden työllistyminen oli parantunut kauttaaltaan samanaikaisesti työssäoppimisen kehittämisen ja toimeenpanon kanssa. Vaikka työllistyminen oli parantunut ko. vuosina, myös valmistuneiden työttömäksi jääminen on lisääntynyt.

Taulukko 1. *Laatutaso arviointikohteittain*

Arvioitava osa-alue	a) Toiminnan laatu saavuttaa tai ylittää laatutason		b) Toiminnan laatu ei ylitä asetettua laatutasoa	
	N	%	N	%
Järjestämissuunnitelma	60	40,5	88	59,5
Strateginen suunnittelu	71	48,0	77	52,0
Johtaminen	81	54,7	67	45,3
Henkilöstövoimavarat	84	56,8	64	43,2
Kumppanuudet ja yhteistyösuhteet	90	60,8	58	39,2
Taloudelliset voimavarat	97	65,5	51	34,5
Tietojen hallinta	91	61,5	57	38,5
Prosessit	86	58,1	62	41,9
Vaikuttavuus	84	56,8	64	43,2
Yhteispisteet	72	48,6	76	51,4

Työssäoppimisen järjestäminen

- Yli puolella järjestäjistä ei ollut näyttöä viranomaisten edellyttämästä järjestämissuunnitelmasta.
- Strategisessa suunnittelussa oli heikkouksia, ja siinä ilmeni tavoitteiden, periaatteiden ja järjestäjien roolin ja vastuun epäselvyyttä.
- Työssäoppimisen järjestämiseen liittyvät voimavarat olivat hyvät. Järjestäjät olivat hyödyntäneet työssäoppimisen kehittämisessä eri rahoitusmahdollisuuksia. Kehittäminen oli ollut suurelta osin projektikeskeistä ja riippuvaista ulkoisesta rahoituksesta. Kaikki järjestäjät eivät olleet varautuneet strategioissaan työssäoppimisen muuttamiseen järjestäjän normaaliksi, yksikkörahoitukseen perustuvaksi, toiminnaksi.
- Johtamiskäytännöissä suurimmat ongelmat liittyivät pedagogisen johtajuuden epäjohtonmukaisuuteen ja kehittymättömyyteen.
- Työssäoppiminen oli lisännyt ja tehostanut koulutuksen järjestäjien, oppilaitosten ja työelämän yhteistyötä. Työelämäyhteistyö ja sen muodot vaihtelivat järjestäjittäin. Työelämäsuhteita – erityisesti työssäoppimispaikkoja – oli paljon ja niitä oli melko hyvin saatavilla.
- Työssäoppiminen oli hyvin ala- ja oppilaitoskeskeistä.
- Koulutuksen järjestäjien keskinäisen yhteistyössä ja verkostoitumisessa oli suuria haasteita.
- Järjestäjän oman organisaation sisäistä yhteistyötä haittasivat eri koulutusmuotojen, oppilaitosten ja alojen väliset raja-aidat.
- Hanketoiminta oli hyvin järjestäjä- ja oppilaitoslähtöistä, minkä vuoksi eri järjestäjät ja oppilaitokset kehittivät samoja asioita eri puolilla Suomea.
- Järjestäjät ja oppilaitokset olivat kuitenkin myös verkottuneet kehittämis- ja hanke-toiminnan kautta toisiinsa. Hanketoiminnan kautta syntyneitä ja muita eri aloilla syntyneitä parhaita käytäntöjä ei ollut laajasti hyödynnetty työssäoppimisen kehittämisessä eikä aina vakiinnutettu omassakaan organisaatiossa. Ongelmana oli, että toisilta oppimista oli melko vähän.
- Suomen- ja ruotsinkieliset koulutuksen järjestäjät tekivät melko vähän yhteistyötä työssäoppimisen järjestämisessä.

Työssäoppimisen prosessit – pedagogiikka

- Suuri osa opiskelijoista opiskeli työelämässä vähintään 20 opintoviikon ajan. Joillakin aloilla vähimmäisraja oli myös ylitetty.
- Kulttuurinen muutos “harjoittelusta – työssäoppimiseen” – ei ole toteutunut, vaan opiskelijat ymmärrettiin osittain harjoittelijoina.
- Työssäoppimisen käytännön organisointi oli suurelta osalta melko sujuvaa ja ongelmattonta. Työssäoppimisen organisoinnissa ilmeni suuria ala- ja oppilaitoskohtaisia eroja.
- Osa järjestäjistä korosti opetussuunnitelmien perusteiden liian vaativia tavoitteita ja oppimiskokonaisuuksien pirstoutumista. Käytännössä tavoitteista joudutaan usein tinkimään eikä niitä saavuteta.
- Työssäoppimisen järjestäminen välittyi hyvin opiskelijälähtöisenä. Suurelta osin opiskelijoiden työssäoppiminen onnistui, tavoitteet saavutettiin ja eri osapuolet olivat tyytyväisiä järjestelyihin. Erityisopiskelijoille oli enenevässä määrin voitu järjestää työssäoppimispaikkoja työelämästä.
- Koulutuksen järjestäjät olivat kehittäneet runsaasti erilaisia työvälineitä työssäoppimisen organisointiin, ennakkovalmennukseen ja opiskelijoiden oppimisen tukemiseen ja ohjaukseen sekä arviointiin.

Opettajien ja työpaikkaohjaajien toimintakäytännöt ja -edellytykset

- Työssäoppiminen oli parantanut opettajien työelämätuntemusta ja -kontakteja. Se oli muuttanut opettajien roolin, työnkuvan ja vastuun ja tuonut myös muita opettajuuden ja pedagogisen johtajuuden haasteita.
- Opettajien työelämäosaamista oli yleisesti kehitetty tavoitteiden suuntaisesti. Opettajien työelämäosaamisen tarpeet eivät liity vain työssäoppimisen käynnistämiseen vaan ovat luonteeltaan pysyviä ja ajan myötä muuttuvia.
- Monet järjestäjät olivat turvanneet hyvin koulutetut, osaavat ja motivoituneet työpaikkaohjaajat, joskin ala- ja tilannekohtaista vaihtelua ilmeni. Käytännössä oli myös paljon kouluttamattomia ohjaajia. Ohjaajat myös vaihtuivat usein.
- Työpaikkaohjaajien koulutuksen määrälliset tavoitteet oli saavutettu kohtuullisen hyvin. Jotta koulutusmääriä koskevat tavoitteet saavutettaisiin ja jotta koulutus vastaisi tarpeisiin, työpaikkaohjaajien koulutukseen tarvitaan myös vaihtoehtoisia kouluttamismalleja.

Taloudelliset ja muut aineelliset edellytykset

- Taloudelliset edellytykset työssäoppimisen järjestämiseen olivat yleensä ottaen hyvät. Työssäoppimista ei ole yleisesti käytetty säästökeinona. Työssäoppimisen ja sen kehittämisen voimavarat vaihtelivat kuitenkin suuresti järjestäjittäin.
- Järjestäjillä oli käytettävissään toimintamäärärahojen lisäksi sekä ESR-hankerahaa että OPH:n kautta välittyvää kehittämismäärärahaa sekä muita määrärahoja. Hankerahoitus oli välttämätön työssäoppimisen kehittämisen ja toimeenpanon mahdollistaja.
- Työssäoppimisen kehittäminen ja toimeenpano olivat mahdollistuneet kansallisen tuen (tukiohjelma) ja siihen liittyvien erilaisten rahoitusmahdollisuuksien avulla. Eriyisen tärkeää oli ollut työpaikkaohjaajien koulutukseen, opettajien työelämäjaksoihin sekä erilaiseen hanketoimintaan liittyvä tukirahoitus. Kansallisen tukiohjelman tarvetta oli edelleen ja sen jatkaminen oli siten myös tulosten valossa perusteltua. Eriyisesti tukea tarvittiin työpaikkaohjaajien koulutuksen jatkamiseen, jatkuvaan ylläpitoon ja kehittämiseen.
- Kaikki järjestäjät eivät ole hyödyntäneet erilaisia rahoitusmahdollisuuksia.

6 Koonti tavoite 1 ja 3 -ohjelma-arviointien aikaisemmista tuloksista

Tavoiteohjelmista on laadittu väliarvioinnit (Itkonen ja Lääperi 2004, Itä-Suomen tavoite 1-ohjelman väliarviointi 2003, Pohjois-Suomen 1-tavoiteohjelman väliarviointi 2003) ja väliarviointien ajantasaistamisarviointit (Uusikylä ym.2004, Tiainen 2005 ja Kunnas 2005), joista tässä kuvataan vain työssäoppimisen hanketoimintaa sivuavia näkökohtia. Tässä yhteydessä nostetaan esiin yhteisiä ja erottavia piirteitä. Lisäksi tässä luvussa hyödynnetään myös Pakarisen 2003 ja Friskin 2005 laatimia raportteja.

Yleiset tavoitteet

Edellä mainittujen arviointien mukaan ESR-hankerahoitus oli tukenut hyvin ammatillisen peruskoulutuksen kehittämistä. Hankerahoituksen turvin oli edistetty kansallista ammatillisen koulutuksen kehittämisstrategiaa, joskin osittain välillisesti. Hanketoiminta oli niin ikään edistänyt Euroopan Unionin määrittämiä yleisiä tavoitteita. Erityisesti elinikäistä oppimista ja innovaatiotoimintaa koskevat tavoitteet korostuivat työssäoppimisen kehittämisessä. Hanketoiminnan organisoinnissa myös onnistuttiin. Innovatiivisuus ilmeni hyvinä käytäntöinä ja huippuosaamisen painotuksina.

Tavoiteohjelmien tavoitteiden määrittämisessä oli onnistuttu. Ohjelmien tavoitteita pidettiin kunnianhimoisina ja edelleen ajankohtaisina. ESR-hanketoiminnan nähtiin tukevan kansantalouden kannalta keskeisiä tavoitteita: nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyä, nuorten siirtymistä työmarkkinoille ja työvoimapulan ennaltaehkäisyä. Tavoitetta työmarkkinoiden paremmasta toimivuudesta pidettiin myös oikeana. Erityisesti korostui työvoimapulan ehkäisy.

Tavoiteohjelmat oli kyetty sovittamaan yhteen maakuntien muiden strategisten tavoitteiden kanssa. Hankkeilla oli ollut suuri merkitys alueen kilpailukyvyn kohentamisessa ja ohjelmaa pidettiin hyvänä aluekehittämisen työkaluna.

ESR-rahoituksen suomia kehittämismahdollisuuksia arvostettiin laajasti ja hanke-rahoitusta arvioitiin tarvittavan edelleen tulevaisuudessa. ESR-hanketoiminnan avulla on erityisesti kehitetty työssäoppimisen uutta järjestelmää ja toimintatapoja. Hyvin positiivisena pidettiin opettajien työelämäjaksojen ja ura- ja rekrytointipalveluiden kehittämistä. Työssäoppimisjaksojen onnistumisen kannalta kriittisinä menestystekijöinä pidettiin käytäntöjen yhdenmukaistamista, työpaikkaohjaajien kouluttamista, ohjaus- ja opiskelijoiden perehdyttämiskäytäntöjen yhtenäistämistä sekä yleisellä tasolla työssäoppimispaikkojen laadun varmistamista.

Yksi suurimmista ongelmista liittyy riskien välttämiseen. Tavoiteohjelmat ja niiden rahoituskäytäntö eivät houkuttele uusien ideoiden ja hankeinnovaatioiden esittämiseen koska rahoituksen riskikynnys on alhainen innovatiivisten hankkeiden suhteen. Koulutuksen järjestäjien on vaikea löytää myöskään muuta riskirahoitusta. Innovatiivisten hankkeiden vähäisyyteen arvellaan johtuvan myös koulutuksen järjestäjien osaamisen ja rohkeuden puutteista.

Organisointi

Hankkeiden organisointiin liittyi paljon erilaisia ongelmia, joista joidenkin todettiin ohjelman aikana ratkenneen tai vähentyneen. Suurimpina ongelmina tuotiin esiin viranomaisten tehtäviin ja vastuisiin liittyvät epäselvyydet, hallinnollisten käytänteiden erot eri maakunnissa, ohjelman rakenteen sirpaleisuus ja hallinnon raskaus. Hallinnollisten käytänteiden erot korostuivat hankepäätösten teossa ja maksatuksissa, mikä seurauksena muun muassa projektien käynnistyminen ja toimeenpano viivästyi ja vaikeutui. Hankkeita hallinnoivien mielestä eri tahojen päätöksentekomenettelyissä oli suuria eroja ja ristiriitaisia tulkintoja, jotka korostuivat kustannusten hyväksymisessä. Ohjelman pirstaleisuus ilmeni niin ikään rahoitusvastuun jakautumisena monelle eri viranomaiselle ja hallinnonalalle. Seurauksena edellisistä ongelmista suurten, maakunnallisesti merkittävien hankkeiden toteutuminen estyi.

Hallinnoija-organisaatioilta puuttuu usein myös omarahoitusosuus, ja lisäksi hallinnoija-organisaatioiden rajalliset kehittämisresurssit aiheuttavat hankeväsymistä.

Hanketoiminnan organisointiin liittyvistä ongelmista huolimatta arvioinneissa tuli esiin myös organisoinnin parantumisesta koskevat näkökulmat. Hankkeiden toteutus oli parantunut, ja yhteistyö hankkeiden välillä ja oppilaitoksen sisällä oli tiivistynyt. Hankkeiden toteutumista myös edisti hankerahoittajien ja hallinnoijien välinen hyvä yhteistyö. Hankehallinnointia oli myös kehitetty erityisesti maksatusten osalta, jotta pienten yritysten ja järjestäjien hanketoiminta mahdollistuisi. Hankepäätösten tekeminen oli myös nopeutunut.

Kohderyhmät ja palaute

Työssäoppimisen hankkeiden kohderyhminä olivat erityisesti työpaikkaohjaajat ja opettajat. Opiskelijoiden ja oppilaitosten johdon osallistuminen oli vähäistä. Erityisryhmät oli otettu hyvin huomioon. Kohderyhmät ja yritykset olivat melko tyytyväisiä hankkeiden tuloksiin ja toteutukseen. Erityisesti yritykset korostivat työvoiman osaamisen merkitystä.

Vaikuttavuus

Tavoiteohjelmien välittömät tulokset ja vaikutukset olivat pääosin myönteisiä ja tavoiteohjelmien eri toimintalinjojen nähtiin tukevan toisiaan. Hanketoiminnassa oli painotettu ydintavoitteita, joskin niistä useita hyvin välillisesti. Tavoiteohjelmat olivat parantaneet alueen osaamispääomaa ja työvoiman valmiuksia. Hanketoiminnan seurauksena toiminta tehostui erityisesti rakenteiden ja käytäntöjen tasolla. Hanketoiminnan suurimmat vaikutukset oppilaitoksen toimintaan ilmenivät hankkeen aikana tai vuoden sisällä hankkeen päättymisestä. Pisimmillään vaikutusten nähtiin yltävän 1–2 vuoteen hankkeen päättymisestä.

ESR-hanketoiminta oli tehostanut koulutuksen järjestäjien ja oppilaitosten toimintaa ja lähentänyt niitä työelämään. Hankkeet eivät olisi toteutuneet tai niiden toteutuminen olisi ollut epätodennäköistä ilman ESR-rahoitusta. Työssäoppimiseen liittyviä ESR-hankkeita pidettiin yleisesti oppilaitosten tärkeimpinä hankkeina ja niistä saatua hyötyä konkreettisenä. Hankkeet paransivat erityisesti työssäoppimisen toteutusta ja lisäsivät työssäoppimisen vaikuttavuutta.

Koulutuksen järjestäjät kehittivät ESR-hankerahoituksen turvin erityisesti työssäoppimisjärjestelmiä ja työelämäjaksojen järjestämisprosesseja, opettajien ja työpaikkaohjaajien ammattitaitoa, työelämä- ja yrityskontakteja sekä opettajien ja eri oppilaitosten välistä yhteistyötä. Lisäksi hankkeiden vaikutuksesta eri alojen toimintatavat yhtenäistyivät, työpaikkaohjauksen laatu parani ja systematisoitui ja toimintaympäristön tuntemus sekä työmarkkinoiden tarpeiden ymmärrys parani.

ESR -hanketoiminnan avulla parannettiin opettajien työelämäntuntemusta ja ohjausvalmiuksia, lisättiin opettajien työelämäjaksojen määrää ja kehitettiin opiskelijoiden työssäoppimista ja ammattiosaamisen näyttöjä. Myös työpaikkaohjaajat saivat koulutusta työpaikalla tapahtuvaan ohjaamiseen. Arvioinneissa korostettiin erityisesti opettajien työelämäjaksoja, koska niiden nähtiin vaikuttavan pidemmälle kuin muiden hanketyyppien. Työelämäjaksot kehittävät opettajien osaamista, jota he voivat soveltaa myöhemmin työssään.

Työssäoppimisella nähtiin olevan välitön työmarkkinoiden kohtaantoa parantava vaikutus. Työssäoppiminen vaikutti opiskelijoiden työllistymiseen ja erityisesti työvoiman saatavuuden ennakointiin. Hanketoiminnan avulla kehitettiin oppilaitosten ja työelämän yhteistyötä ja luotiin mekanismeja, jotka itsessään tuottavat ennakointitie-

toa nykyisistä ja tulevaisuuden työmarkkinoista. Keskinäisen tuntemuksen parantuminen oli yksi tulos. Tämän ansiosta opetus saatiin vastaamaan aiempaa paremmin työelämän tarpeisiin, mikä sinänsä lisää työvoiman saatavuutta. Suurimmat synergia-edut oli saavutettu tai ne arvioitiin saavutettavan tulevaisuudessa ammattiosaamisen näyttöjen ja työssäoppimisen integroinnista.

Työllistymisvaikutuksia koskevat odotukset ovat tavoiteohjelmissa suuret. Työssäoppimisen ja opiskelijoiden työhön sijoittumisen välisen yhteyden arviointia pidettiin ongelmallisena monista syistä. Yhtäältä tuotiin esille, ettei työllistämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja tietoyhteiskuntatarpeisiin ole ESR-rahoituksen avulla vastattu tarpeiden mukaan. Toisaalta vaikutuksia työhön sijoittumiseen pidettiin hyvinä ja kohtuullisina. Joidenkin mielestä koulutuksesta valmistuneet sijoittuivat paremmin jatkokoulutukseen kuin työelämään. Työssäoppimisen hankkeiden lisäksi ura- ja rekrytointihankkeiden katsottiin edistäneen työelämään ja koulutukseen sijoittumista. Kiinteät yhteistyöverkostot muihin oppilaitoksiin, työpaikkoihin ja työvoimaviranomaisiin edistivät myös koulutuksen jälkeistä sijoittumista. Työelämään ja jatko-opintoihin sijoittumisen ennakoitiin kuitenkin paranevan tulevaisuudessa toimintakäytäntöjen ja rakenteiden kehittymisen seurauksena. Hanketoiminnalla nähtiin olevan välillistä vaikutusta myös syrjäytymisen ehkäisyssä.

Vaikuttavuutta heikensi hankkeiden irrallisuus oppilaitoksen ja koulutusalojen suunnitelmista. Osanottajien tavoitteet jäivät epäselviksi, eivätkä ne kaikilta osin liittyneet kokonaisuuteen. Suunnitelmien puute ja tavoitteiden epäselvyys heikensivät johdon sitoutumista ja vaikuttivat siten myös hankkeen onnistumiseen, toteutukseen ja tuloksiin.

Hyvien käytänteiden levittäminen oli heikkoa varsinkin ohjelmakauden alkuvuosina. Hanketoiminnassa kehitettyjen uusien toimintamallien nähtiin jäävän enimmäkseen oppilaitoksen sisälle, mutta opetussuunnitelmien ja opetuskäytäntöjen ja -sisältöjen avulla ne kuitenkin voitaisiin muuttaa käytännöksi.

Yhteistyö ja osallistuminen

ESR-hanketoimintaan osallistuminen edellyttää eri tahojen välistä yhteistyötä. Koulutuksen ja työelämäyhteyksien parantamiseen keskittyviä hankkeita oli useita kaikissa maakunnissa. Hanketoiminnan avulla koulutuksen järjestäjät ja oppilaitokset olivat jalkautuneet myös seutukuntiin. Työelämäkytkentöjä oli tehostettu muun muassa työssäoppimisen ja näyttöjen kehittämishankkeissa ja opettajien työelämäjaksojen avulla.

Uusia toimijoita oli voitu kannustaa työttömyyden ja syrjäytymisen ehkäisyyn edistämällä eri toimijatahojen vuorovaikutusta ja vahvistamalla välittäjäorganisaatioiden toimintaa. Uusia hanketoimijoita oli saatu aktivoimalla yritysten järjestökenttää ja yrityksiä. Pk-yritysten henkilöstöllä on kuitenkin aikapulan vuoksi vaikeuksia irrottautua koulutukseen ja hankkeisiin.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat olleet aktiivisia ESR-hankkeiden hallinnoijia ja yhteistyökumppaneita. Eri oppilaitosten ja koulutuksen järjestäjien yhteistyötä oli edistetty muun muassa laajoilla ylimaakunnallisilla hankkeilla. Myös ammattikorkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset tekivät keskinäistä yhteistyötä jossain määrin.

Hanketoimintaa painotettiin kohdistettavaksi alemman koulutustason tehtävissä toimivien koulutukseen, koska nämä ammattikunnat kohtaavat työelämän muutokset usein ensimmäisinä ja rajuina. Alemman koulutusasteen hankkeilla edistettiin suorittavissa tehtävissä työskentelevien koulutuksen kehittämistä vastaamaan työelämän jatkuvasti muuttuvia tarpeita.

Alueellinen kehittäminen

Tavoiteohjelmia pidetään välttämättöminä aluepoliittisten tavoitteiden ja kehittämistoimenpiteiden kannalta. Tavoiteohjelmien avulla rahoitettavien alueellisten ja seudullisten kehittämishankkeiden ja -kokeilujen nähdään edistävän aluepoliittisten tavoitteiden saavuttamista. Ylimaakunnallisten hankkeiden ei nähdä olennaisesti lisäävän vaikuttavuutta silloin, kun alue on laaja ja välimatkat pitkiä.

Seuranta ja arviointi

Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien seurantajärjestelmät eivät vastaa tarpeita. Seurantaindikaattorit soveltuvat heikosti hankkeiden seurantaan ja arviointiin muun muassa hankkeiden pitkäkestoisuuden vuoksi. Seurantaindikaattorit eivät myöskään mittaa hyvin hanketoiminnan tuloksia. Seurannan puutteet ilmenevät erityisesti tietojen keruussa, ajallisessa jaksottamisessa ja seurannan painottumisessa välittömiin, määrällisiin tunnuslukuihin. Seurantaan liittyvät ongelmat vaikeuttavat ohjelma-arviointeja ja estävät laadulliset analyysit.

Seurantajärjestelmien tietojen puutteellisuus ja viiveellisyys on vaikeuttanut myös hankkeiden ja tavoiteohjelmien arviointia ja muuta toimintaa. Suoriteindikaattorit painottuvat määrällisiin suoritteisiin eivätkä ne ota huomioon hankkeissa kehitettyjä sosiaalisia innovaatioita ja lupaavia toimintamalleja. Hankkeiden laadullinen arviointi on vähäistä.

Koulutuksen järjestäjät ovat seuranneet ESR-hanketoiminnan vaikuttavuutta lähinnä raportoinnin, erilaisten tulostulostareiden, itsearviointin ja muun palautteen avulla. ESR-hanketoiminnan avulla on myös kehitetty seurantamekanismeja, kuvattu työssäoppimisen järjestämiseen liittyviä prosesseja sekä analysoitu niitä. Tämä oli puolestaan synnyttänyt jatkuvan laadunparantamisen ja kehittämisen toimintatapoja.

Kehittämisehdotuksia

Arviointiraporteissa nostetaan esiin myös kehittämisehdotuksia, joista keskeisimmät ovat:

- Tiivistetään koulutuksen tuottaman osaamisen ja työelämän välistä kytkentää, jotta koulutus vastaisi paremmin alueen tarpeita.
- Tehostetaan työttömyyden ja syrjäytymisen ehkäisyä kannustamalla uusia toimijoita hanketoimintaan ja edistämällä eri tahojen vuorovaikutusta ja yhteistyötä sekä verkottumista. Erityisesti pyritään aktivoimaan hankkeisiin sellaisia pk-yrityksiä, oppilaitoksia, opettajia ja oppilaitosten johtajia, jotka eivät ole osallistuneet niihin aiemmin. Myös opiskelijoiden osallistumista hankkeisiin ja ura- ja rekrytointipalveluihin voidaan tehostaa. Lisäksi kannustetaan oppilaitoksia jalkautumaan seutukuntiin.
- Vahvistetaan hankerahoittajien yhteistyötä kehittämällä yhteisiä toimintamalleja ja yksinkertaistamalla sekä keventämällä rakennerahastojen hallinnointia.
- Kehitetään hankkeiden ennakointia ja seurantaa. Kehitetään seurantaindikaattoreita niin, että ne palvelisivat tavoitteiden saavuttamisen seurantaa. Myös tuloksellisuusraportointia tulee parantaa.
- Rohkaistaan kehittämään innovatiivisia toimintamalleja ja käytäntöjä. Lisäksi tuotteistetaan toimintaa ja tehostetaan hyvien käytäntöjen levittämistä ja vakiinnuttamista. Hyvien käytäntöjen levittämistä voidaan tehostaa kehittämällä informaatiojärjestelmiä, järjestämällä seminaareja ja koulutusta sekä tietotoreja, lisäämällä rahoittajien yhteistyötä, opinnollistamalla opettajien työkäytäntöön tutustumista sekä tehostamalla vaikuttavuuden arviointia. Ammatillisessa koulutuksessa kehitettyjä innovaatioita tulisi levittää myös muille sektoreille.

7

ESR-rahoitus ja työssäoppimisen kehittäminen

Tässä luvussa tarkastellaan tässä arvioinnissa tuotettuja tuloksia. Luvussa tarkastellaan työssäoppimisen ESR-hanketoiminnan kattavuutta (luku 7.1), hanketoiminnan yhteyksiä työssäoppimisen laatuun (luku 7.2.), opiskelijoiden työllistymiseen ja opintojen keskeyttämiseen sekä läpäisyyn (luku 7.3.), työpaikkaohjaajien ja opettajien koulutukseen ja opettajien työelämään perehtyneisyyteen (luku 7.4) sekä parhaisiin käytäntöihin (7.5). Luvussa 7.6 tarkastellaan fokusryhmäkeskusteluiden tuloksia. Kussakin alaluvussa on alussa tulostiivistelmä ja sen jälkeen kuvataan tuloksia yksityiskohtaisemmin.

7.1 Kattavuus

ESR-hanketoiminnan kattavuutta tarkastellaan tässä luvussa hanketoimintaan osallistumisaktiivisuuden ja hanketoiminnan alueellisen jakautumisen mukaan.

7.1.1 ESR-hanketoimintaan osallistumisen aktiivisuus

Keskeiset tulokset

- 3-tavoiteohjelman alueella on lukumääräisesti paljon hankkeita, kun taas 1-tavoitealueella hankkeita on vähän, mutta nämä hankkeet ovat suuria ja verkostoituneita.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat osallistuneet melko kattavasti ESR-hanketoimintaan.
- Hanketoiminta kattaa melko tasaisesti koulutuksen järjestäjät ja niiden organisoiman työssäoppimisen.
- Hanketoiminta kattaa suurimman osan ammatillisen koulutuksen opiskelijoista.

Tässä luvussa esitetään taulukoiden 2–8 ja kuvioden 5 ja 6 avulla ESR-hanketoimintaan osallistumisen aktiivisuutta. Taulukoista voidaan todeta seuraavaa:

- Työssäoppiminen on kuulunut selkeästi tavoite 3 -ohjelman strategiaan painopisteisiin ja tavoitteisiin.
- Vuoden 2006 loppuun mennessä toteutuneita ja käynnissä olleita työssäoppimisen hankkeita on ollut 325, joista suurin osa (88 %) sisältyi toimenpidekokonaisuus 3.1.2:een (taulukko 2). Tämä 3-tavoiteohjelma on tarkoitettu koko maahan lukuun ottamatta 1-tavoiteohjelma-alueita. Koska 1-tavoiteohjelma-alueella ei ole samaa työssäoppimisen tavoitteiden priorisointia, sitä koskevat hankkeet ovat sijoittuneet eri toimenpidekokonaisuuksiin.
- Koulutuksen järjestäjiä oli vuonna 2004 yhteensä 170. Yli puolet ammatillisen koulutuksen järjestäjistä (55,4 %) on toiminut ESR-hankkeiden hallinnoijina (taulukko 3). Lisäksi reilu viidennes (25,7 %) on osallistunut hankkeisiin kumppaneina. ESR-hankkeisiin osallistumisen kokonaiskattavuus järjestäjien määrän mukaan tarkasteltuna on 81,1 %.
- Suomenkielisistä järjestäjistä hanketoimintaan osallistui lähes 80 % ja ruotsinkielisistä noin 65 %. Kuntayhtymät ja myös suuret ja monialaiset koulutuksen järjestäjät ovat osallistuneet muita aktiivisemmin hankkeiden hallintoihin. Suhteellisesti eniten hankkeiden hallinnoijia on ollut Etelä-Suomen ja Länsi-Suomen lääneissä ja vähiten 1-tavoiteohjelma-alueella Itä- ja Pohjois-Suomessa. Kaupungeissa toimivat järjestäjät hallinnoivat hankkeita muita useammin. Hankekumppanuus painottuu kunnallisissa ja valtion omistamissa, pienissä ja keskikokoissa sekä yksialaisissa yksiköissä, jotka sijaitsevat maaseutumaisilla paikkakunnilla ja 1-tavoiteohjelma-alueella.
- Osa järjestäjistä on ollut partnerina toisen järjestäjän hallinnoimassa hankkeessa, ja osa on osallistunut partnerina hankkeessa järjestettyyn koulutukseen.

Muun muassa ammattikorkeakoulut (opettajien koulutuslaitokset) ovat organisoineet työpaikkaohjaajien koulutusta, joihin on voinut osallistua työpaikkaohjaajia eri järjestäjien toiminta-alueilta. Lisäksi järjestäjät ovat osallistuneet muiden työelämän tahojen ja konsulttiyritysten hallinnoimiin hankkeisiin maakuntarajat ja seudulliset rajat ylittäen. 1- ja 3-tavoiteohjelmien aluesidonnaisuus on kuitenkin estänyt laajaa osallistumista ja rajojen ylittämistä.

- Niitä järjestäjiä, jotka eivät ole osallistuneet lainkaan hankkeisiin on 18,9 % (n = 28) (taulukko 3). Hankkeisiin osallistumattomat ovat olleet yhdistyksiä (n = 18), säätiöitä (n = 9), kuntayhtymiä (n = 5), kuntia (n = 3) ja kansanopistoja (n = 3). Suhteellisesti vähiten ESR-hanketoimintaan ovat osallistuneet ruotsinkieliset, yksityiset, pienet ja yksialaiset koulutuksen järjestäjät (taulukko 4). Järjestäjiä, jotka eivät ole lainkaan osallistuneet työssäoppimisen ESR-hanketoimintaan, on ollut eniten Itä-Suomessa.
- Kansalliseen arviointiin osallistuneista (n = 151) järjestäjistä 79 (46 %) oli toiminut ESR-hankkeiden hallinnoijana (taulukko 5). Sen lisäksi partnereina järjestäjistä oli ollut 38 (26 %).
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjät hallinnoivat 245:aa (75 %) hanketta, ja loput 80 on (25 %) muiden tahojen (yliopistojen, erillislaitosten, järjestöjen jne.) hallinnoimia (taulukko 6). Muiden kuin ammatillisen koulutuksen järjestäjien hallinnoimia hankkeita on ollut vain 3-tavoiteohjelma-alueella.
- Suhteellisesti eniten niistä työssäoppimisen hankkeiden hallinnoijista, jotka eivät ole ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, sijoittuu Helsinkiin, Espooseen ja Tampereelle (taulukko 7).
- ESR-hanketoimintaan osallistuminen on yhteydessä järjestäjän kokoon (kuviokuva 5). Kun järjestäjistä vajaa 20 % ei osallistunut lainkaan hanketoimintaan, niin suhteutettuna opiskelijoiden määrään osallistumattomuusprosentti pienenee 6:een. Opiskelijamääriin suhteutettuna hanketoiminta on ollut myös alueellisesti kattavaa (ks. myös luku 7.1.2.)
- ESR-rahoitus on ollut työssäoppimisen tukiohjelma mukaan lukien välttämättömän uudistuksen toteuttamisen kannalta työpaikalla tapahtuvaa oppimista käsitelleen kansallisen arvioinnin, tavoiteohjelmien väliarviointien sekä ajantasais-tamisarviointien mukaan. ESR-rahoituksen osuus tukiohjelmassa on merkittävä. Vuosina 2000–2006 on määrärahoja kanavoitu tähän tarkoituksen Opetushallituksen ja opetusministeriön kautta 78 265 813 euroa. Tästä EU:n rahoitusosuus on ollut 37 972 767 euroa.
- ESR-rahoituksella on ollut merkittävä rooli työssäoppimisen käynnistämisen rahoituksessa (kuviokuva 6). Vuonna 2004 ESR-rahoituksen osuus oli työssäoppimisen kokonaiskustannuksista lähes puolet, josta EU:n osuus oli noin neljännes. Suhde säilyi vuosien 2005 ja 2006 osalta lähes samana.

Taulukko 2. Vuoden 2006 loppuun mennessä toteutettujen työssäoppimisen hankkeiden ja määrärahojen jakautuminen ESR -tavoiteohjelmien toimenpidekokonaisuuksiin

Toimenpidekokonaisuus tavoiteohjelmittain	Työssäoppimisen hankkeiden määrä n	Työssäoppimisen hankkeiden osuus hankkeiden kokonaismäärästä %	Työssäoppimisen hankkeiden määrärahat (ESR + kansallinen) €	Työssäoppimisen hankkeiden määrärahojen suhteellinen osuus %
1.A.2.1.	4	1,2	2 385 405	3,1 %
1.A.2.2.	4	1,2	2 016 878	2,6 %
1.A.2.3.	1	0,3	417 900	0,5 %
1.B.3.2.	8	2,5	1 187 687	1,5 %
1.B.3.3.	4	1,2	1 147 549	1,5 %
3.1.2.	285	87,7	67 111 038	85,8 %
3.2.3.	8	2,5	1 752 969	2,2 %
3.3.1.	6	1,8	1 466 124	1,9 %
3.3.2.	5	1,5	780 263	1,0 %
Yhteensä	325	100	78 265 813	100 %

Taulukko 3. Koulutuksen järjestäjien osallistumisaste työssäoppimisen ESR-hankkeisiin

Koulutuksen järjestäjän rooli ESR-hankkeissa	n	%
Hallinnoijat	82	55,4
Kumppanit	38	25,7
Osallistumattomat	28	18,9
Yhteensä	148	100

Taulukko 4. *Koulutuksen järjestäjät ESR-hankeaktiivisuuden mukaan taustamuuttujittain ryhmiteltyinä*

Tausta	Osallistumaton	Kumppani	Hallinnoija	Yhteensä
Kieli				
Suomen kieli	33 (21 %)	43 (28 %)	80 (51 %)	156
Ruotsin kieli	5 (36 %)	1 (7 %)	8 (57 %)	14
Omistuspohja				
Kunta	3 (12 %)	9 (35 %)	14 (54 %)	26
KY	4 (7 %)	8 (15 %)	42 (78 %)	54
Valtio	0 (0 %)	2 (33 %)	4 (67 %)	6
Yksityinen	31 (37 %)	25 (30 %)	28 (34 %)	84
Koko				
Pieni	26 (55 %)	16 (34 %)	5 (11 %)	47
Keskikokoinen	8 (15 %)	20 (36 %)	27 (49 %)	55
Suuri	4 (6 %)	8 (12 %)	56 (82 %)	68
Järjestäjätyyppi				
Yksialainen	30 (44 %)	21 (30 %)	18 (26 %)	69
Monialainen	8 (8 %)	23 (23 %)	70 (69 %)	101
Sijainti				
Etelä-Suomi	13 (20 %)	14 (22 %)	38 (59 %)	65
Länsi-Suomi	12 (20 %)	15 (23 %)	38 (58 %)	66
Itä-Suomi	8 (50 %)	5 (31 %)	3 (19 %)	16
Oulu	3 (21 %)	4 (29 %)	7 (50 %)	14
Lappi	1 (11 %)	6 (67 %)	2 (22 %)	9
Kuntatyyppi				
Kaupunkimainen	20 (18 %)	24 (21 %)	70 (61 %)	114
Taajaan asuttu	4 (16 %)	10 (40 %)	11 (44 %)	25
Maaseutumainen	7 (44 %)	6 (38 %)	3 (19 %)	16

Taulukko 5. *Työpaikalla tapahtuvan oppimisen kansalliseen arviointiin osallistuneiden koulutuksen järjestäjien määrä ja ESR-hankkeiden hallinnoijien määrä vuonna 2004*

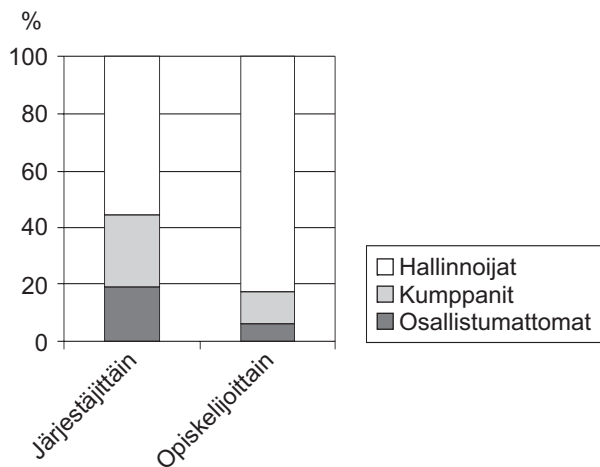
Työssäoppimisen arvioinnin kohderyhmään kuuluneet järjestäjät	Arvioinnin palauttaneet	Osallistumisprosentti	ESR-hankkeita hallinnoineiden järjestäjien määrä	ESR-hankkeiden hallinnoijina toimivien järjestäjien osuus kansalliseen arviointiin osallistuneista
n	n	%	n	%
171	151	88	79	46

Taulukko 6. Työssäoppimisen ESR-hankkeiden hallinnoijatyypit

Hallinnoija	n	%
Muut toimijat	80	24,6
Ammatillisen koulutuksen järjestäjä	245	75,4
Yhteensä	325	100

Taulukko 7. ESR-hankkeita hallinnoineiden muiden toimijoiden sijaintikunta

Paikkakunta	Lukumäärä	%
Espoo	4	5,0
Helsinki	38	47,5
Hämeenlinna	2	2,5
Jyväskylä	2	2,5
Kokkola	3	3,8
Kotka	1	1,3
Lahti	1	1,3
Naantali	1	1,3
Oulu	2	2,5
Rauma	2	2,5
Tampere	13	16,3
Turku	2	2,5
Kankaanpää	1	1,3
Karjaa	2	2,5
Kauhava	1	1,3
Kuusamo	2	2,5
Rymättylä	1	1,3
Teuva	1	1,3
Ulvila	1	1,3
Yhteensä	80	100

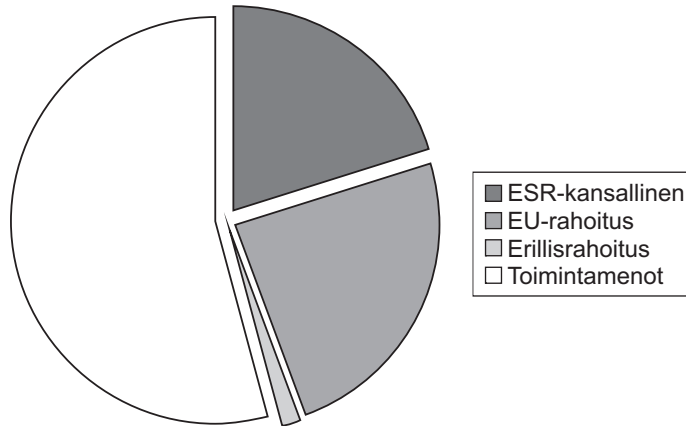

Kuvio 5. ESR-tavoiteohjelmissa toteutettujen työssäoppimisen hankkeiden kattavuus suhteutettuna järjestäjien ja opiskelijoiden määrään vuonna 2004

Taulukko 8. Opiskelijoiden määrä maakunnittain ja heidän sijoittumisensa ESR-hankkeita hallinnoiviin yksiköihin vuonna 2004

Maakunta	Kaikki opiskelijat n	Joista hallinnoijien ja kumppaneiden yksiköissä	Kattavuus %
Uusimaa	25913	22924	88
Varsinais-Suomi	8560	7964	93
Itä-Uusimaa	2141	2141	100
Satakunta	6516	6516	100
Kanta-Häme	5186	4926	95
Pirkanmaa	9654	9263	96
Päijät-Häme	4125	4082	99
Kymenlaakso	4816	4816	100
Etelä-Karjala	2257	2177	97
Etelä-Savo	4725	4422	94
Pohjois-Savo	5796	4485	77
Pohjois-Karjala	3725	3639	98
Keski-Suomi	6333	6094	96
Etelä-Pohjanmaa	4010	3942	98
Pohjanmaa	4801	4684	98
Keski-Pohjanmaa	2674	2583	97
Pohjois-Pohjanmaa	9081	8745	96
Kainuu	1952	1952	100
Lappi	6692	6435	96

(Opetus- ja kulttuuritoiminnan ... 2004)

Kuvio 6. Työssäoppimisen kustannusrakenne vuonna 2004

7.1.2 Työssäoppimisen hanketoiminnan alueellinen jakautuminen

Keskeiset tulokset

- Työssäoppimisen ESR-hanketoiminnan alueellinen kattavuus on hyvä ja tasa-puolinen.

ESR-hanketoiminnan jakautumista eri alueille havainnollistetaan liitteinä (2–6) olevien karttojen avulla. Alueellisen kattavuuden analyysi on tehty läänien, maakuntien ja tavoite-ohjelmien mukaan. Alueellista kattavuutta kuvaavat seuraavat tulokset:

- 1- ja 3-tavoiteohjelmat kattavat koko valtakunnan ja sen eri alueet, mutta lukumäärinä tarkastellen 94 % työssäoppimisen ESR-hankkeista sijoittuu 3-tavoiteohjelman alueille Etelä- ja Länsi-Suomeen (liitteet 2 ja 3).
- Hankkeiden lukumäärä suhteessa järjestäjämäärään vaihtelee suuresti maakunnittain. Eniten hankkeita on Uudellamaalla 31 % (järjestäjistä 20 %) ja vähiten Etelä-Savossa 0,3 % (5 % järjestäjistä) ja Lapissa 0,6 % (5 % järjestäjistä). Eroja selittää muun muassa se, että Uudellamaalla on muita alueita suhteellisesti enemmän sellaisia hallinnoijia, jotka eivät ole koulutuksen järjestäjiä (38 %). Lisäksi Itä- ja Pohjois-Suomen hankkeet ovat volyymiltaan suurempia ja tavoite 1 -alueella on ESR-hankerahaa on vähemmän kuin tavoite 3 -alueella (liite 4).
- Järjestäjistä 34 % sijoittuu Etelä-Suomen lääniin, mutta hankkeista lähes puolet on Etelä-Suomen läänissä (47 %). Vastaavasti Itä-Suomessa on järjestäjistä 11 % ja hankkeista 3 %. Lapissa järjestäjiä on 5 % ja hankkeita 0,6 %. Seli-

tyksenä on se, että Etelä-Suomeen sijoittuu suurin osa hallinnoijista, jotka eivät ole järjestäjiä, ja toisaalta se, että Itä-Suomen ja Lapin lääneissä hankkeet ovat hyvin verkostuneita (liite 5).

- Liite 6 kuvaa ESR-hankkeiden keskimääräisen rahoituksen suhteellista suuruutta maakunnittain verrattuna hankkeiden keskimääräiseen tasoon. 3-tavoiteohjelman hankkeet ovat maakunnan kannalta tarkasteltuna enintään keskimääräistä tasoa. Sen sijaan 1-tavoiteohjelman hankkeet ovat maakunnittain tarkasteltuna pienimmilläänkin noin kaksinkertaisia ja suurimmillaan yli nelinkertaisia valtakunnalliseen keskiarvoon verrattuna.
- Suurin osa alueen opiskelijoista opiskeli hallinnoijina toimivien järjestäjien yksiköissä (taulukko 8). Järjestäjien hanketoiminta kattoi 100 % Kainuussa, Kymenlaaksossa, Itä-Uudellamaalla ja Satakunnassa. Heikoin opiskelijakattavuus oli Pohjois-Savossa (77 %), Uudellamaalla (88 %) ja Varsinais-Suomessa (93 %). 100-prosenttinen opiskelijakattavuus selittyy laajalla maakuntakohtaisella verkostoitumisella. Muilta osin ESR-hankkeiden kattavuudessa opiskelijamääriin suhteutettuna ei ilmennyt suuria eroja maakuntien välillä, eikä siten myöskään 1- ja 3-tavoiteohjelmien välillä.
- Hallinnoijina toimivien koulutuksen järjestäjien sijaintikunnat hajautuvat eihallinnoijia laajemmalle alueelle. Eniten hallinnoijia on Helsingissä, Lahdessa, Oulussa, Seinäjoella ja Tampereella sekä Turussa.
- Hanketoiminnan rahoitus on ohjautunut hallinnoijien kautta niin hankkeille kuin myös partnereille. Taulukko 9 kuvaa kunkin hankkeen suhteellista painoarvoa verrattuna kunkin vertailuryhmän keskiarvoihin. Läänitason tarkastelu osoittaa, että Itä-Suomen hankkeet ovat olleet muita alueita keskimäärin suurempia (188 %) kun taas Lapin (61 %) ja Länsi-Suomen (78 %) hankkeet ovat olleet valtakunnallista keskiarvoa keskimäärin pienempiä. Maakuntakohtainen tarkastelu osoittaa, että määrärahoilla mitattuna keskimääräisesti pienimmät hankkeet ovat olleet Itä-Uudellamaalla (40 %) ja Varsinais-Suomessa (40 %) ja suurimmat hankkeet Päijät-Hämeessä (537 %), Kainuussa (314 %) ja Pohjois-Karjalassa (278 %).

Taulukko 9. ESR-rahoituksen keskimääräinen määrä hallinnoijittain lääneittäin ja maakunnittain

Lääni	ESR-hallinnoijina toimineiden järjestäjien määrä	ESR-määrärahat €	ESR-määrärahat keskimäärin/hallinnoija €	Hallinnoijan %-osuus koulutuksen järjestäjien keskimääräiseen ESR-määrärahaan suhteutettuna
Maakunta				
Etelä-Suomi	36	13 646 532	379 070	110
Länsi-Suomi	37	9 944 093	268 759	78
Itä-Suomi	3	1 941 288	647 096	188
Oulu	7	3 236 243	462 320	135
Lappi	2	421 052	210 526	61
Yhteensä	85	29 189 208	343 402	
Uusimaa	23	7 249 369	315 190	92
Varsinais-Suomi	11	1 521 173	138 288	40
Itä-Uusimaa	3	409 631	136 543	40
Satakunta	3	1 369 280	456 426	133
Kanta-Häme	6	2 99 3759	498 959	145
Pirkanmaa	11	3 086 126	280 556	82
Päijät-Häme	1	1 845 473	1 845 473	537
Kymenlaakso	2	772 233	386 116	112
Etelä-Karjala	1	610 566	610 566	178
Etelä-Savo	1	516 602	516 602	150
Pohjois-Karjala	1	953 131	953 131	278
Keski-Suomi	4	1 379 451	344 862	100
Etelä-				
Pohjanmaa	5	1 123 442	224 688	65
Pohjanmaa	4	1 335 579	333 894	97
Keski-				
Pohjanmaa	1	639 447	639 447	186
Pohjois-				
Pohjanmaa	5	1 883 161	376 632	110
Kainuu	1	1 079 733	1 079 733	314
Lappi	2	421 052	210 526	61
Yhteensä	85	29 189 208	343 402	

7.2 ESR-hanketoiminnan yhteydet työssäoppimisen laatuun

Keskeiset tulokset

- ESR-hanketoimintaa hallinnoineiden koulutuksen järjestäjien työssäoppimisen laatu oli parempaa kaikilla arviointialueilla kuin hanketoimintaan kumppaneina osallistuneiden ja ei lainkaan osallistuneiden järjestäjien työssäoppimisen laatu. Vastaavasti myös hanketoimintaan partnereina osallistuneiden järjestäjien työssäoppimisen oli laadukkaampaa kuin ei lainkaan hanketoimintaan osallistuneiden järjestäjien.

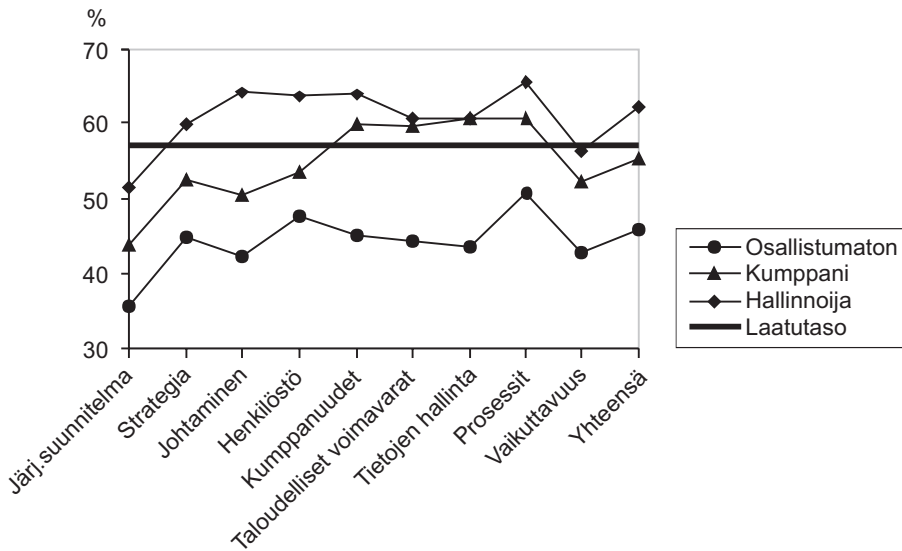
Tässä luvussa kuvataan ESR-hanketoimintaan osallistumisen yhteyksiä kansallisessa arvioinnissa todettuun työssäoppimisen laatuun (vrt luku 6). Tässä yhteydessä muodostettiin kolme järjestäjien ESR-hanketoimintaan osallistumisen aktiivisuutta kuvaavaa ryhmää ja verrattiin näin saatuja tuloksia toisiinsa. Arviointikohteet ovat samat kuin kansallisessa arvioinnissa (esim. taulukko 10). Lisäksi kuvataan, miten hankkeisiin osallistuminen on yhteydessä opiskelijoiden koulutusta seuraavaan välittömään työllistymiseen, opintojen keskeyttämiseen ja läpäisyyn. Vertailuja tehdään hankkeita hallinnoineiden, kumppaneiden ja ei lainkaan hanketoimintaan osallistuneiden välillä.

Taulukosta 10 ilmenee, että työssäoppimisen laatu oli kaikissa arviointikohdissa ESR-hankkeita hallinnoineissa yksiköissä parempaa kuin niissä yksiköissä, jotka ovat toimineet kumppaneina tai eivät ole lainkaan osallistuneet ESR-hankkeisiin. Suurimmat ryhmien väliset erot ilmenevät johtamisessa ja henkilöstövoimavarojen hallinnassa.

Taulukko 10. Työssäoppimisen laatu arviointikohteittain ESR-hanketoimintaan osallistumisen perusteella luokiteltuna

Arviointikohde	Osallistumattomat		Kumppanit		Hallinnoijat	
	ka	n	ka	n	ka	n
Yhteispistemäärä	45,81	28	55,19	38	62,08	82
Järjestämissuunnitelma	35,71	28	43,68	38	51,39	82
Strategiat	44,86	28	52,42	38	59,71	82
Johtaminen	42,14	28	50,26	38	64,02	82
Henkilöstö	47,50	28	53,42	38	63,66	82
Kumppanuudet	45,00	28	59,74	38	63,78	82
Taloudelliset voimavarat	44,29	28	59,47	38	60,49	82
Prosessit	50,57	28	60,53	38	65,61	82
Tietojen hallinta	43,57	28	60,53	38	60,49	82
Vaikuttavuus	42,86	28	52,11	38	56,34	82

Kuviossa 7 kiteytyy ESR-aktiivisuuden yhteys koulutuksen järjestäjien työssäoppimisen laatuun. **Hanketoiminnan hallinnoijat ovat kaikilla osa-alueilla muita ryhmiä parempia.** Ryhmät erovat toisistaan varsin selvästi. Hallinnoijat ja kumppanit tosin lähestyvät arvioinneissa toisiaan kumppanuuksien, talouden, tietojen hallinnan ja vaikuttavuuden kohdalla, mutta **johtamisessa ja henkilöstövoimavarojen hallinnassa** ryhmien väliset erot olivat suurimmillaan. ESR-hankkeisiin osallistumattomat järjestäjät olivat kaikilla osa-alueilla 10–20 prosenttiyksikköä muita ryhmiä heikompia. Hanketoimintaa hallinnoineiden järjestäjien erot kumppaneina toimineisiin ja erityisesti ei lainkaan ESR-toimintaan osallistuneisiin korostuivat **johtamisessa.**

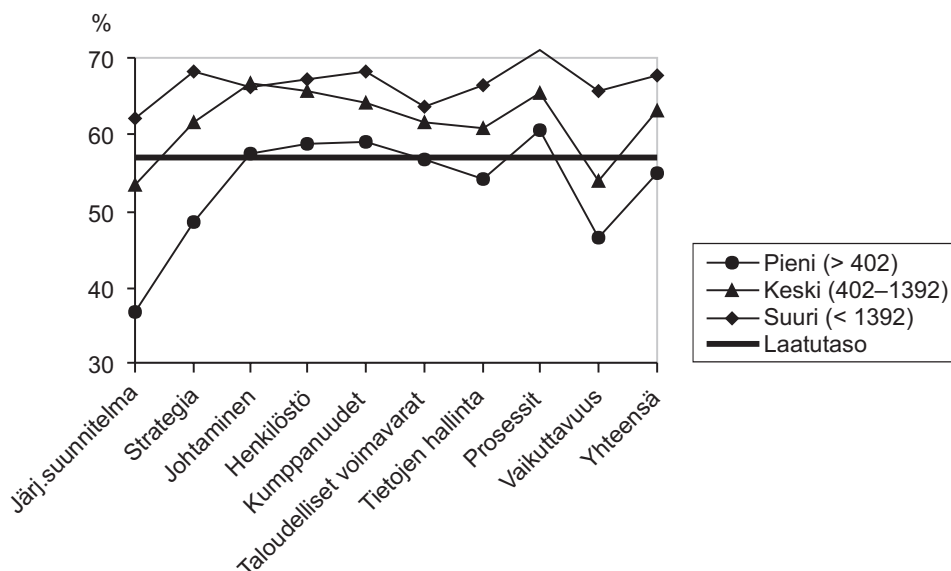
Kuvio 7. Kansallisen työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu järjestäjien ESR-aktiivisuuden mukaan

Tässä yhteydessä tarkastellaan lisäksi ESR-hankkeita hallinnoivien sisäistä vaihtelua (kuvio 8). Tarkastelua varten hallinnoijat sijoitettiin järjestykseen vuosien 2002–2004 keskimääräisen järjestäjäkohtaisen opiskelijamäärän mukaan (Opetus- ja kulttuuritoiminnan...2004). Tästä järjestetystä joukosta muodostettiin kolme yhtä suurta järjestäjäryhmää. Kolmannekset muodostuivat seuraavasti:

- alin kolmannes alle 402 opiskelijaa
- keskimäinen kolmannes 402–1392 opiskelijaa
- ylin kolmannes yli 1392 opiskelijaa

Alimpaan kolmannekseen kuuluvista järjestäjistä oli 56 % (n = 27) yksityisiä. Keskimäiseen kolmannekseen kuuluvista järjestäjistä oli 63 % (n = 30) ja ylimpään kolmannekseen kuuluvista 64 % (n = 28) puolestaan kuntayhtymiä.

ESR-hankkeiden hallinnoijina toimineiden järjestäjien kohdalla työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu oli selvästi ei-hallinnoijia parempaa. Hallinnoijina toimineiden järjestäjien koko on myös yhteydessä työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatuun, joskin kansallisessa arvioinnissa käytetty kokoluokitus oli erilainen. Kansallisessa arvioinnissa työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu oli suurissa yksiköissä parempaa kuin pienissä ja keskisuurissa. Tässä arvioinnissa alimman ja keskimäisen kolmannoksen väliset erot olivat joillakin osa-alueilla suurempia kuin keskimäisen ja ylimmän ryhmän väliset erot. *Erityisesti erot korostuvat järjestämissuunnitelmissa, strategioissa ja vaikuttavuudessa*, joissa erot ovat suurimmillaan yli 20 prosenttiyksikköä. Keskimäinen kolmannes on lähempänä parasta kuin heikointa kolmannesta kaikissa muissa arviointikohdissa paitsi järjestämissuunnitelmissa ja vaikuttavuudessa.

Kuvio 8. Työssäoppimisen ESR-hankkeita hallinnoineiden järjestäjien kansallisessa arvioinnissa saama laatu järjestäjän koon mukaan ryhmiteltynä

7.3 Opiskelijoiden työllistyminen koulutuksen jälkeen sekä opintojen läpäisy ja keskeyttäminen

Keskeiset tulokset

- Opiskelijoiden koulutuksen jälkeinen välitön työllistyminen parani vuodesta 2000 vuoteen 2004.
- Samanaikaisesti työhön sijoittumisen kanssa opiskelijoiden koulutuksen jälkeinen välitön työttömyys lisääntyi.
- Monien tahojen käsitysten mukaan työssäoppiminen on itsessään vaikuttanut positiivisesti opiskelijoiden työllistymiseen, mutta selvää ESR-hankeyhteyttä ei voida osoittaa.
- ESR-hankkeita hallinnoineiden järjestäjien kohdalla opiskelijat työllistyivät hyvin jo ennen työssäoppimisen toteuttamista, minkä vuoksi työssäoppimisen vaikutukset tähän olivat muita ryhmiä pienempiä.

Työssäoppimisen kehittämisen kannalta olennaista on, miten työssäoppiminen edistää koulutukseen osallistuvien opiskelijoiden työllistymistä (työllistyminen koulutuksen jälkeen). Keskeistä on ylipäätään, mikä merkitys työssäoppimisella on koulutuksen houkuttelevuuteen (esim. koulutukseen hakeutuminen) ja koulutuksen loppuun suorittamiseen (esim. keskeyttäminen ja läpäisy). Koska opiskelijat on ymmärretty

hanketoiminnassa välillisesti hankkeisiin osallistuvina, heitä koskevia tietoja ei ole saatavilla ESRA- ja IRIS-rekistereistä. Tässä yhteydessä ei myöskään selvitetä opiskelijoiden koulutukseen hakeutumista. Opiskelijoiden työllistymisen/työttömyyden kuvaamisessa hyödynnetään kansallisen arvioinnin tuloksia ja niiden taustalla olevia tietoja, kuten opetusministeriön tuloksellisuusrahoituksessa käytettyjä tunnuslukuja.

Luvussa kuvataan opiskelijoiden koulutuksen jälkeistä välitöntä työllistymistä (valmistumista seuraava puoli vuotta) vertailemalla vuosia 2000 (ennen työssäoppimista) ja 2004 (työssäoppimisen toteutuminen) toisiinsa. Lisäksi luvussa analysoidaan opintojen läpäisyä ja keskeyttämistä. Opintojen läpäisyä käsitellään vuosiluokan näkökulmasta tarkastelemalla vuonna 2001 aloittaneita ja heidän opintojensa suorittamista vuoden 2004 loppuun mennessä. Keskeyttämistä kuvaavat luvut ovat vuoden 2006 tuloksellisuusrahoituksen tietokannasta (vuodet 2001–2004).

Kansallisen arvioinnin (Tynjälä ym. 2006) mukaan

- opiskelijoiden koulutuksen jälkeinen välitön työllistyminen parani vuodesta 2000 vuoteen 2004
- työllistymisen parantumisen ei voitu osoittaa johtuvan yksinomaan työssäoppimisen laajamittaisesta toteuttamisesta, mutta sillä arvioitiin olevan myönteinen merkitys
- samanaikaisesti työhön sijoittumisen kanssa opiskelijoiden koulutuksen jälkeinen välitön työttömyys lisääntyi tarkasteluajankohtana.

Tässä raportissa selostettavaa opiskelijoiden koulutuksen jälkeistä välitöntä työllistymistä eriteltiin myös järjestäjien ESR-hankeaktiivisuuden mukaan. Nämäkin vertailut tehtiin vuosilta 2000 ja 2004 (taulukko 11). Samoin tehtiin myös opiskelijoiden opintojen keskeyttämistä (taulukot 13 ja 14) ja opintojen läpäisyastetta (taulukko 12) koskevien tulosten suhteen. Taulukoista käy ilmi seuraavaa:

- ESR-hankkeita hallinnoinneista yksiköistä valmistuneet opiskelijat työllistyivät muita ryhmiä paremmin vuonna 2000, ja työllistyminen pysyi lähes ennallaan vuoteen 2004.
- ESR-hankkeisiin osallistumattomien ja kumppaneiden välillä opiskelijoiden työllistymisessä ei juuri ollut eroja vuonna 2000.
- ESR-hankkeisiin osallistumattomissa yksiköissä opiskelijoiden työllistyminen parani eniten vuoteen 2004 tultaessa.
- ESR-hankkeita hallinnoinneissa yksiköissä opiskelijat työllistyivät paremmin jo ennen työssäoppimisen järjestelmän toimeenpanoa vuonna 2000, eivätkä nämä tulokset muuttuneet olennaisesti työssäoppimisen järjestelmän käyttöönoton myötä vuoteen 2004 mennessä.
- Opiskelijoiden välitön työttömyysaste kasvoi kaikissa järjestäjryhmissä, mutta ESR-hankkeita hallinnoivien kohdalla ko. työttömyysaste silti pysyi muita ryhmiä alhaisempana.
- Erityisesti hanketoimintaan osallistumattomien järjestäjien piirissä opiskelijoiden työllistyminen oli tarkasteluajanjakson alussa heikompi, mutta se parani tänä aikana enemmän kuin ESR-hanketoimintaan osallistuneiden piirissä.

- Opiskelijoiden koulutuksen jälkeinen välitön työttömyys oli suurinta hanketoimintaan kumppaneina osallistuvien joukossa vuonna 2000.
- Vaikka opiskelijoiden välitön työttömyys lisääntyi eniten ESR-hankkeita hallinnoineiden piirissä, se oli kuitenkin vielä vuonna 2004 muita ryhmiä hieman vähäisempää.
- Opintojen läpäisyasteessa ei ole havaittavissa eroja ESR-aktiivisuuden perusteella.
- Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelevien opiskelijoiden opintojen keskeyttäminen on vähentynyt vuodesta 2001 vuoteen 2004. Keskeyttäminen oli keskimäärin 6,7 % vuonna 2001 laskien 4,4 %:iin vuoteen 2004 mennessä.
- Opiskelijoiden opintojen keskeyttäminen väheni kaikissa vertailuryhmissä tarkastelujakson aikana. Eniten keskeyttäminen väheni ESR-hankkeisiin osallistumattomien joukossa, mutta jäi silti suuremmaksi kuin kumppaneina ja hallinnoijina toimineiden järjestäjien parissa. Vuonna 2001 eri ryhmien väliset keskimääräiset erot olivat suurimmillaan lähes 3,5 %, mutta supistuivat noin yhden prosentin tasolle vuoteen 2004 tultaessa.
- 1-tavoiteohjelmassa ESR-hankkeisiin kumppaneina osallistuneiden järjestäjien kohdalla opiskelijoiden keskeyttäminen oli vuonna 2001 selvästi yleisempää kuin 3-tavoiteohjelmassa toimineiden kumppaneiden. Vuoteen 2004 1-tavoiteohjelmaan osallistuneiden kumppaneiden kohdalla keskeyttäminen väheni selvästi ja oli enää vajaa puoli prosenttiyksikköä 3-ohjelman kumppaneita suurempi.
- Hallinnoijien parissa eri tavoiteohjelmien kesken erot olivat huomattavasti pienempiä. Kun ero vuonna 2001 oli vajaan prosenttiyksikön, oli se vuoteen 2004 mennessä hävinnyt kokonaan.

Taulukko 11. *ESR-hanketoiminnan yhteydet opiskelijoiden koulutuksen jälkeiseen välittömään työllistymiseen ja työttömyyteen järjestäjien ESR-aktiivisuuden mukaan ryhmiteltynä*

Järjestäjän ESR-aktiivisuus	Välitön työllistyminen vuonna 2000 %	Välitön työllistyminen vuonna 2004 %	Muutos 2000–2004 %	n
Osallistumaton	49,9	62,3	12,4	15
Kumppani	49,3	50,7	1,4	29
Hallinnoija	55,4	55,6	0,2	73

Järjestäjän ESR-aktiivisuus	Välitön työttömyys vuonna 2000 %	Välitön työttömyys vuonna 2004 %	Muutos 2000–2004 %	n
Osallistumaton	20,3	25,2	4,9	12
Kumppani	22,7	28,1	5,7	27
Hallinnoija	18,6	24,6	6,0	66

Taulukko 12. Vuonna 2001 aloittaneiden opiskelijoiden läpäisyaste vuoden 2004 loppuun mennessä

Järjestäjien ESR-aktiivisuus	Opiskelijoiden opintojen läpäisy %	n
Osallistumaton	62,7	14
Kumppani	61,5	31
Hallinnoija	62,3	74

Taulukko 13. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelevien opiskelijoiden opintojen keskeyttäminen vuosina 2001 ja 2004 koulutuksen järjestäjien ESR-aktiivisuuden mukaan ryhmiteltyinä

Järjestäjän ESR-aktiivisuus	2001 %	2004 %
Osallistumaton	9,1	5,3
Kumppani	5,1	4,6
Hallinnoija	7,5	4,2

Taulukko 14. Ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskelevien opiskelijoiden opintojen keskeyttäminen prosentteina vuosina 2001 ja 2004 ESR-hankeissa kumppaneina ja hallinnoijina toimineiden järjestäjien parissa tavoiteohjelmitain

Ohjelma	2001 %	2004 %
Kumppani 1 -ohjelma	9,06	5,26
Kumppani 3 -ohjelma	5,05	4,60
Hallinnoija 1 -ohjelma	7,50	4,23
Hallinnoija 3 -ohjelma	6,65	4,27

7.4 ESR-hankerahoituksella koulutetut työpaikkaohjaajat ja opettajien työelämäjaksot

Keskeiset tulokset

- Koulutettujen työpaikkaohjaajien ja opettajien työelämäjaksoiden määrälliset tavoitteet (KESU 2003–2008) on pääosin saavutettu, tarve näiden kehittämistoimintojen ylläpitämiseen on tulevaisuudessa pysyvä.
- Sekä työpaikkaohjaajien että opettajien työelämäjaksoiden määrässä on alueellisia eroja.
- Työpaikkaohjaajien koulutus on melko tehotonta. Tarkastelujaksokautena 2000–2006 vajaa 60 % koulutuksen aloittaneista on suorittanut koulutuksen loppuun.

Sekä työpaikkaohjaajien koulutukselle että opettajien työelämäjaksoille asetetut kansalliset tavoitteet on kuvattu johdantoluvussa. Keskeiset tulokset (taulukot 15–17):

- Keskimäärin 3 568 työpaikkaohjaajaa on suorittanut tutkinnon vuosittain, ja näistä opettajia on ollut 8,5 %.
- Keskimäärin 411 opettajaa on osallistunut työelämäjaksoille vuosittain.
- Koulutuksen aloittaneita työpaikkaohjaajia on vuoteen 2006 mennessä ollut yhteensä 41 908, joista noin 60 % on suorittanut koulutuksen loppuun ja saanut työpaikkaohjaajan todistuksen.
- Työpaikkaohjaajakoulutuksen aloittaneita on 3-tavoitealueella ollut yli kolme kertaa enemmän kuin 1-tavoitealueella. Koulutuksen aloittaneista on alle 25-vuotiaita ollut suhteellisesti enemmän 1-tavoitealueella. Yli puolet koulutuksen aloittaneista ohjaajista on ollut yli 40-vuotiaita 3-tavoiteohjelma-alueella, kun taas 1-tavoiteohjelma-alueella yli 40-vuotiaita on ollut noin 40 %.
- Tavoite 1 -ohjelma-alueella työpaikkaohjaajien koulutus on keskittynyt 3 vuodelle, ja koulutuksen toteutuma-aste on vaihdellut 0 %:sta 77 %:iin. Sen sijaan 3-tavoiteohjelma-alueella hankkeita on ollut paljon, ja niiden toteutuma-aste on vaihdellut 16 %:sta 100 %:iin.
- Kansallisen työpaikalla tapahtuvaa oppimista käsitelleen arvioinnin (Tynjälä ym. 2006) mukaan työelämäjaksoilla oli vuonna 2004 opettajista noin 16 %. Määrällisesti eniten näitä jaksoja oli suurilla koulutusaloilla kuten tekniikan ja liikenteen alalla, hotelli-, ravitsemis- ja talousalalla sekä sosiaali- ja terveystaloudella.

Taulukko 15. ESR-hankerahoituksella työpaikkaohjaajakoulutuksen suorittaneet, opettajien osuus suorittaneista sekä opettajien työelämäjaksot

Toiminto	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	Yhteensä
Koulutetut työpaikkaohjaajat	187	4654	6815	6011	2970	2463	1882	24982
Koulutetut opettajat	22	473	633	457	254	154	118	2111
Opettajien työelämäjaksot	23	349	562	663	426	596	259	2878

Taulukko 16. Kaikkien työpaikkaohjaajakoulutuksen aloittaneiden kokonaismäärä ikäryhmittäin vuoteen 2006 mennessä

Työpaikka-ohjaajien ikä	1-tavoiteohjelma	3-tavoiteohjelma	Ikäryhmät 1-tavoiteohjelma %	Ikäryhmät 3-tavoiteohjelma %
Alle 25v	3321	3791	35,85	11,61
-joista naisia	1946	2459		
25–39	2229	11747	24,06	35,98
-joista naisia	1535	7223		
40–49	2571		27,96	
-joista naisia	1730			
50 tai yli	1142		12,33	
-joista naisia	812			
40 tai yli		17107		52,40
- joista naisia		10908		
Yhteensä kaikki	9263	32645	100	100

Taulukko 17. Työpaikkaohjaajakoulutuksen aloittaneiden ohjaajien valmistumisprosentti tavoiteohjelmissä 1 ja 3 toimineiden hankkeiden aloitusvuoden mukaan vuosina 2000–2006

Hankkeiden aloitusvuosi	Tavoite 1 -ohjelma %	Hankkeiden määrä n	Tavoite 3 -ohjelma %	Hankkeiden määrä n
2000	77	3	70	33
2001	50	2	56	32
2002	0	1	47	26
2003	-	0	33	23
2004	73	1	16	16
2005	0	1	49	36
2006			100	1
Yhteensä	50	8	49	167

Edellä olevia tuloksia voidaan eräin osin tarkastella rinnan kansallisessa työpaikalla tapahtuvan oppimisen arvioinnissa vastikään saatujen tulosten kanssa (Tynjälä ym. 2006). Vertailu osoittaa 1:

- Työpaikkaohjaajien koulutustavoitteet ovat toteutuneet melko hyvin.
- Työpaikkaohjaajakoulutukseen osallistuneiden opettajien määrä on ollut melko suuri, joskin tavoite 3 -ohjelmassa asetetusta tavoitteesta ollaan jäljessä. Opettajien työelämäjaksot ovat toteutuneet tavoitteiden mukaan. Opettajien työelämäntuntemusta täytyy kehittää jatkuvasti.
- Työpaikkaohjaajakoulutuksen ja sen kehittämisen tarve on pysyvä muun muassa siksi, että mukaan tulee jatkuvasti uusia työpaikkoja ja ohjaajat vaihtuvat.
- Erityistoimenpiteitä tarvitaan pk-yrityksissä.

7.5 Hyvät käytännöt ja niiden yhteydet työssäoppimisen ESR-hanketoimintaan osallistumiseen

Keskeiset tulokset:

- ESR-hanketoimintaan osallistumisen ja hyvien käytäntöjen välillä on positiivisia yhteyksiä.

Tässä luvussa tarkastellaan kansallisessa arvioinnissa arvioitujen hyvien käytäntöjen ja ESR-hankerahoituksen yhteyksiä. Kansalliseen arviointiin osallistuneista järjestäjistä (n = 148) hyvän käytännön toimitti arviointiryhmälle 93 järjestäjää (taulukko 18). Näistä 86 % oli yksiköistä, jotka toimivat hanketoiminnan hallinnoijina tai kumppaneina. Ei lainkaan osallistuneista yli puolella (54 %) ei ollut esittää hyvää käytäntöä.

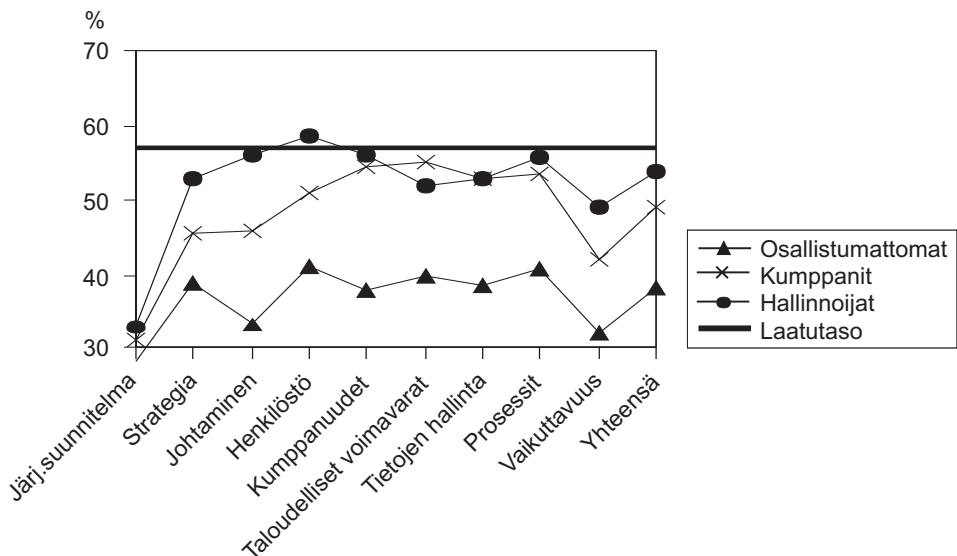
Kuvioiden 9 ja 10 avulla tarkastellaan kansallisessa arvioinnissa hyvän käytännön esittäneiden ja ei-esittäneiden järjestäjien välisiä eroja.

- Kaikki ne koulutuksen järjestäjät, jotka eivät esittäneet kansalliseen arviointiin hyvää käytäntöä, sijoituivat arvioinnissa asetetun laatutason (57 %) alapuolelle. Koulutuksen järjestäjistä parhaita olivat ESR-hanketoimintaa hallinnoineet.
- Hyvän käytännön esittäneet hanketoimintaa hallinnoineet ylittivät asetetun laatutason kaikissa arviointikohdissa. Hyvän käytännön esittäneet ESR-hankkeissa toimineet kumppanit ylittivät asetetun laatutason myös muissa kuin johtamista ja henkilöstövoimavarojen kehittämistä koskevissa kohdissa.

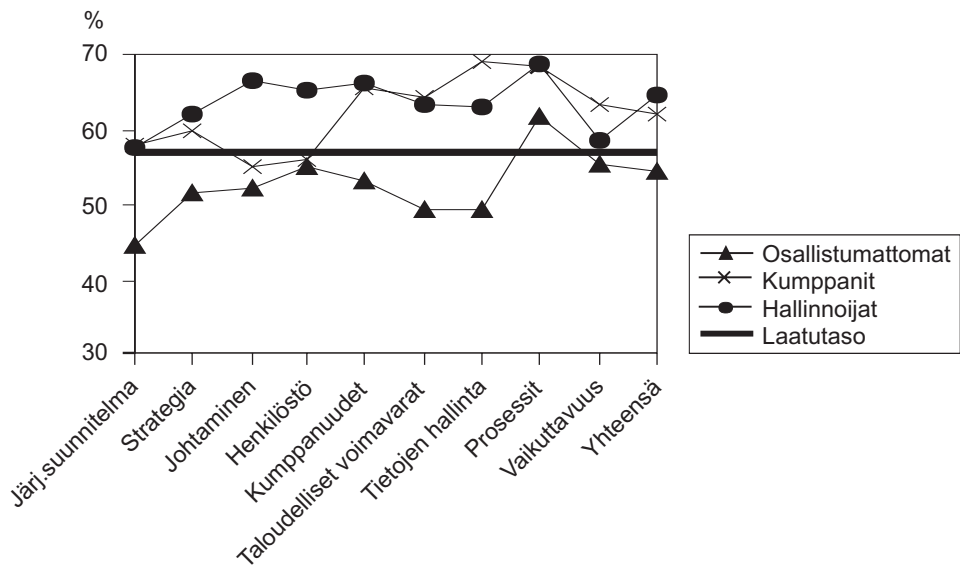
Taulukko 18. Hyvät käytännöt eriteltynä järjestäjien hanketoimintaan osallistumisen mukaan

Järjestäjän ESR-aktiivisuus	Ei kuvattua hyvää käytäntöä	Kuvattu hyvä käytäntö	Yhteensä
Osallistumaton	15 (54 %)	13 (46 %)	28 (19 %)
Kumppani	20 (53 %)	18 (47 %)	38 (26 %)
Hallinnoija	20 (24 %)	62 (76 %)	82 (55 %)
Yhteensä	55 (37 %)	93 (63 %)	148 (100 %)

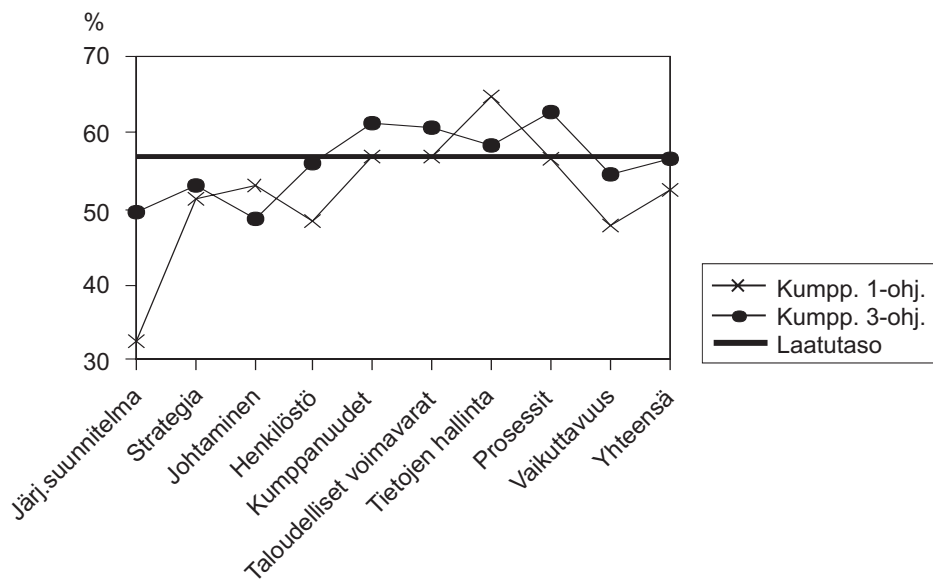
Kuvioissa 11 ja 12 verrataan tavoite 1 ja 3 -ohjelman alueilla sijaitsevien hallinnoija ja kumppaniongelmien sisäisiä eroja. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu on tavoite 3 -ohjelmaan osallistuneiden kumppaneiden joukossa parempaa ja tasaisempaa kuin tavoite 1 -ohjelmassa. Tavoite 3 -ohjelmassa on lisäksi ylitetty arvioinnissa asetettu laatutaso tavoite 1 -ohjelmaa useammin. Hallinnoijien kohdalla tilanne on lähes päinvastainen, sillä tavoite 1 -ohjelman piirissä toimivien hallinnoijien järjestämisuunnitelmat, johtaminen ja vaikuttavuus ovat laadukkaampia kuin tavoite 3 -alueella toimivilla hallinnoijilla. Muutoinkin tavoite 1 -ohjelman piirissä toimineet hallinnoijat ylittivät laatutason jokaisella arvioinnin osa-alueella.

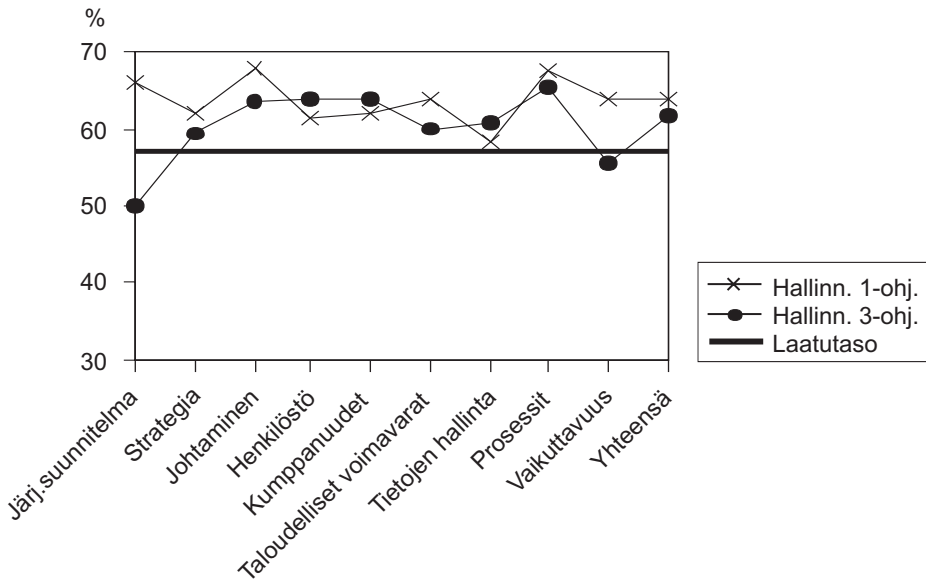
Kuvio 9. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu niillä koulutuksen järjestäjillä, jotka eivät esittäneet hyvää käytäntöä

Kuvio 10. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu niillä koulutuksen järjestäjillä, jotka esittivät hyvän käytännön kansalliseen arviointiin

Kuvio 11. Työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu kansallisen arvioinnin tulosten valossa tavoite 1 ja 3-ohjelmien mukaan ryhmiteltyinä

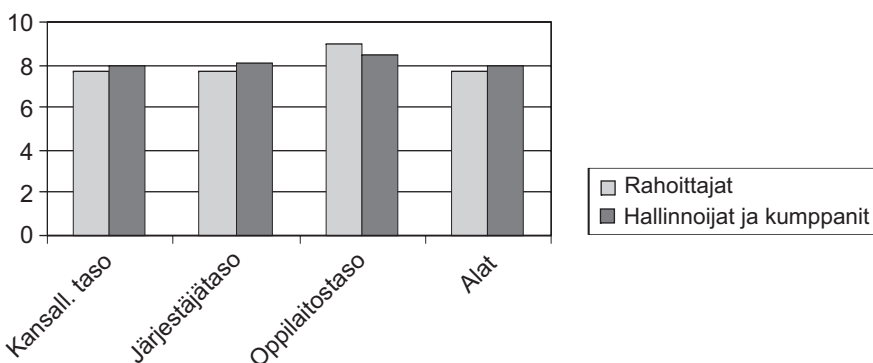
Kuvio 12. Työssäoppimisen kansallisen arvioinnin laatu hallinnoijien osalta tavoite 1 ja 3 -ohjelmien mukaan ryhmiteltynä

7.6 Hankerahoittajien, hallinnoijien ja kumppaneiden käsityksiä työssäoppimiseen liittyvästä ESR-rahoituksesta

Tässä luvussa kuvataan hankerahoittajien ja hallinnoijien sekä kumppaneiden näkemyksiä työssäoppimiseen liittyvästä ESR-rahoituksesta heidän fokusryhmäkeskusteluun toimittamiensa kuvausten ja arviointien sekä fokusryhmäkeskusteluiden mukaan (liite 1). Fokusryhmäkeskusteluiden perustana ollut aineisto koostui 11 teemasta. Kuvioissa 13–22 vertaillaan hankerahoittajien (Opetushallitus, lääninhallitukset) ja hallinnoijien sekä kumppaneiden käsityksiä (asteikko 0–10). Sanallisessa tulokinnassa on lisäksi otettu huomioon fokusryhmäkeskusteluissa esiin tulleet näkökulmat.

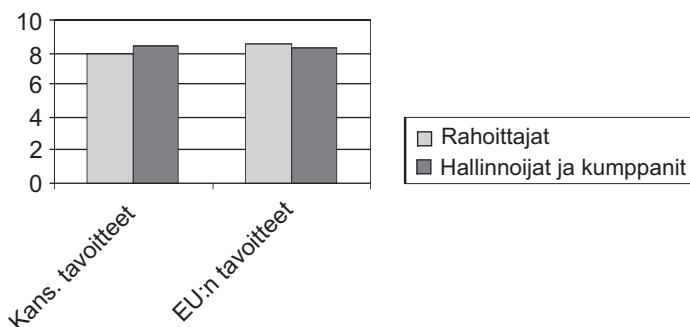
Teema 1. ESR-hankerahoituksen merkitys työssäoppimisjärjestelmän luomiseen ja sen jatkuvaan kehittämiseen

Kuvio 13. ESR-hankerahoituksen merkitys työssäoppimisjärjestelmän luomiseen ja sen jatkuvaan kehittämiseen

Vastaajat olivat hyvin yksimielisiä ESR-hanketoiminnan merkittävydestä, eikä eri ryhmien välillä ollut kovin suuria eroja. Kaikki olivat yksimielisiä myös sen suhteen, ettei työssäoppimisen järjestelmän luominen ja sen toimeenpano olisi onnistunut ilman ESR-rahoitusta. Työssäoppimisen ja siihen liittyneen hanketoiminnan avulla työelämä ja koulutus ovat lähentyneet toisiaan. Rahoitus on myös mahdollistanut toimintamallien ja menetelmien, rekistereiden sekä palaute- ja arviointijärjestelmien kehittämisen, informaatioaineiston tuottamisen, laajan tiedottamisen sekä hyvien käytäntöjen levittämisen työnantajille ja elinkeinoelämälle, järjestöille ja oppilaitoksille. Myös opettajien työelämäjaksot ja työpaikkaohjaajakoulutus ovat tulleet mahdollisiksi. Hyvää on ollut myös se, että rahoitus on mahdollistanut muiden kuin järjestäjien osallistumisen hanketoimintaan hallinnoijina (tavoite 3 -ohjelma). Ongelmana on, etteivät kaikki järjestäjät ole käyttäneet ESR-rahoitusmahdollisuutta: alojen ja oppilaitosten välisiä eroja on.

Teema 2. ESR-hanketoiminnan tavoitteiden vastaavuus kansallisiin ja EU:n tavoitteisiin

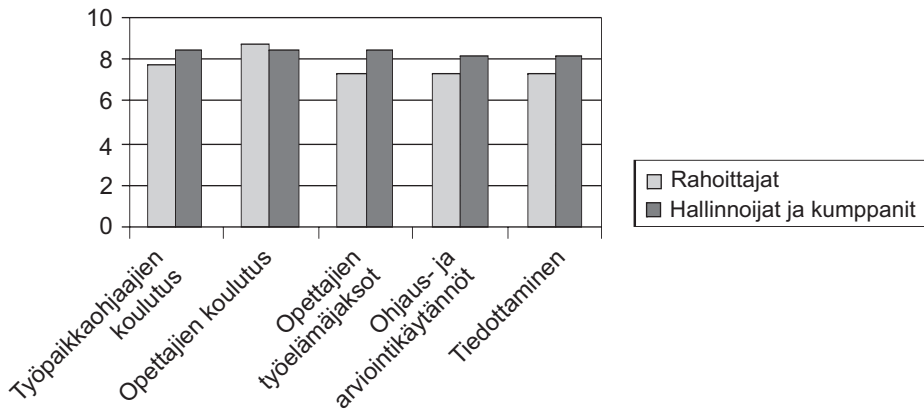

Kuvio 14. ESR-hanketoiminnan tavoitteiden vastaavuus kansallisiin ja EU:n tavoitteisiin

Vastaajaryhmät pitivät eri tason tavoitteita yhtenevinä ja toisiaan tukevinä. Työssäoppimisen kehittämisen tavoitteet ovat yhteensopivia EU:n tavoitteiden kanssa. Tavoitteet nähtiin pikemmin kansallisina kuin alueellisina. Ohjelmien tavoitteissa on yleisesti painotettu koulutuksen työelämälähtöisyyttä sekä työttömyyden ja syrjäytymisen ehkäisyä. Työssäoppiminen on vastaajien mielestä edistänyt erityisesti koulutuksen työelämälähtöisyyttä ja lisännyt työelämän mahdollisuuksia vaikuttaa koulutukseen. Ongelmana on ollut, ettei opiskelijoiden liikkuvuutta ole voitu työssäoppimisen hanketoiminnassa painottaa.

Koulutuksen järjestäjien mielestä tavoite 1 -ohjelman alueella on ollut epäselvyyttä ja erilaisia tulkintoja sen suhteen, kuuluuko työssäoppiminen ohjelman piiriin. Vaikka työssäoppimisen kehittämisen kansallisesta luonteesta johtuen tavoite 1-ohjelmassa on pidetty lähtökohtana, ettei työssäoppimisen kehittämistä tulisi rahoittaa ESR-rahoituksella, niin näitä hankkeita on kuitenkin voinut sisältyä myös 1-tavoiteohjelmaan, jos ja kun nämä hankkeet ovat edistäneet myös ohjelmassa painotettuja strategisia ja operatiivisia tavoitteita.

Teema 3. ESR-hankerahoituksen sisällöllisten painopisteiden tarkoituksenmukaisuus työssäoppimisjärjestelmän kehittämisen kannalta

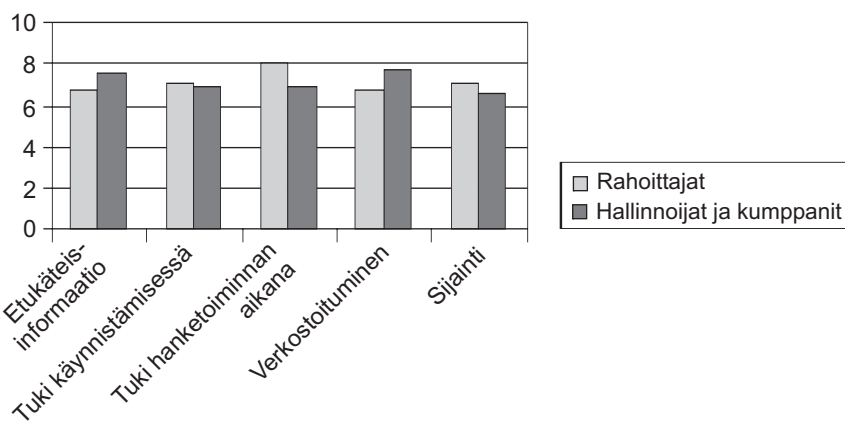
Kuvio 15. ESR-hankerahoituksen sisällöllisten painopisteiden tarkoituksenmukaisuus työssäoppimisjärjestelmän kehittämisen kannalta

Vastaajien mielestä painopisteiden valinnassa on onnistuttu ainakin kohtalaisesti: kaikkia painopisteitä pidettiin tarkoituksenmukaisina, joskin painopisteiden arvotuksissa oli pieniä eroja. Opettajien koulutusta pidettiin kaikkein tarkoituksenmukaisimpana. Koulutuksen järjestäjät pitivät lähes kaikkia painopisteitä tarkoituksenmukaisempina kuin rahoittajat.

Hanketoiminnan avulla on erityisesti koulutettu työpaikkaohjaajia, organisoitu opettajien työelämäjaksoja sekä kehitetty erilaisia työssäoppimisen järjestämisen malleja ja pedagogiikkaa. Ongelmia on ilmennyt pk-yritysten osallistumisessa sekä koulutus- ja toimintamallien kehittämisessä siten, että pienet yritykset voisivat osallistua työssäoppimiseen entistä enemmän. Opetussuunnitelmaohjaukseen, valvontaan ja toimivuuden arviointiin ei ole panostettu tarpeeksi.

Teema 4. ESR-hanketoiminnan saavutettavuus ja tuki sekä osallistuminen

Kuvio 16. ESR-hanketoiminnan saavutettavuus ja tuki sekä osallistuminen

Hanketoiminnan saavutettavuuteen ja tukeen sekä osallistumiseen liittyvät arvioinnit olivat edellisiä arviointikohteita heikommat ja vastaajat näkivät niissä paljon puutteita. Eniten saavutettavuutta on haitannut maantieteellinen sijainti. Järjestäjien mielestä verkostoituminen ja rahoittajien mielestä tuki hanketoiminnan aikana olivat eniten edistäneet osallistumista ESR-hanketoimintaan.

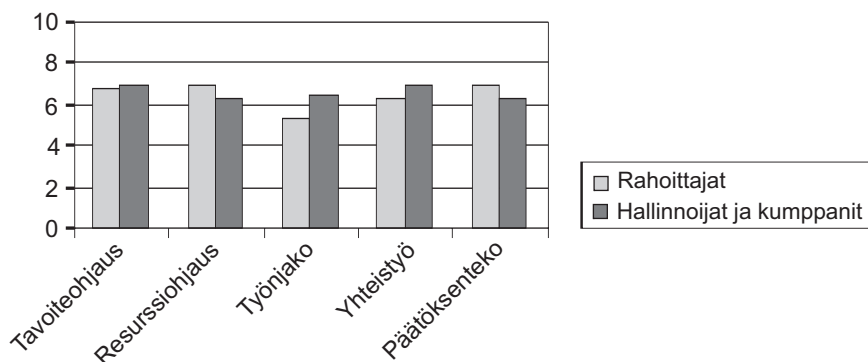
Vastaajien mielestä tietoa on ollut saatavissa, mutta tiedon saanti on edellyttänyt omaa aktiivisuutta. Tiedon puutteita kuitenkin ilmeni paljon. Erityisesti ohjelmakauden alussa tietoa ei ollut riittävästi saatavilla. Tietojärjestelmät eivät myöskään ole vastaajien mielestä kovin hyvin vastanneet tarpeita. Vaikka ESRA:a pidettiin hyvänä apuvälineenä välittämään informaatiota hanketoiminnasta, tietojärjestelmän käyttöön liittyy suuria ongelmia. Hankesuunnitelmien ja -hakemusten tekemiseen ei myöskään ollut saatavissa riittävästi ulkopuolista apua.

Ohjelman rahoittajilta (OPH ja lääninhallitukset) on myös saatu tarvittavaa tukea.

Pirstaleinen hallinto sekä hallinnolliset ja maantieteelliset rajat tuottivat ongelmia. Tavoiteohjelmien hallinnointi koettiin hyvin byrokraattisena ja hallintoon katsotaan kuluvan paljon resursseja. Vastaajat pitivät tilitys- ja maksatuskäytäntöjä kankeina ja raportointia raskaana. Ongelmaksi koettiin myös se, että nämä käytännöt vaihtelivat

tavoiteohjelmittain. Hallinnointi, raportointi ja seuranta ovat myös liian tarkkoja ja siksi myös työläitä. Monia järjestäjiä byrokratia on jopa pelottanut: osallistumisen esteenä on ollut pelko hallinnoinnin monimutkaisuudesta ja tieto jälkirahoituksen ongelmista.

Teema 5. ESR-hankkeiden toteuttaminen, organisointi ja hallinnointi kansallisesti ja alueellisesti

Kuvio 17. ESR-hankkeiden toteuttaminen, organisointi ja hallinnointi kansallisesti ja alueellisesti

ESR-hankkeiden toteuttaminen ja organisointi sekä hallinnointi arvioitiin melko heikoksi (keskiarvo noin 6). Rahoittajien mielestä suurimmat ongelmat liittyivät eri toimijoiden väliseen työnjakoon. Parhaimpina pidettiin tavoiteohjausta.

Vastaajat pitivät yksimielisesti ESR-hanketoimintaan liittyvää hallintorakennetta raskaana, moniportaisena, huonosti ymmärrettävänä ja mutkikkaana. Yhtäältä päätöksentekoa pidettiin tarkoituksenmukaisena, mutta toisaalta ongelmana pidettiin päätöksenteon kankeutta ja päätösten venymistä. Myös tavoiteohjausta pidettiin melko jännevänä tavoite 3-ohjelmassa, kun taas yleisesti tavoite- ja resurssiohjaukseen katsottiin liittyvän myös paljon ongelmia.

Eri toimijoiden tehtäviin, työnjakoon ja yhteistyöhön liittyi runsaasti kommentteja. Hanketoiminnan hajuttamista eri toimijoille pidettiin yleisesti ongelmana: resursien jakoperusteissa ja tulkinnoissa on eroja, hankkeiden menettelyohjeet vaihtelevat valvojan mukaan, eikä tieto kulje eri hallinnoijien välillä. Eri viranomaisten käytäntöjen välistä vaihtelua nähtiin jopa läänien sisällä.

OPH:n ja lääninhallitusten työnjakoa pidettiin yhtäältä tarkoituksenmukaisena ja yhteistyötä joustavana, mutta toisaalta ongelmiakin koettiin olevan: eri tahojen välillä on ollut kilpailua ja yleiskoordinointi on ollut puutteellista. Käytäntöjen erot nousivat esiin myös tältä osin. Myös asenteellisia esteitä ilmeni. Edelleen vastaajat toivat

esille Opetushallituksen roolin ja tehtävän ESR-hanketoiminnan rahoittajana. Kansallinen kehittämisviranomaisena (OPH) on toiminut rajoittajan roolissa vain osassa Suomea: Itä- ja Pohjois-Suomi ovat kokeneet olevansa ohjauksen ja tiedottamisen suhteen paitsiossa. Se, ettei kansallinen kehittämisvirasto ole toiminut aktiivisessa roolissa 1-tavoiteohjelma-alueella, koettiin myös positiiviseksi, koska se on vahvistanut alueellista autonomiaa. Vastaajien mielestä läänien ja kehittämisviraston yhteistyö olisi voinut olla selkeämpää. Tiedottamisessa ja tulosten levittämisessä oli kuitenkin tehty yhteistyötä.

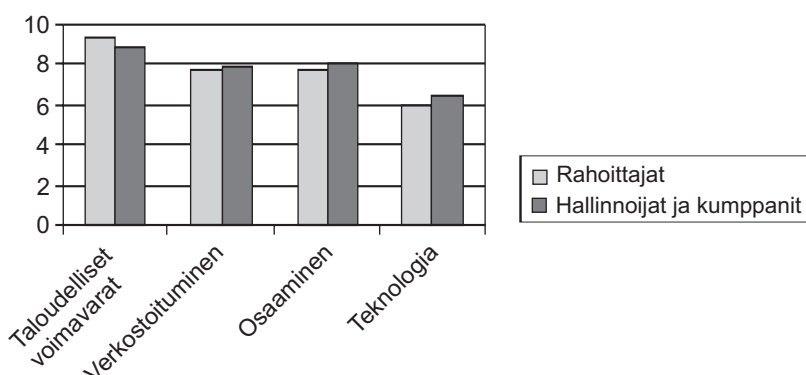
Tukialuerajat ovat rajoittaneet koulutuksen järjestäjien keskinäistä yhteistyötä ja yhteistyötä työelämän kanssa. Toimijat ovat verkottuneet hankkeissa: hankkeet ovat olleet kumppanuushankkeita. Lisäksi on voitu osallistua muiden järjestämiin seminaareihin sekä ala- ja tutkintokohtaiseen yhteistyöhön. Isoissa hankkeissa monet pienet järjestäjät ovat kuitenkin kokeneet olevansa toissijaisessa asemassa: hankkeet toteutetaan isojen ehdoilla.

Tukialueiden rajoilla toimivilla järjestäjillä oli ongelmia byrokratian kanssa: tavoiteohjelmien alueelliset rajat estävät toimimasta järkevästi yritysten suuntaan. Vastaajien mielestä tukialuejakoa on vaikeampi ylittää kuin läänien rajoja.

Opettajien työelämäjaksojen irrottaminen hallinnollisesti muusta työelämäyhteistyöstä on osittain haitannut toimintaa.

Kehittämiskohteiksi esitettiin selkeämpää työnjakoa eri rahoittajien välillä, tiettyjen hankkeiden keskittämistä vain yhdelle rahoittajalle ja yhteistyön tehostamista nykyisten läänirajojen ja maakuntarajojen yli sekä verkostoitumista edelleen.

Teema 6. Taloudelliset ja muut voimavarat

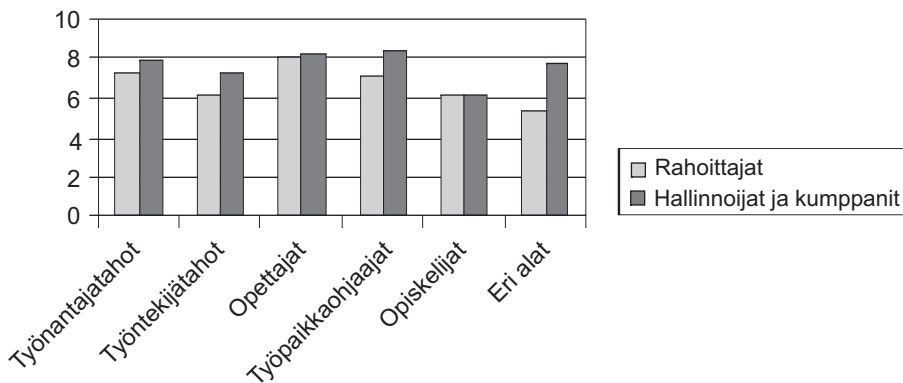
Kuvio 18. Taloudelliset ja muut voimavarat

Vastaajat pitivät taloudellisia voimavaroja merkittävimpänä tekijänä arvioitaessa resursseja. ESR-hanketoiminnalla on ollut vähiten merkitystä teknologian ja muiden aineellisten voimavarojen kannalta. Taloudelliset voimavarat ovat olleet erittäin merkittäviä/välttämättömiä työssäoppimisen järjestelmän, työpaikkaohjaajien koulutuksen, opettajien työelämäjaksojen ja kehittämishankkeiden kannalta. Ilman erillisrahoitusta ei kehittäminen ko. mittakaavassa olisi ollut mahdollista: erityisesti opiskelijaohjaus olisi kärsinyt. Voimavarat ovat mahdollistaneet myös verkostoitumisen, joka onkin lisääntynyt ohjelmakauden aikana. Panostaminen työpaikkaohjaajiin ja opettajiin on ollut kaikkein merkittävin voimavarakysymys. Teknologian kehittämistarpeisiin ei ole voitu vastata riittävästi.

Hallintojien kannalta hankerahoitusta on ollut tarjolla epätasaisesti: välillä rahoittajilla on ollut niukat mahdollisuudet osoittaa hankkeisiin rahaa, välillä rahoitusta on tarjottu avokätisesti. Tämä liittyy hankkeiden maksatuksen jälkijättöisyyteen. Tällöin osa tai kaikki jo käynnissä oleville hankkeille budjetoidusta määrärahasta jää eri syistä käyttämättä, ja nämä rahat ovat palautuneet käytettäväksi uusille hankkeille.

Taloudellisia voimavaroja tarvitaan myös tulevaisuudessa. Kehittäminen tulisi vastaajien mukaan kohdistaa perustyöhön, ei siitä erillisiin hankkeisiin.

Teema 7. ESR-hanketoimintaan osallistuminen ja verkostoituminen

Kuvio 19. ESR-hanketoimintaan osallistuminen ja verkostoituminen

Vastaajaryhmät olivat hyvin yksimielisiä siitä, että opettajat ovat olleet aktiivisin ESR-toimintaan osallistuva ryhmä. Myös työnantajat ovat osallistuneet vastaajien mielestä työssäoppimisen kehittämiseen aktiivisesti ja heidän panostaan pidetään merkittävänä. Myös työpaikkaohjaajien osallistuminen on ollut aktiivista: työssäoppiminen on toteutunut ja edennyt pääsääntöisesti opettajien ja ohjaajien yhteistyönä.

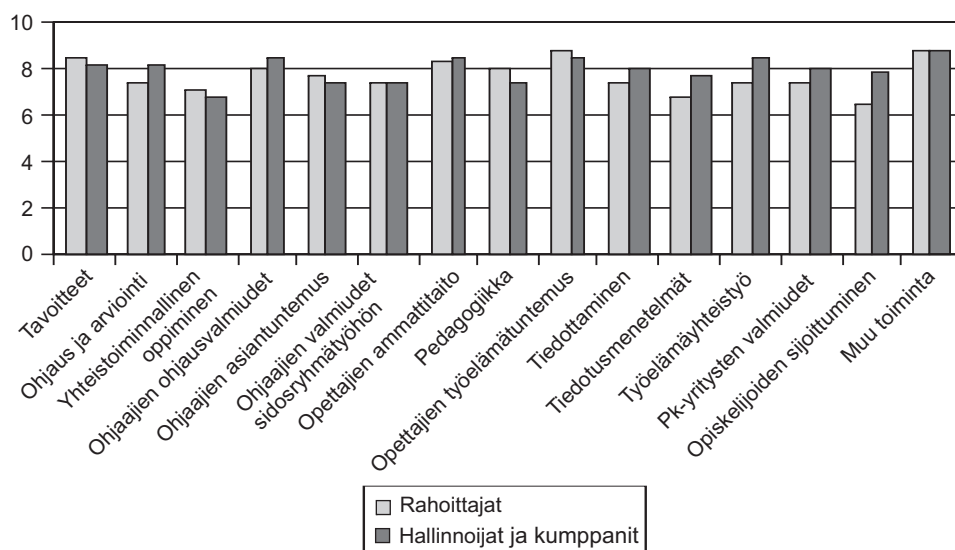
Työntekijätahot eivät ole osallistuneet yhtä aktiivisesti kuin työnantajatahot. Opiskelijoiden osallistumista pidettiin vähäisenä, eikä opiskelijoiden osallistumista käsitelty muutoinkaan vastauksissa kovin paljon.

Rahoittajat korostivat erityisesti eri alojen välisiä eroja osallistumisessa, erityisiä ongelmia on tekniikan alalla. Pienten työpaikkojen osallistuminen on ongelmallista.

Verkostoituminen on toteutunut laajamittaisesti. Verkostoituminen on merkinnyt työelämän, muiden järjestäjien, oppilaitosten sekä eri alojen yhteistyön tiivistymistä. Yhteistyössä nähtiin kuitenkin myös paljon puutteita ja kehittämishaasteita.

Esimiestäso on delegoinut työssäoppimista koskevan toiminnan ja vastuun toimijoille, joten johtaminen näyttää ohuena. Ongelmana oli työelämäyhteistyön irrallisuus koulutuksen järjestäjien omasta kehittämisstrategiasta ja toiminnan suunnittelusta. Sama koskee myös projektiosaamista ja sen hyödyntämistä.

Teema 8. Tulokset ja vaikuttavuus

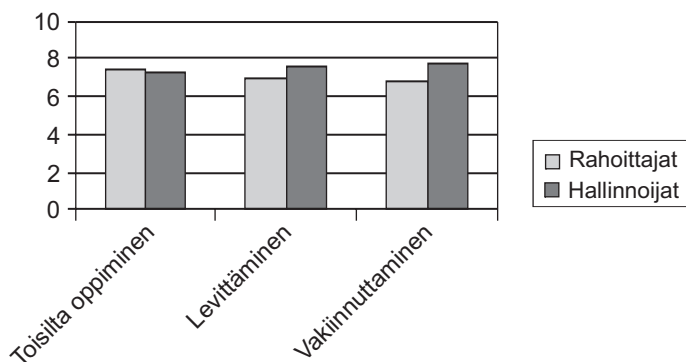
Kuvio 20. Tulokset ja vaikuttavuus

Vastaajat olivat yksimielisiä siitä, että ESR-rahoitus on mahdollistanut toimintaa, joka ei olisi muutoin toteutunut. Erityisesti pk-yrityksiin suunnattuja toimintamalleja ei olisi tehty ilman erillistä rahoitusta. Lisäksi opettajien työelämäntuntemuksen parantaminen, opettajien ammattitaidon ajanmukaistaminen ja tavoitteiden selkeytyminen arviointiin korkein pistein. Vähiten ESR-rahoitus on parantanut yhteistoiminnallista oppimista, opiskelijoiden työhön sijoittumista ja työpaikkaohjaajien valmiuksia toimia eri sidosryhmien yhdyshenkilönä. Vastaajien välillä on myös näkemuseroja, jotka ilmenevät kuviosta.

Koulutuksen ja työelämän lähentyminen ja yhteistyön tiivistyminen on johtanut entistä työelämälähtöisempään koulutukseen. ESR-hankerahoitus on mahdollistanut työpaikkaohjaajien koulutuksen kuten opettajien työelämäjaksot. Opettajien työelämäjaksot ovat erityisesti parantaneet heidän ammattitaitoaan. Myös pedagogiikkaan on kehitetty uutta ajattelua ja toimintatapoja, joskin vaikuttavuutta tältä osin pidetään myös vähäisenä. Hankerahoituksen turvin on myös edistetty ammatillisen koulutuksen tunnettua. Työssäoppimisella on itsessään ollut erittäin suuri vaikutus sekä työntekijöille että työnantajille.

Erilaiset oppijat on otettu huomioon esimerkiksi. Työssäoppiminen on vastaajien mukaan edistänyt opiskelijoiden työllistymistä. Opiskelijoiden rekrytointiprosessi on myös työssäoppimisen seurauksena pidempi kuin aiemmin.

Teema 9. Toisilta oppiminen, hyvien käytäntöjen levittäminen ja vakiinnuttaminen

Kuvio 21. Toisilta oppiminen, hyvien käytäntöjen levittäminen ja vakiinnuttaminen

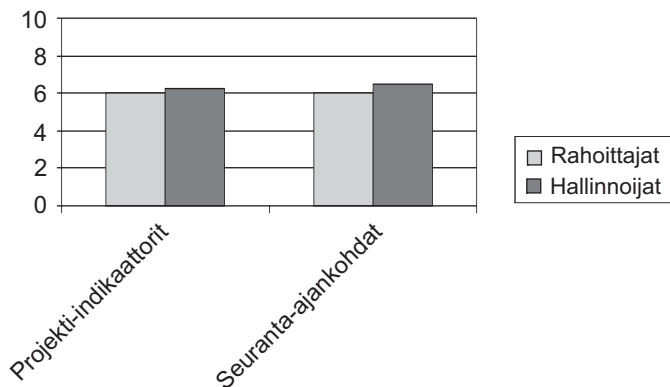
Rahoittajien mielestä toisilta oppimista, hyvien käytäntöjen levittämistä ja kehitettyjen toimintojen vakiinnuttamista on ollut vähemmän kuin hallinnoijien mielestä. Rahoittajat olivat koulutuksen järjestäjiä kriittisempiä.

Fokusryhmäkeskusteluissa tuli esiin, että hyvien käytänteiden levittämisen merkitys tiedostetaan ja siihen on panostettu viime vuosina aiempia vuosia enemmän. Lisäksi on pyritty hyödyntämään muiden hyviä käytäntöjä. Opetushallitus on myös panostanut hyvien käytäntöjen levittämiseen 3-tavoitealueella. Toiminto ei ole ulottunut 1-tavoitealueelle: 1-tavoitealueella hyvien käytäntöjen levittäminen ei ole ollut systemaattista.

Eri alojen välinen yhteistyö ja toisilta oppiminen on kuitenkin vasta käynnistymässä.

Teema 10. Seuranta ja arviointi

Kuvio 22. Seuranta ja arviointi

Eri vastaajaryhmät pitävät seuranta- ja arviointia kaikkein heikoimmin toteutuvana arviointikohteena annettujen pisteiden valossa.

IRIS- ja ESRA-järjestelmät ovat toimineet kaikille tasavertaisina seuranta- ja arviointijärjestelmänä, joskin kahden rekisterin ylläpitoa pidettiin turhana ja turhauttavana. Vastaajien mielestä rekisterit on tehty lähinnä hallintoa varten, joten ne eivät vastaa muiden toimijoiden vaatimuksiin eivätkä tue siten myöskään hankkeiden hallintaa. Vastaajat kokevat, etteivät indikaattorit kuvaa onnistumista, vaan ne kohdistuvat kohdealueen kannalta sivuasioihin. Indikaattorit eivät myöskään tue oppimista ja kehittämistä, vaan ovat enemmän muodollisen seurannan välineitä, joita ei voida hanketoimijoiden käytännössä hyödyntää.

Hanketoimintaan liittyvää itsearviointia on vähän.

Vastaajat esittivät runsaasti seurantaan liittyviä kehittämiskohteita. Vastaajien mielestä alueiden välistä tasa-arvoa ja hankkeiden vaikuttavuutta on tarpeen seurata myös tulevaisuudessa. Lisäksi eri hanketyypeille tarvitaan omat indikaattorit. Lisäksi toivottiin, että seurantaraportteja lähetettäisiin myös muille kuin rahoittajille: niitä ei tehdä pelkästään kontrollimielessä rahoittajille.

Teema 11. Vahvuudet ja kehittämiskohteet

Koulutuksen järjestäjiltä kysyttiin erikseen myös näkemyksiä vahvuuksista ja kehittämiskohteista. Keskeisimmät vahvuudet liittyivät taloudellisen tuen saantiin, verkostoitumiseen, yhteistyön lisääntymiseen työelämän ja oppilaitosten välillä sekä opettajien työelämäosaamisen kehittämiseen. Lisäksi vahvuutena pidettiin tavoiteohjelmien taustalla olevaa vahvaa koulutuspoliittista ja yhteiskunnallista tukea. Vahvuutena

pidettiin myös sitä, että ohjelmassa saadut tulokset ovat helposti juurrutettavissa arkkikäyttöön.

Keskeisimmät kehittämiskohteet liittyivät opettajien työelämäjaksojen turvaamiseen myös tulevaisuudessa, verkostoitumisen kehittämiseen sekä hanketoiminnan jatkamiseen edelleenkin.

Verkostoitumisen edistäminen edelleen nostettiin yhdeksi kehittämiskohteeksi. Hankkeiden toteuttajien joukko on yhteiskunnallisesti vaikuttava (ammatillisen koulutuksen järjestäjät, ammattikorkeakoulut, työelämäjärjestöt ja yksityiset toimijat, kansalaisjärjestöt ja tutkimuslaitokset), ja tätä tulee edelleen vahvistaa. Alueellista näkökulmaa tulee niin ikään vahvistaa ja hanketoimintaa jatkaa.

OSA III

SYNTEESI

8

Arvioivat johtopäätökset

Työssäoppimisen primaaritavoitteet opiskelijalähtöisiä

Työssäoppimisjärjestelmän ensisijaiset tavoitteet ovat opiskelijoiden motivoiminen, oppiminen ja heidän työmarkkinakelpoisuutensa parantaminen. Tämä opiskelijalähtöisyys painottuu myös kansallisissa tavoitteissa ja koko järjestelmän kehittämisessä. Sen sijaan ESR- tavoiteohjelman hankkeiden tavoitteissa korostetaan edellytyksiä työssäoppimisen toteutumiselle. Opiskelijalähtöisyyden sijaan ohjelmassa keskitytään opettajien työelämäjaksoihin, työpaikkaohjaajien koulutukseen sekä hankkeiden kautta kehitettäviin uusiin käytänteisiin ja materiaaleihin. Opiskelijat ovat olleet ESR-tavoiteohjelman päämäärien suhteen lähinnä välineellisessä roolissa. Tavoiteohjelmien tavoitteissa, toimintamuodoissa ja seurannassa ei ole tarkasteltu asiaa opiskelijoiden kannalta. ESR-hanketoiminta on kuitenkin kokonaisuudessaan palvellut tarkoitustaan luomalla edellytyksiä myös opiskelijoiden työssäoppimiselle.

Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien relevanssi kansallisten ja EU:n tavoitteiden kannalta

Kansalliset työssäoppimisen kehittämistä ohjaavat tavoitteet ovat vastanneet hyvin tavoite 1 ja 3 -ohjelmien taustalla olevia EU:n määrittämiä tavoitteita. Tavoitteet ovat painottuneet työelämälähtöisyyden vahvistumiseen, koulutuksen tuottamaan korkeatasoiseen osaamiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn sekä kansainväliseen kilpailukykyyn.

Työssäoppimisen kehittämistä koskevien tavoitteiden asettamisessa on ollut myös ohjelmakohtaisia ja siten alueellisia eroja. Yhtäältä EU:n, kansallisen tason ja aluetason tavoitteet, siten myös alueellisten tavoiteohjelmien tavoitteet, ovat yhtenevät ja toisiaan tukevat. Toisaalta tavoite 1 -ohjelman alueella on tulkittu työssäoppimiseen liittyvien tavoitteiden olevan ensisijaisesti kansallisia – ei alueellisia tavoitteita. Vaikka tästä tulkinnasta on heijastunut ongelmia hankkeiden käynnistämiseen ja toteuttamiseen, tavoiteristiriita ei ole estänyt toteuttamasta työssäoppimiseen liittyviä hankkeita myös 1-tavoitealueella.

Edellä kuvatusta ristiriidasta huolimatta näillä alueilla toimivat koulutuksen järjestäjät eivät näytä eriarvoistuneen, kun tarkastellaan ESR-rahoituksen hyödyntämistä työssäoppimisen kehittämisessä. Työssäoppimisen hankkeet ovat löytäneet paikkansa myös 1-tavoiteohjelmassa.

ESR-tavoiteohjelmien kautta mahdollistunut hanketoiminta on ollut monella tavalla merkittävää työssäoppimisen kehittymiselle. Tavoitteiden saavuttaminen ja uuden järjestelmän toimeenpano ei olisi monien tahojen mielestä onnistunut ilman tavoite 1 ja 3 -ohjelmia. Tuki näkyy erityisesti työelämälähtöisyyden, eri tahojen vuoropuhelun ja verkottumisen sekä opettajien työelämäntietoisuuden parantumisena. Erityisen merkittävää on ollut ammattipedagogiikan kehittyminen – opiskeluympäristöt ovat laajentuneet myös työympäristöihin. Tämä on lisännyt opiskelijoiden työelämäntietoisuutta.

ESR-rahoituksen saavutettavuus, kattavuus, tasapuolisuus ja osallistavuus

Ohjelmat ovat tukeneet työssäoppimisen kehittämistä melko tasapuolisesti huolimatta 1- ja 3-tavoiteohjelmien strategiisiin tavoitteisiin sekä painopisteisiin liittyvistä eroista. Työssäoppimiseen liittyvä hanketoiminta on ollut melko kattavaa ja alueellisesti tasaisesti jakautuvaa tavoiteohjelmien tavoitteissa, toteuttamisperiaatteissa ja organisoinnissa ilmenneistä eroista huolimatta. Yli 80 % järjestäjistä on osallistunut työssäoppimisen hankkeisiin joko hallinnoijina tai kumppaneina. Opiskelijamääriin suhteutettuna kattavuus on ollut yli 94 %.

Joko tavoite- ja resurssiohjauksen tai muiden tekijöiden vuoksi hanketoimintaan osallistumisen muodot vaihtelevat. 1-tavoiteohjelma-alueella hankkeet ovat olleet keskimäärin suurempia ja verkottuneempia kuin 3-tavoiteohjelma-alueella. 1-tavoiteohjelmassa on myös rahoittajien toimesta edellytetty verkostoituneita hankkeita, kun taas 3-tavoiteohjelmassa on paljon yksittäisiä melko pieniäkin ja vähän eri tahoja osallistavia hankkeita. Tässä lienee myös toimintakulttuuriin liittyviä eroja. Edelleen eroja on myös siinä, että 3-tavoitealueella on hyväksytty hallinnoijiksi myös muita kuin koulutuksen järjestäjiä.

ESR-hanketoimintaan osallistuminen näyttää kuitenkin myös kasautuvan. Suuret koulutuksen järjestäjät ovat osallistuneet suhteellisesti eniten ESR-hanketoimintaan, kun taas pääosa hanketoimintaan osallistumattomista (n = 28, 19 %) on pieniä jär-

jestäjiä (alle 100 opiskelijaa). Syinä osallistumattomuuteen pidetään erityisesti hanketoiminnan hallinnoinnin monimutkaisuutta sekä rahoitukseen liittyviä ongelmia. Sama ongelma ilmenee sekä 1- että 3-tavoitealueilla. Hanketoimintaan osallistumattomat järjestäjät ovat yleensä kooltaan pieniä, ruotsinkielisiä, yksityisiä ja yksialaisia koulutuksen järjestäjiä. Eniten hanketoimintaan osallistumattomia järjestäjiä on ollut Itä-Suomessa.

Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien raskas hallinnointi ja muut tekijät näyttävät vaikuttavan siihen, etteivät kaikki – *erityisesti pienet koulutuksen järjestäjät – halua tai voi osallistua hanketoimintaan*. Kaikki pienet järjestäjät eivät myöskään ole katsoneet mahdolliseksi verkottua toisten järjestäjien kanssa osallistuakseen työssäoppimisen kehittämiseen ja hyödyntääkseen ESR-tavoiteohjelmien mahdollisuuksia.

Edellä olevien näkökulmien perustella voidaan todeta, että tavoite 1 ja 3 -ohjelmien *saavutettavuus on ollut hyvä ja tasapuolisuus toteutuu hyvin* alueellisesti tarkasteltuna. Kaikilla järjestäjillä on ollut mahdollisuuksia osallistua työssäoppimisen kehittämishankkeisiin riippumatta alueellisesta sijainnista.

Tavoite- ja resurssiohjaus

ESR-hankerahoitus on strategisesti liitetty osaksi kansallista työssäoppimisen tukiohjelmia. Arviointiryhmän mielestä kolmikantaan perustuva kansallinen yhteiskuntasopimus on ollut tukeva perusta ko. suuren, sekä koulutusta että työelämää koskevan, rakenteellisen uudistuksen toteuttamisessa. Osana yhteiskuntasopimusta on myös yhteisesti sitouduttu työssäoppimisen kehittämiseen ja ESR-rahoituksen hyödyntämiseen. Viranomaiset ovat vieneet koulutuksen suuren rakenteellisen ja pedagogisen muutoksen käytäntöön onnistuneesti. Myös koulutuksen järjestäjät ovat yksimielisiä eri toimintamuotojen - kuten ESR-rahoituksen – tarkoituksenmukaisuudesta ja välttämättömyydestä sekä sen joustavasta linkittymisestä kokonaisuudistukseen.

Työssäoppimisen kehittämiselle on kansallisesti asetettu sekä määrällisiä että laadullisia tavoitteita. Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien tavoitteet on määritetty yleisellä tasolla ja ne painottavat määrällisiä tuloksia. Tavoitteet eivät kovin selkeästi suuntaa huomiota toiminnan vaikuttavuuteen. Vaikuttavuuden arviointi edellyttäisi sitä koskevien tavoitteiden selkeyttämistä.

Tavoiteohjaus on arviointiryhmän mielestä ollut tavoite 3 -ohjelmassa tavoite 1 -ohjelmaa selkeämpi. Tavoitteet on yleisellä tasolla tarkasteltuna myös saavutettu hyvin – joskin määrällisissä tavoitteissa on osittain ollut ongelmia. Sen lisäksi, että tavoitteiden määrittämisessä on ohjelmakohtaisia eroja, myös eri osa-alueita koskevat tavoitteet ovat osittain epäselviä. Kriittistä on se, ettei ohjelmissa ole lainkaan asetettu spesifejä tavoitteita primaarikohderyhmälle (opiskelijat) ja hanketoiminnan vaikuttavuudelle. Myös taloudellisuutta koskevat tavoitteet ovat melko yleisiä, samoin kuin hanketoiminnan levittämistä ja vakiinnuttamista koskevat tavoitteet.

Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien avulla on suunnattu merkittävästi määrärahoja työssäoppimisen kehittämiseen. Rahoituksen avulla on luotu työssäoppimisen kehittämiselle hyvät edellytykset. Määrärahat ovat kattaneet useina vuosina neljäsosan vuotuisista kokonaiskustannuksista. Lähes kauttaaltaan eri tahot ovat sitä mieltä, ettei työssäoppimisen reformi olisi onnistunut ilman näin mittavaa ja pitkäaikaista taloudellista tukea. Hyödyllisimpiä ovat olleet opettajien työelämäjaksot, työpaikkaohjaajien koulutus sekä pedagogiset kehittämishankkeet. Osapuolet ovat niin ikään painottaneet määrärahojen tarvetta myös tulevaisuudessa.

Kansallisen työpaikalla tapahtuvaa oppimista käsitelleen arviointiraportin (Tynjälä ym. 2006) mukaan erillinen tukirahoitus on ollut välttämätön, vaikka se näyttää myös lisäävän riippuvuutta ulkoisesta tuesta. Ensinnäkään kaikki järjestäjät eivät ole hyödyntäneet erilaisia rahoitusmahdollisuuksia tehokkaasti. Toisekseen kaikki järjestäjät eivät ole mittavan ulkoisen rahoituksen vuoksi jäsentäneet kovin hyvin, miten he voisivat kehittää työssäoppimista omilla voimavaroillaan hankerahoituksen päätyttyä. Kolmanneksi hanketoimintaan liittyvän niukan yhteistyön takia samoja asioita on kehitetty eri puolilla maata, ja levittäminen ja vakiinnuttaminen on ollut varsinkin hanketoiminnan alussa melko vähäistä. Voimavarat ovat vaihdelleet järjestäjittäin suuresti. Kehittämisehdotuksena on, että pitkällä tähtäimellä erillisrahoituksesta tulee päästä eroon ja koulutuksen järjestäjille itselleen tulee siirtää vastuu taloudellisista voimavaroistaan.

Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien sisällöllisten painopisteiden osuvuus

Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien avulla tuetussa työssäoppimisen kehittämisessä painopisteet on valittu osuvasti työssäoppimisen järjestämiselle ja näiden valintojen turvin on luotu vankka rakenteellinen perusta toiminnan vakiinnuttamiselle ja kehittämiselle myös tulevaisuudessa. Tavoite 1 ja 3 -ohjelmien avulla on erityisesti toimeenpantu *työpaikkaohjaajien koulutusta, opettajien työelämäjaksoja sekä organisoitu kehittämishankkeita ja parannettu tiedottamista*. Arviointiryhmä pitää painopistevalintoja onnistuneina: kohteet ovat koko uudistuksen kannalta strategisesti tärkeitä ja vaikuttavuudeltaan merkittäviä. Koulutuksen järjestäjät, työnantajat ja työntekijät sekä muut intressiryhmät ja viranomaiset ovat hyvin yksimielisiä painopisteiden valinnasta. Onnistumista on edistänyt eri tahojen laaja osallistuminen uudistuksen suunnitteluun, toteutukseen, seurantaan ja ohjaukseen.

Hanketoiminnan ohjaus ja eri toimijoiden työnjako ja verkostoituminen

ESR-hanketoiminnan kriittisimmät kohdat liittyvät hankkeiden ohjaukseen, toteuttamiseen, organisointiin ja hallinointiin. ESR-hanketoiminnan jakautuminen tavoiteohjelmien mukaisille maantieteellisille alueille, pirstaleinen hallinto, toimijoiden runsaus ja siitä johtuvat erilaiset käytännöt ovat kuitenkin tuottaneet ongelmia.

Hankkeiden hallinnointia pidetään yleisesti byrokraattisena ja voimavaroja kuluttavana. Käytännöt vaihtelevat tavoiteohjelmittain ja rahoittajittain. Byrokratian pelko on estänyt erityisesti pienten järjestäjien osallistumista hanketoimintaan.

ESR-hanketoiminnan koordinointiin ja rahoittamiseen osallistuu sekä tavoite 1- että 3 tavoiteohjelmissa useita toimijoita. Myös ohjausmekanismit vaihtelevat alueittain ja toimijoittain. Rahoittajien erilaiset käytännöt ovat korostuneet silloin, kun järjestäjä on organisoinut eri tahojen rahoittamia työssäoppimisen hankkeita. Ongelmia on lisännyt se, että jotkut järjestäjät ovat toimineet sekä tavoite 1 ja 3 -ohjelmien alueilla. Tämän nähtiin vaikeuttavan eri toimijoiden välistä verkottumista ja yhteistyötä sekä hyvien käytänteiden levittämistä.

Hanketoiminnan hajauttaminen eri toimijoille on aiheuttanut eroja muun muassa resurssien jakoperusteissa, menettelyohjeissa, rahoituksessa ja seurannassa. Eri rahoittajien välistä kilpailua esiintyy, samoin kuin asenteellisia esteitä. Yleiskoordinoinnin puuttuminen nousee myös esille. Myös rahoittajina toimivien tahojen määrä koettiin ongelmalliseksi.

Edellä kuvatut seikat johtuvat monien mielestä ohjaus- ja rahoitusjärjestelmän koordinoimattomuudesta ja sen hajautumisesta monen toimijan vastuulle. Yhtenä kysymyksenä nousi esiin myös kansallisena kehittämisvirastona toimivan Opetushallituksen rooli ja tehtävä hanketoiminnan ohjaajana ja rahoittajana yhdellä tavoitealueella.

Vaikka koulutuksen järjestäjien verkostoituminen on ollut näkyvää, rakenteelliset tekijät ovat myös estäneet järjestäjien verkostoitumista.

ESR-rahoituksen avulla saavutetut tulokset ja vaikutukset

ESR-rahoituksen avulla saavutettuja tuloksia ja vaikutuksia voidaan tarkastella suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. *Opiskelijoiden kannalta katsottuna* tuloksia voidaan pitää tavoitteiden tapaan välillisinä. Keskeistä on, että opiskelijat hyötyvät omassa opiskelussaan siitä, että opettajat ja ohjaajat ovat osaavia ja että työssäoppimista koskevat käytännöt on kehitetty oppimista edistäviksi.

Koulutuksen työelämälähtöisyys. ESR-hanketoiminnan avulla kehitetyllä työssäoppimisella on ollut positiivisia vaikutuksia koulutuksen ja työelämän kohtaamiseen: oppimisympäristöt muuttuvat työelämälähtöisemmiksi, opiskelijat saavat aidon kosketuksen työelämään ja heidän näkemyksensä työelämästä syvenee. Myös opettajien työelämäntuntemus paranee. Työssäoppiminen edistää myös työelämän tarpeiden ennakkointia ja parantaa siten koulutuksen osuvuutta työelämän tarpeisiin.

Työpaikkaohjaajien koulutus ja opettajien työelämäjakso. Työpaikkaohjaajien koulutukselle ja opettajien työelämäjaksoille asetetut tavoitteet on saavutettu melko hyvin, joskin joidenkin tavoitteiden suhteen tarvitaan tehostamistoimenpiteitä. Mainitut toiminnot eivät olisi toteutuneet ko. laajuudessa ilman ESR-rahoitusta. Paras koulutettujen työpaikkaohjaajien tilanne on sosiaali- ja terveysalalla sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla. Tilanne on heikoin kulttuurialalla, kaupan ja hallinnon alal-

la sekä luonnonvara-alalla. Tekniikan ja liikenteen alalla niitä työssäoppimispaikkoja, joissa ei ole koulutettua ohjaajaa, on yhtä paljon kuin niitä, joissa on koulutetut ohjaajat. Heikoin tilanne on pk-yrityksissä. Opettajien työelämäjaksojen ja työpaikkaohjaajien koulutuksen tarve on pysyvä.

Uusien toimintamallien ja työkalujen kehittäminen sekä ylipäätään työelämän ja koulutuksen välinen kanssakäyminen ja eri tahojen keskinäinen **verkottuminen** ovat keskeisiä tuloksia. Eri tahot osallistuvat työssäoppimisen kehittämiseen ja sen toteuttamiseen aiempaa enemmän. Enenevässä määrin on myös voitu aktivoida pk-yrityksiä mukaan työssäoppimisen kehittämiseen. Työelämän mahdollisuudet vaikuttaa koulutukseen ovat niin ikään parantuneet. ESR-hanketoiminta on lähentänyt koulutusta työelämään sekä tukenut eri tahojen keskinäistä verkottumista. Lisäksi on kehitetty **tiedotusta ja informaatiojärjestelmiä**.

Edellisen yleisen havainnon lisäksi työpaikalla tapahtuvan oppimisen ja ESR-aktiivisuuden välisiä yhteyksiä tarkasteltiin eri näkökulmista ja arvioinnissa pyrittiin etsimään sekä vahvoja että heikkoja signaaleita. Kaikki tulokset eivät kuitenkaan ole vahvasti ja yksiselitteisesti positiivisia, vaan osa löydetyistä signaaleista on vain heikkoja ja osa myös vaikeita tulkittavaksi. Seuraavaksi tuloksia analysoidaan pääkohdittain ryhmiteltyinä:

1 Työpaikalla tapahtuvan oppimisen laadun ja ESR-aktiivisuuden välisiä yhteyksiä arvioitiin vertaamalla kansallisen arvioinnin tuloksia (Tynjälä ym. 2006) ESR-hanketietoihin. Näiden toimintojen välinen yhteys todettiin pääosin positiiviseksi. **Mitä aktiivisempi koulutuksen järjestäjä oli ollut hanketoiminnan suhteen, sitä paremmaksi työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu oli arvioitu kansallisessa arvioinnissa.** ESR-hankkeiden hallinnoijina toimineiden koulutuksen järjestäjien kohdalla työpaikalla tapahtuva oppiminen oli laadukkaampaa kaikilla arviointialueilla kuin kumppaneina ja ei lainkaan hanketoimintaan osallistuneiden ryhmissä. Hanketoimintaan kumppaneina osallistuneiden järjestäjien työpaikalla tapahtuvan oppimisen laatu oli niin ikään parempaa kuin ei lainkaan osallistuneilla järjestäjillä.

2 **Koulutuksen järjestäjien ESR-hankeaktiivisuuden ja opiskelijoiden työllistymisen ja opintojen keskeyttämisen välinen yhteys näyttää ilmeisen ohuelta.** Tässä arvioinnissa tyydyttiin tarkastelemaan työllistymisessä ja keskeyttämisessä ilmenneitä muutoksia työssäoppimisen käynnistämisen ja sen laajamittaiseen toteuttamisen välisenä ajanjaksona.

Opiskelijoiden koulutuksen jälkeinen välitön työllistyminen parani vuodesta 2000 vuoteen 2004. Samaan aikaan lisääntyi hieman myös valmistuneiden opiskelijoiden koulutusta seuraava välitön työttömyys. Koulutuksen järjestäjien aktiivisuuden mukaan tarkasteltuna positiivisimmat muutokset tapahtuivat niiden järjestäjien piirissä, jotka eivät lainkaan osallistuneet ESR-hanketoimintaan. Arviointiryhmän käsitys on, **että työssäoppiminen itsessään on vaikuttanut positiivisesti opiskelijoiden työl-**

listymiseen, mutta selvää näyttöä sen yhteyksistä ESR-hanketoimintaan ei voitu osoittaa.

Työllistymisen ja ESR-aktiivisuuden välisten yhteyksien arviointi osoittautui hankalaksi. Järjestäjiä koskevien hanketietojen perusteella oli mahdotonta selvittää muun muassa sitä, miten laajasti järjestäjien yksiköt ja alat olivat osallistuneet hanketoimintaan. Hankkeet kohdistuivat rajatuimmin yksittäiseen alaun. Opiskelijoiden työllistymistä koskevat tiedot puolestaan olivat järjestäjäkohtaisia. Vertailuryhmät eivät siten olleet kaikilta osin samoja. Arviointiryhmän käsitys niin ikään on, että ***opiskelijoiden työllistymistä selittävät aina myös muut alueelliset tekijät ja suhdanteet.*** Myös koulutusmäärien ja tutkintojen ohjauksessa onnistuminen vaikuttaa opiskelijoiden työllistymiseen. Joillakin aloilla ja alueilla saatetaan kouluttaa tarpeeseen nähden liikaa, mistä syystä syntyy epäsuhta koulutettujen ja vapaina olevien työpaikkojen välille. Lisäksi työllistymisessä saattaa näkyä se, että periaate koko ikäluokan kouluttamisesta on toteutunut. Tällöin koulutukseen osallistuu entistä enemmän myös sellaisia opiskelijoita, joiden työllistyminen välittömästi koulutuksen jälkeen on hankalaa.

3 Työpaikkaohjaajien koulutusta ja opettajien työelämäjaksoja koskevat määrälliset tavoitteet on saavutettu melko hyvin, joskin toiminnan tehostamisen tarvetta on. Koulutuksen järjestäjät ovat myös päässeet hyvään alkuun työpaikkaohjaajien koulutuksen ja opettajien työelämäjaksojen organisoimiseksi. Työpaikkaohjaajien koulutuksen toteuttaminen on kuitenkin ollut melko tehotonta, koska vain vajaa puolet koulutuksen aloittaneista suorittaa koulutuksen loppuun. Lisäksi ongelmana on, että eri puolilla maata, eri aloilla ja erityisesti pk-yrityksissä on vielä paljon kouluttamattomia ohjaajia. Ohjaajien ikätarkastelu osoittaa myös, että suurin osa koulutetuista ohjaajista on yli 40-vuotiaita, joten koulutuksen tarve pysyy eläköitymisen takia myös tulevaisuudessa suurena.

Sekä opettajien työelämäjaksojen ja koulutuksen kuten myös työpaikkaohjaajien koulutuksen tarve pysyvä, minkä takia tarvitaan pysyviä järjestelmiä näiden toteuttamiseksi. Kansallisen arvioinnin mukaisesti keskeistä on siirtää kokonaisvastuuta koulutuksen ja työelämäjaksojen organisoinnista koulutuksen järjestäjille osana niiden perustoimintaa. Yhtenä keskeisenä haasteena ovat lisäksi alakohtaiset erot: sekä ohjaajien koulutuksen että opettajien työelämäjaksojen tilanne on parempi naisvaltaisilla aloilla, kuten matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla sekä sosiaali- ja terveysalalla, ja huonompi tekniikan ja liikenteen sekä kulttuurin alalla.

4 Työssäoppimisen parhaat käytännöt. ESR-rahoitus on aktivoinut kehittämään uusia, innovatiivisia ratkaisuja ja käytäntöjä työssäoppimiseen. Tulokset kertovat myös ESR-hankkeisiin osallistumisen positiivisista vaikutuksista työssäoppimisen laatuun. Järjestäjät ovat kehittäneet hyviä käytäntöjään ESR-hanketoiminnan avulla, mistä näyttönä olikin kansallisessa arvioinnissa arvioitujen ***hyvien käytäntöjen kasautuminen niihin yksiköihin, jotka olivat osallistuneet ESR-hanketoimintaan.***

Oppiminen, tulosten levittäminen ja toimintojen vakiinnuttaminen

ESR-hanketoiminnan avulla on myös pyritty levittämään ja vakiinnuttamaan hyviä käytäntöjä edelleen. Hyvien käytäntöjen levittäminen ja vakiinnuttaminen omassa organisaatiossa on lisääntynyt vuosien myötä, joskaan vielä tänä päivänä tämä toiminta ei ole kovin tehokasta. Parhaiten tässä on onnistuttu verkostoituneissa hankkeissa, joista monissa on kehitetty alueellisesti yhtenäisiä käytäntöjä ja toimintatapoja.

Hanketoiminnalle on tyypillistä, että samoja asioita kehitetään eri puolilla Suomea eikä toisten kehittämistä käytännöistä tiedetä kovin paljon. Monien mielestä kriittistä on myös se, että hanketoiminnan tarjoamalla ylimääräisillä resursseilla on luotu mekanismeja ja käytäntöjä, joita ei normaalioloissa ja pelkästään toimintamäärärahoilla voida myöhemmin toteuttaa.

Työssäoppiminen, sen toteuttaminen ja kehittäminen näyttäytyvät myös suurelta osin ala- ja oppilaitoskohtaisina, vaikka monet järjestäjät ovatkin kehittäneet työssäoppimista kokonaisvaltaisesti. Alakohtaiset erot ovat suuret, ja aloilta toiselle tapahtuvaa hyvien käytäntöjen vakiinnuttamista on myös vähän. Monin paikoin ongelmia aiheuttavat myös oppilaitosmuotojen väliset rajat ja toiminnan oppilaitos- ja alakeskeisyys.

Opetushallitus on panostanut erityisesti hyvien käytäntöjen levittämiseen ja niistä oppimiseen. Se on painottanut näitä myös omassa ohjauksessaan. Myös teknologiaa on kehitetty hyvien käytäntöjen levittämisen tueksi.

Toisilta oppiminen, tulosten levittäminen ja toimintojen vakiinnuttaminen on lisääntynyt ajan myötä, joskin rakenteellisia ja asenteellisia esteitä toisilta oppimiseen on.

Seuranta ja arviointi

ESR-hanketoiminnan seuranta on toteutettu tavoiteohjelmien linjausten mukaan ESRA- ja IRIS-rekisterin avulla. Seurantajärjestelmän avulla kootaan paljon erilaista tietoa, mutta koottua tietoa ei voitu tässä arvioinnissa kaikilta osin hyödyntää monista erisyistä. Muutoinkin ESR-hanketoimintaan osallistuneet tahot ovat kokeneet, että seurantajärjestelmä painottuu hallinnon tarpeisiin, eikä se vastaa hankkeiden hallinnoijien ja muiden toimijoiden tarpeisiin tai tue niitä. Indikaattorit eivät anna kuvaa keskeisimpien tavoitteiden saavuttamisesta vaan kohdistuvat järjestäjien mukaan koko järjestelmän tavoitteiden kannalta sivuasioihin. Seurantatietojen painottumisesta määrällisiin tunnuslukuihin seuraa, että laadulliset ominaisuudet ja tulokset jäävät pimentoon. Tämän hankkeen kannalta suurin puute on, ettei rekistereissä ole lainkaan opiskelijoita koskevia tietoja, vaikka itse työssäoppiminen järjestetään juuri parantamaan opiskelijoiden oppimista, heidän työmarkkinakelpoisuuttaan, työllistymistään ja motivoitumistaan ammattiin.

9

Kehittämissuosituksset

Tässä yhteydessä keskitytään erityisesti kehittämissuosituksiin, joiden avulla voitaisiin edistää ESR-hanketoiminnan vaikutuksia ja vaikuttavuutta.

1 Työssäoppiminen sisällytetään tavoiteohjelmien lähivuosien painopisteisiin ja tavoitteisiin ammattiosaamisen näyttöjen ohella. ESR-rahoitusta koskevat tavoitteet, periaatteet ja hallinnolliset käytännöt (ohjaus, päätöksenteko, maksatus, seuranta jne.) yhdensuuntaistetaan ja yksinkertaistetaan. Edelleen on tarpeen painottaa tavoitteissa, ohjauksessa ja hankkeiden hyväksymiskriteereissä verkostomaisia hankkeita.

Hanketoiminnan vaikuttavuuden kriteereissä on tarpeen painottaa sitä, että järjestäjät kehittäisivät sellaista toimintaa, jota he voivat myös käytännössä toteuttaa ulkopuolisen rahoituksen loputtua. Tämän painopisteen ohella hanketoiminnassa tulee olla mahdollisuuksia myös sellaisten innovaatioiden kehittämiseen ja kokeiluun, joiden toteutuminen ei ole varmaa. Myös ESR-hankkeissa on siten voitava ottaa riskejä.

2 Työssäoppimisen järjestelmä on luotu ja otettu käyttöön parantamaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden osaamista ja oppimisen työelämälähtöisyyttä. Tämän vuoksi tulisi **opiskelijälähtöisyyden painottaa** myös tavoiteohjelmien tavoitteissa, kohderyhmien määrittämisessä ja seurannassa.

3 Työpaikalla tapahtuvaa oppimista koskeneen kansallisen arvioinnin mukaan kansallista työssäoppimisen **tukiohjelmaa on tarvetta jatkaa**. ESR-rahoitustuki ko. tukiohjelman toteuttamiseen on edelleen perusteltua lähivuosina. Erityisen keskeistä on tur-

vata työpaikkaohjaajien koulutuksen jatkuvuus sekä opettajien aito työelämäyhteys. Vastuu näistä tulee kuitenkin siirtää enenevästi koulutuksen järjestäjille. Riippumattomuutta ulkoisesta rahoituksesta tulee vähentää. Lisäksi tulee pyrkiä normalisoimaan työssäoppimista koskeva järjestelmä ja sen kehittäminen järjestäjien omaan strategiaan kuuluvaksi toiminnaksi.

4 ESR-hanketoimintaan liittyvässä **ohjausjärjestelmässä ja eri toimijoiden rooleissa, tehtävissä ja vastuissa sekä koko hallinnollisen ohjausprosessin hallinnassa on selkeyttämisen tarvetta**. Keskeistä on selkeyttää eri ministeriöiden työnjakoa. Myös Opetushallituksen roolia ja asemaa kansallisena kehittämisvirastona tavoiteohjelmien ohjauksessa ja hallinnoissa sekä ylipäätään hanketoiminnassa tulee täsmentää. Sekä kansallisella että alueellisella tasolla on tarpeen selkeyttää painopiste- ja tavoiteohjausta, makrotason resurssiohjausta ja sisällöllistä asiantuntijaohjausta, tulosten seuranta- ja arviointia sekä tulosten ja hyvien käytäntöjen leviämistä. Tavoitteena tulee pitää erilaisten hallinnollisten käytäntöjen minimoimista, hanketoimintaan osallistumisen houkuttelevuutta ja asiakaslähtöisyyttä. Hanketoiminnan rahoittamista tulee keskittää, jotta hanketoimintaan olisi helpompaa osallistua ja jotta monista erilaisista – käytännössä sekaannusta aiheuttavista – käytännöistä voitaisiin päästä eroon.

6 Koulutuksen järjestäjien **verkostoitumista ja toisilta oppimista** voidaan edistää suurentamalla hankekokoja ja priorisoimalla verkostomaisia hankkeita. **Kumppanuushankkeiden mallintamisella** voidaan niin ikään edistää näiden hanketyyppien vakiintumista. Suurin tarve verkostoitumiseen on pienillä koulutuksen järjestäjillä, sillä niiden omat voimavarat eivät aina riitä hallinnollisesti raskaiden hankkeiden organisointiin. Edelleen tulisi vahvistaa eri alojen tasapuolista osallistumista hanketoimintaan. Myös jo kehitettyjä toimintoja tulee vakiinnuttaa, hyviä käytäntöjä levittää sekä erityisesti toisilta aloilta oppimista lisätä. Yhteistyötä tulisi tehostaa nykyisten lääni- ja maakuntarajojen sekä tavoiteohjelma-alueiden yli. Yhteistyötä tulisi niin ikään kehittää ammattikorkeakoulujen kanssa. Keskeistä on ylittää eri alojen ja oppilaitosmuotojen välisiä raja-aitoja sekä edistää työssäoppimisen yhdensuuntaisuutta esimerkiksi yksittäisen järjestäjän kohdalla.

7 Työssäoppimisen ja sitä koskevan hanketoiminnan arvioinnissa tarvitaan **määrällisten tunnuslukujen lisäksi myös laadullisia indikaattoreita ja kriteereitä sekä hyvien käytäntöjen arviointimalleja**. Olisi tarpeen laatia sellaisia arviointikriteereitä ja arviointimalleja, joita voitaisiin hyödyntää sekä hanketoiminnan arvioinnissa että työssäoppimisen arvioinnissa yleensä. Yleisen seurantajärjestelmien rinnalle tarvittaneen sekä temaattisia arviointeja että laadullisuutta painottavaa hankekohtaista arviointia. Hankeraportteja tulisi myös hyödyttää seurannassa ja arvioinnissa. Tarpeita vas-

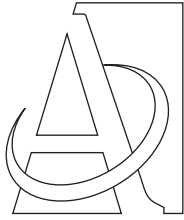
taavien indikaattoreiden ja laadullisten arviointimenetelmien kehittämistarve on suuri.

8 Arviointiryhmä esittää, että nykyisestä seurantajärjestelmästä ja sen taustalla olevasta ajattelutavasta luovutaan ja **luodaan sellainen seurantajärjestelmä, joka ottaa huomioon ko. kohdealueen tavoitteet ja toimintaperiaatteet**. Arviointiryhmä esittää seurattavien indikaattoreiden ja seurantamekanismien yksinkertaistamista sekä arviointimallin ja kriteereiden kehittämistä niin, että ne palvelevat sekä työssäoppimisen kehittämistä, tavoiteohjelmien hallintaa ja arviointia. ESR-hanketoiminnan kannalta painopisteen tulisi olla ohjelman vaikuttavuutta, tehokkuutta ja taloudellisuutta koskevissa ydinindikaattoreissa. Uutta seurantajärjestelmää tulee kehittää siten, että keskeiset seurantatiedon tarvitsijat ja hyödynsaajat (hallinnoijat, rahoittajat, ministeriö, kehittämis- ja arviointiasiantuntijat) osallistuvat sen luomiseen. Seurantaindikaattorit tulisi myös testata ennen käyttöön ottoa.

Arviointiryhmän käsityksen mukaan keskeisiä työssäoppimisen ja siihen liittyvää hanketoimintaa koskevia indikaattoreita voisivat esimerkiksi olla:

- vaikuttavuus opiskelijoiden koulutuksen jälkeinen välitön työllistyminen (1/2 vuotta)
opiskelijoiden opintojen keskeyttäminen
läpäisyaste
toiminnan vakiinnuttamisen aste (toteutuma-% puolen vuoden jälkeen hankkeesta)
- tehokkuus järjestäjien verkostoitumisen aste
työpaikkaohjaajakoulutuksen loppuun suorittaneiden osuus aloittaneista
työpaikkaohjaajakoulutuksen suorittaneiden ikä
työpaikkaohjaajakoulutuksen suorittaneiden ala
opettajien työelämäjaksojen määrä ja opettajien alat
- taloudellisuus € / loppuun suoritettu työpaikkaohjaajakoulutus
€ / opettajien työelämäjaksot/kk

9 Vaikka koulutuksen järjestäjät ovat osallistuneet aktiivisesti ESR- 1 ja 3 -ohjelmissa erilaisiin työssäoppimisen hankkeisiin, joukossa on myös niitä järjestäjiä, jotka eivät ole osallistuneet. Koska osallistumattomuus on tämän arvioinnin mukaan yhteydessä työssäoppimisen laatuun, tulisi **järjestäjien osallistumisastetta ja siten toiminnan kattavuutta** lisätä. Koulutuksen järjestäjäverkoston yleinen kehittäminen tukee myös tätä tavoitetta. Tässä voitaisiin myös hyödyntää niitä hyviä käytäntöjä, joissa alueellisesti on luotu sellaiset järjestäjien yhteistyöverkostot, jotka takaavat järjestäjien 100 %:n osallistumisen.

Lähteet

- ESR-ohjelma-asiakirjan täydennysosa 2000–2006. 2000. Tavoite 3. Suomi. Helsinki: Työministeriö.
- Frisk, T. 2005. Työssäoppimisen käytäntöjä. Koonta ja levitys. Helsinki: Educa-instituutti.
- Itkonen, K. & Lääperi, R. 2004. Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3 -ohjelman toimintalinja I. Työvoiman kysynnän hyödyntäminen ja työllistyvyyden edistäminen. Väliarvioinnin loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Taloustieteiden tiedekunta. Tutkimuskeskus.
- Itä-Suomen tavoite I -ohjelma 2000–2006. 2000. EU-ohjelmat 2/2000. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Itä-Suomen tavoite I -ohjelma 2000–2006. Täydennysosa. Julkaisu 6/2000. EU-ohjelmat. Etelä-Savon maakuntaliitto, Kainuun liitto, Pohjois-Karjalan liitto, Pohjois-Savon liitto.
- Itä-Suomen tavoite I -ohjelman väliarviointiraportti 2003. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Koulutus ja tutkimus 2003–2008. Kehittämissuunnitelma. Helsinki: Opetusministeriö.
- Kunnas, J. 2005. Pohjois-Suomen tavoite I -ohjelman väliarvioinnin ajantasaistaminen. Ohjeet rahoittajille Suomen tavoite 3-ohjelman ja alueohjelmien ESR-toiminnan toteuttamisessa vuonna 2005.
- Ohjelma-asiakirjan täydennysosa 2003-2006. 2005. Tavoite 3. Suomi. Helsinki: Työministeriö.
- Opetus- ja kulttuuritoimen rahoitusjärjestelmän raportit 2004. Rahoitus- ja kustannustietopalvelut. Helsinki: Opetushallitus.
- Pakarinen, E. 2003. Opetushallituksen ESR-projektit työssäoppimisen kehittämisen välineenä. Helsinki: Opetushallitus.
- Pohjois-Suomen tavoite I -ohjelma 2000–2006. 2000. EU-ohjelmat 1/2000. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Pohjois-Suomen tavoite I -ohjelma-asiakirja v. 2000-2006. 2000. Täydennysosa. Sisäasiainministeriö. EU-ohjelmat 5/2000.
- Pohjois-Suomen tavoite I -ohjelman väliarviointiraportti 2003. 2004. EU-ohjelmat 1/2004. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Tiainen, T. 2005. Itä-Suomen tavoite I -ohjelman väliarvioinnin ajantasaistaminen.
- Tynjälä, P., Räisänen, A., Määttä, V., Pesonen, V., Kauppi, A., Lempinen, P., Altonen, M. & Hietala, R. 2006. Työpaikalla tapahtuva oppiminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 20. Jyväskylä.
- Uusikylä, P., Tonttila, J. Paananen, M. & von Hertzen, N. 2004. Euroopan sosiaalirahaston tavoite 3 -ohjelman väliarvioinnin ajantasaistaminen. Helsinki: Net Effect.
- Yhtenäinen ohjelma-asiakirja 2000–2006. Tavoite 3. Helsinki: Työministeriö.

LIITE 1. Fokuserhmäkeskustelulomake ESR -hankkeiden hallinnoijille ja rahoittajille**ARVIOINTILOMAKE** : ESR -rahoituksen vaikutukset työssäoppimisen järjestämiseen teemoittain

Tehkää oma analyysinne teema-alueittain. Teemojen arviointi tapahtuu kolmivaiheisesti. Arvioikaa aluksi arviointikohdetta esitetyn asteikon mukaisesti ja tehkää sen jälkeen kuvaus käsiteltävästä teemasta (apukysymykset ovat ohjeellisia eivätkä edellytä vastaamista). Esittäkää lopuksi oma tulkintanne ja arvionne kyseessä olevasta aiheesta kokonaisuutena.

Voitte palauttaa lomakkeen joko sähköpostitse osoitteeseen: RHJETALA@EVAL.JYU.FI
TAI postitse osoitteeseen:

Koulutuksen arviointisihteeristö
Risto Hietala
PL 35
Keskussairaalantie 2
40014 Jyväskylän yliopisto

Jos palautatte lomakkeen sähköisesti, korostakaa tekemääne vastausvaihtoehtoa joko kursivoinnilla, lihavoinnilla tai värillä.

Huom. Tässä arvioinnissa tarkastellaan pelkästään ESR:n kautta rahoitettua työssäoppimisen hanketoimintaa – ei tavoiteohjelmia yleensä!

Sähköposti
etunimi.sukunimi@eval.jyu.fi
Internet
www.koulutuksenarviointineuvosto.fi

Postiosoite
PL 35
Keskussairaalantie 2
40014 Jyväskylän yliopisto

Puhelin
014 260 4685

Telefaksi
014 260 4691

Vastaajan nimi ja organisaatio:

TEEMA 1. ESR -rahoituksen merkitys työssäoppimisjärjestelmän luomiseen ja sen jatkuvaan kehittämiseen

ESR -hankkeiden merkitys on työssäoppimisjärjestelmän luomisen ja kehittämisen kannalta ollut

(1 = merkityksetön, 10 = erittäin merkityksellinen)

a) kansallisella tasolla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) järjestäjätasolla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c) oppilaitostasolla	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d) aloittain	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

- 1) Mikä merkitys ESR -hankkeilla on ollut työssäoppimisjärjestelmän luomiseen kansallisesti ja omassa organisaatiossa (järjestäjätasolla, oppilaitostasolla, aloittain)?
- 2) Miten ESR -hanketoiminta on vaikuttanut työssäoppimisen järjestämiseen, sen kehittämiseen ja erityisesti työelämäyhteyksien ja ammattipedagogiikan laatuun (kehittämishankkeet, opettajien työelämäjaksot, työpaikkaohjaajien koulutukseen, tiedottamiseen, yhteistyö)?
- 3) Olisiko jotain jäänyt toteutumatta ilman ESR-hankkeista saatua tukea?

Kuvaus:

Oma tulkinta ja arviointi:

Sähköposti
etunimi.sukunimi@eval.jyu.fi
Internet
www.koulutuksenarviointineuvosto.fi

Postiosoite
PL 35
Keskussairaalan tie 2
40014 Jyväskylän yliopisto

Puhelin
014 260 4685

Telefaksi
014 260 4691

TEEMA 2. Tavoiteohjelmien (1 ja 3) tavoitteiden vastaavuus kansallisiin ja EU:n tavoitteisiin

Tavoite 1 ja 3-ohjelmien tavoitteet ovat yhdensuuntaiset kansallisten tavoitteiden ja EU:n tavoitteiden kannalta

(1=ei lainkaan, 10= erittäin paljon)

a) kansalliset tavoitteet

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

b) EU:n asettamat koulutuksen työelämälähtöisyyttä koskevat tavoitteet ja niiden saavuttaminen

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

1) Miten em. tavoitteiden ja painopisteiden vastaavuus ilmenee?

Kuvaus:

Oma tulkinta ja arviointi:

Sähköposti
etunimi.sukunimi@eval.jyu.fi
Internet
www.koulutuksenarviointineuvosto.fi

Postiosoite
PL 35
Keskussairaalantie 2
40014 Jyväskylän yliopisto

Puhelin
014 260 4685

Telefaksi
014 260 4691

TEEMA 3. Tavoite 1 ja 3-ohjelmien sisällöllisten painopisteiden tarkoituksenmukaisuus työssäoppimisjärjestelmän kehittämisen kannalta

ESR- ohjelman sisällöllisten painopisteiden osuvuus työssäoppimisen tavoitteiden ja järjestelmän kehittämisen kannalta on ollut (1 = erittäin huono, 10 = erittäin hyvä)

a) työpaikkaohjaajien koulutus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) opettajien koulutus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c) opettajien työelämäjaksot	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d) ohjaus- ja arviointikäytännöt	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
e) tiedottaminen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
f) jokin muu - mikä: _____	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

1) Mitä painopisteitä omassa hanketoiminnassa on ollut?

Kuvaus:

Oma tulkinta ja arviointi:

TEEMA 4. ESR -rahoituksen saavutettavuus ja tuki sekä osallistuminen

ESR -ohjelmaan osallistumista ovat edistäneet (1= ei lainkaan, 10= erittäin hyvin)

a) etukäteisinformaation saatavuus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) tuki hanketoiminnan käynnistämiseksi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c) tuki hanketoiminnan aikana	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d) verkostoituminen muiden hanketoimintaan osallistuvien kanssa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
e) maantieteellinen sijainti	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

- 1) Miten helposti ESR -rahoituksesta on ollut saatavissa informaatiota?
- 2) Miten olette hyödyntäneet ESR -rahoituksen mahdollistamia voimavaroja työssäoppimisen kehittämisessä?
- 3) Miten helppona/vaikeana olette kokeneet ESR -hankkeisiin osallistumisen? Mitkä ovat olleet mahdolliset osallistumisen esteet?

Kuvaus:**Oma tulkinta ja arviointi:**

TEEMA 5. ESR -rahoituksen toteuttaminen, organisointi ja hallinnointi kansallisesti ja alueellisesti

ESR -toimintaan liittyvä kansallinen/alueellinen ohjaus, hallinnointi ja eri viranomaisten (ESR -rahoittajat/koordinoijat) välinen työnjako ovat toteutuneet seuraavien ominaisuuksien osalta

(1 = erittäin huonosti, 10 = erittäin hyvin)

a) tavoiteohjaus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) resurssiohjaus	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c) alueellisten/kansallisten toimijoiden työnjako	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d) eri toimijoiden välinen yhteistyö	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
e) päätöksenteko	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

- 1) Miten tarkoituksenmukainen on ollut eri hallintojien (Opetushallitus, lääninhallitukset) välinen työnjako? Onko työnjakoon liittyvistä näkökohdista heijastunut ongelmia käytännön tasolle?
- 2) Miten hyvin tavoite- ja resurssiohjauksessa on onnistuttu kansallisesti/alueellisesti?
- 3) Miten hyvin eri toimijoiden yhteistyötä ja verkostoitumista on hanketoiminnan avulla edistetty?
- 4) Miten tarkoituksenmukainen on ollut ESR-hanketoimintaan liittyvä päätöksenteko?

Kuvaus:

Oma tulkinta ja arviointi:

TEEMA 6. Taloudelliset ja muut voimavarat

Seuraavien ESR -hanketoiminnan kautta saatujen voimavarojen merkittävyys on ollut työssäoppimisen toteuttamisen ja kehittämisen kannalta (1=erittäin vähäinen, 10 = erittäin suuri)

a) taloudelliset voimavarat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) verkostoituminen muiden tahojen kanssa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c) osaaminen	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d) teknologia ja muut aineelliset voimavarat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

1) Mitä ESR hanketoiminta on merkinnyt taloudellisten ja muiden voimavarojen kannalta?

Kuvaus:**Oma tulkinta ja arviointi:**

TEEMA 7. ESR -hanketoimintaan osallistuminen ja verkostoituminen

Seuraavat avaintahot ovat osallistuneet työssäoppimisen ESR –hankkeisiin.

(1=ei lainkaan, 10=erittäin paljon)

a) työnantajatahot	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) työntekijätahot	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c) opettajat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
d) työpaikkaohjaajat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
e) opiskelijat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
f) eri alat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

- 1) Miten edellä mainitut tahot ovat osallistuneet ESR -hanketoimintaan?
- 2) Mikä merkitys osallistumisella on ollut?
- 3) Miten ESR-hanketoiminta on edistänyt eri tahojen välistä verkostoitumista ja yhteistyötä

Kuvaus:

Oma tulkinta ja arviointi:

TEEMA 8. Tulokset ja vaikuttavuus

ESR -rahoitus ja siihen liittyvä hanketoiminta on... (1 = ei lainkaan, 10 = erittäin paljon)

a) selkeyttänyt työssäoppimisen tavoitteita	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
b) kehittänyt ohjaus- ja arviointikäytäntöjä	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
c) kehittänyt yhteistoiminnallista oppimista	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
d) kehittänyt työpaikkaohjaajien valmiuksia toimia opiskelijoiden ohjaajana	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
e) kehittänyt työpaikkaohjaajien valmiuksia toimia työpaikalla tapahtuvan ammatillisen koulutuksen asiantuntijoina	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
f) kehittänyt työpaikkaohjaajien valmiuksia toimia eri sidosryhmien yhdyshenkilöinä	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
g) ajanmukaistanut opettajien ammattitaitoa	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
h) edistänyt työpaikalla tapahtuvan oppimisen menettelytapojen ja pedagogiikan hallintaa	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
i) parantanut opettajien työelämätuntemusta	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
j) parantanut työssäoppimisen tiedottamista	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
k) parantanut työssäoppimisen tiedotusmuotoja ja -kanavia	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
l) kehittänyt uudenlaisia yhteistyötä oppilaitosten ja elinkeinoelämän välillä	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
m) edistänyt pk-yritysten valmiuksia työssäoppijoiden ohjaamiseen	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
n) parantanut opiskelijoiden sijoittumista työelämään	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
o) mahdollistanut toimintaa, jota ei muutoin olisi voinut toteuttaa	1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

- 1) Mitä tuloksia olette erityisesti aikaansaaneet ESR-hanketoiminnan avulla?
- 2) Mitä vaikuttavuutta ESR-hanketoiminnalla on ollut työssäoppimiseen ja ammatilliseen koulutukseen?
- 3) Mitä olisi jäänyt saavuttamatta ilman ESR-rahoitusta?

Kuvaus:

Oma tulkinta ja arviointi:

Sähköposti
etunimi.sukunimi@eval.jyu.fi
Internet
www.koulutuksenarviointineuvosto.fi

Postiosoite
PL 35
Keskussairaalanatie 2
40014 Jyväskylän yliopisto

Puhelin
014 260 4685

Telefaksi
014 260 4691

TEEMA 9. Toisilta oppiminen, levittäminen ja vakiinnuttaminen

Työssäoppimiseen liittyvissä erilaisissa ESR -hankkeissa on tapahtunut seuraavaa (1= ei lainkaan, 10 = erittäin tehokasta)

a) toisilta oppimista ESR -hanketoiminnassa	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) hanketoiminnan aikaansaannoksien levittämistä	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
c) vakiinnutettu kehitettyjä toimintoja jokapäiväisiksi käytännöiksi	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

- 1) Miten tehokkaasti olette vakiinnuttaneet ESR -hankerahoituksella kehittämänne toiminnot omassa organisaatiossa?
- 2) Miten olette levittäneet ESR -hankerahoituksella kehittämiänne toimintoja omassa organisaatiossa?
- 3) Miten olette hyödyntäneet muiden tahojen ESR-rahoituksella kehitettäviä toimintoja? Millainen toisilta oppimisen toimintakäytäntö on?
- 4) Miten eri aloilla kehitettyjä toimintoja hyödynnetään muilla aloilla?

Kuvaus:

Oma tulkinta ja arviointi:

Sähköposti
etunimi.sukunimi@eval.jyu.fi
Internet
www.koulutuksenarviointineuvosto.fi

Postiosoite
PL 35
Keskussairaalantie 2
40014 Jyväskylän yliopisto

Puhelin
014 260 4685

Telefaksi
014 260 4691

TEEMA 10 Seuranta ja arviointi

Miten tarkoituksenmukaisia/osuvia/hyödynnettäviä ESR -hanketoimintaan kuulunut seuranta ja arviointi ovat olleet seuraavien tekijöiden suhteen? (1= ei tarkoituksenmukainen, 10= hyvin tarkoituksenmukainen)

a) projekti-indikaattorit	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
b) seuranta-ajankohdat	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Kuvaus (voi sisältää vastauksia esimerkiksi seuraaviin kysymyksiin):

- 1) Miten ESR -hanketoimintaan liittyvä dokumentointi- ja seurantajärjestelmä palvelee hankkeen toteuttamista?
- 2) Miten hankkeen seuranta on hyödynnetty hankkeen arvioinnissa?
- 3) Miten olette hyödyntäneet ESRA- ja IRIS -rekistereitä käytännössä?

Kuvaus:**Oma tulkinta ja arviointi:**

TEEMA 11. Vahvuudet ja kehittämiskohteet

Mitkä ovat keskeisimmät ESR-rahoituksen vahvuudet työssäoppimiseen liittyen?

Miten kehittäisitte ESR-hanketoimintaa työssäoppimisessa edelleen?

KIITOS

20.12.2006

Sähköposti
etunimi.sukunimi@eval.jyu.fi
Internet
www.koulutuksenarviointineuvosto.fi

Postiosoite
PL 35
Keskussairaalan tie 2
40014 Jyväskylän yliopisto

Puhelin
014 260 4685

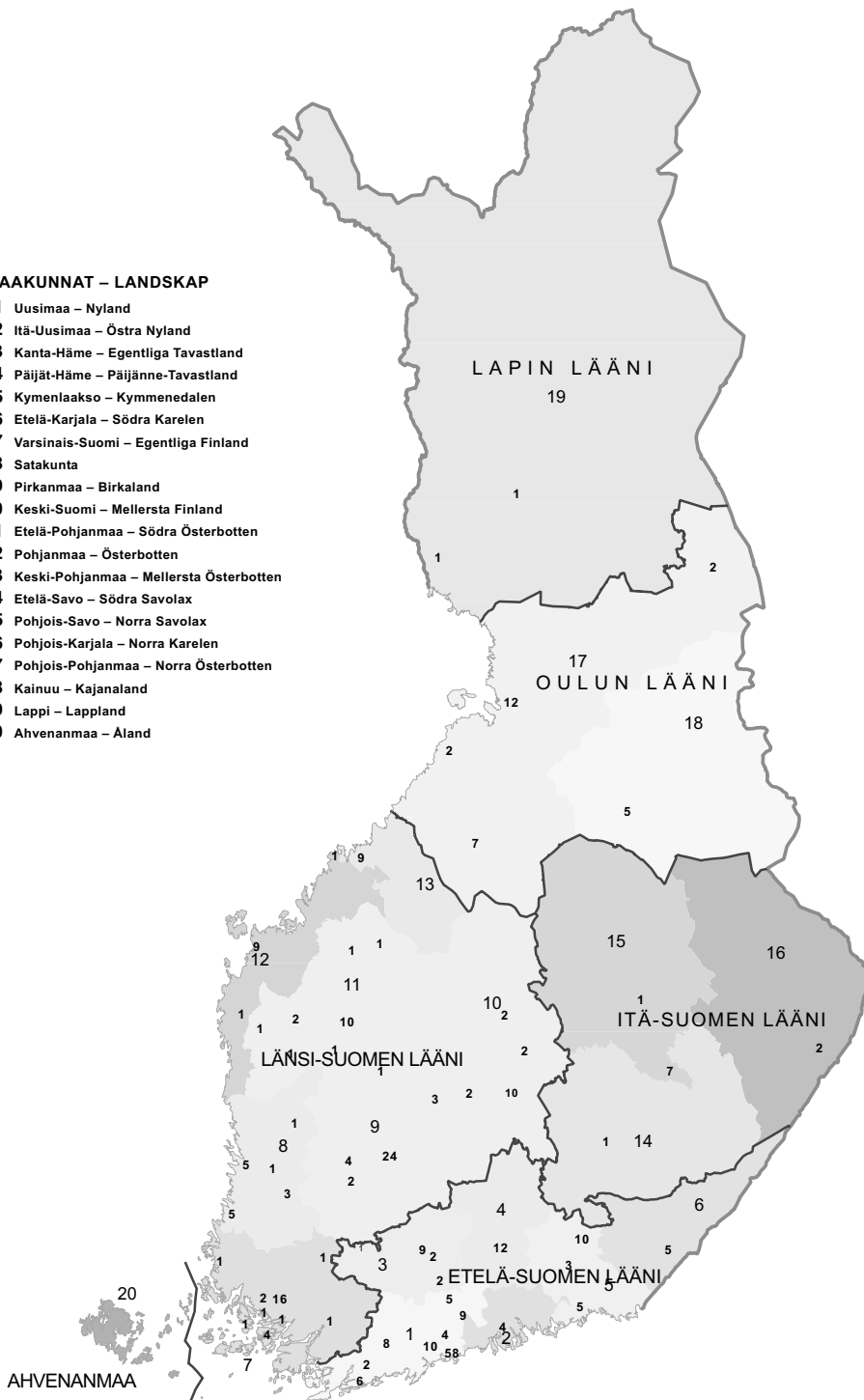
Telefaksi
014 260 4691

Liite 3. Työssäoppimisen ESR-hankkeiden jakautuminen maakunnittain ja lääneittäin

MAAKUNNAT – LANDSKAP

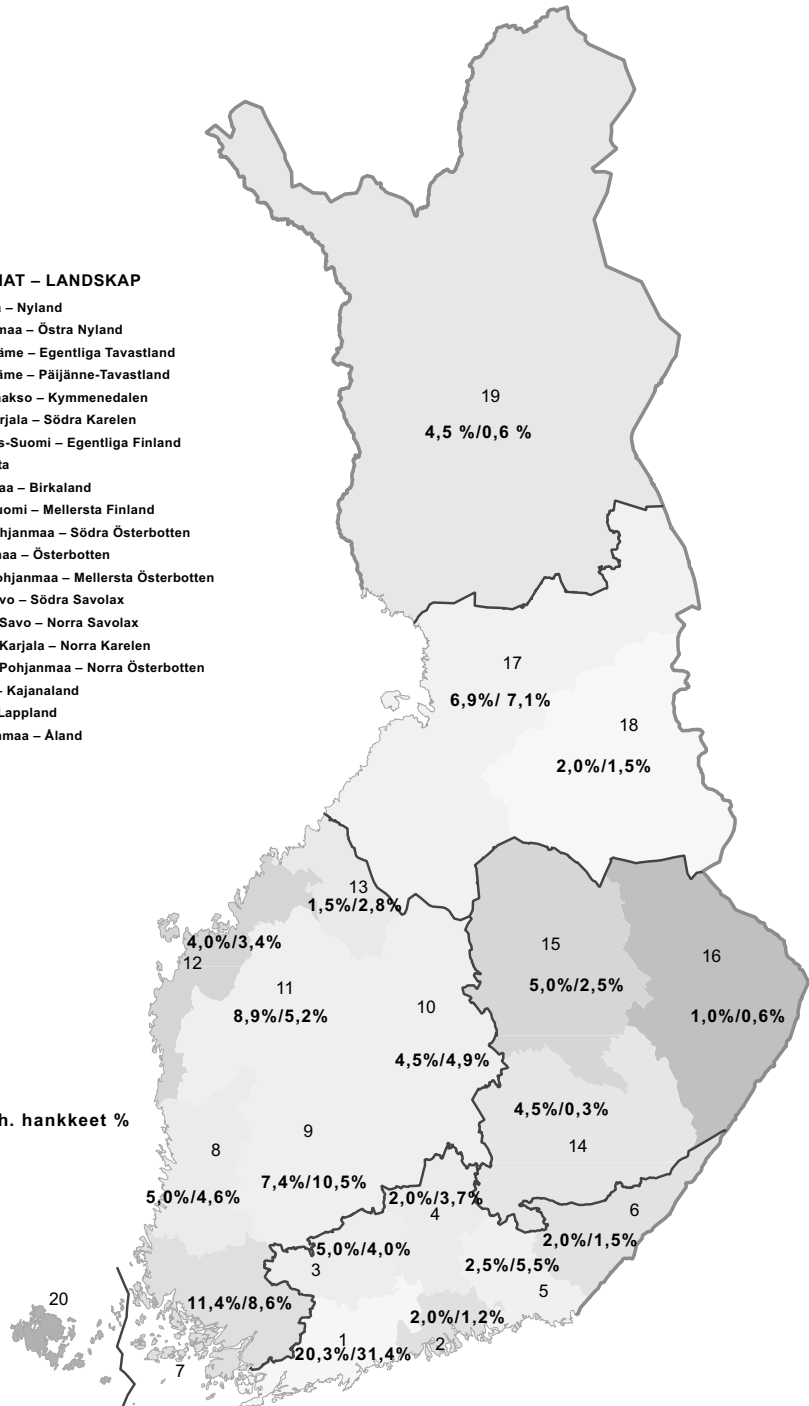
- 1 Uusimaa – Nyland
- 2 Itä-Uusimaa – Östra Nyland
- 3 Kanta-Häme – Egentliga Tavastland
- 4 Päijät-Häme – Päijänne-Tavastland
- 5 Kymenlaakso – Kymmenedalen
- 6 Etelä-Karjala – Södra Karelen
- 7 Varsinais-Suomi – Egentliga Finland
- 8 Satakunta
- 9 Pirkanmaa – Birkaland
- 10 Keski-Suomi – Mellersta Finland
- 11 Etelä-Pohjanmaa – Södra Österbotten
- 12 Pohjanmaa – Österbotten
- 13 Keski-Pohjanmaa – Mellersta Österbotten
- 14 Etelä-Savo – Södra Savolax
- 15 Pohjois-Savo – Norra Savolax
- 16 Pohjois-Karjala – Norra Karelen
- 17 Pohjois-Pohjanmaa – Norra Österbotten
- 18 Kainuu – Kajanaland
- 19 Lappi – Lappland
- 20 Ahvenanmaa – Åland

Liite 4. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ESR-hankkeiden suhteelliset osuudet kaikista järjestäjistä ja ESR-hankkeista maakunnittain

MAAKUNNAT – LANDSKAP

- 1 Uusimaa – Nyland
- 2 Itä-Uusimaa – Östra Nyland
- 3 Kanta-Häme – Egentliga Tavastland
- 4 Päijät-Häme – Päijänne-Tavastland
- 5 Kymenlaakso – Kymmenedalen
- 6 Etelä-Karjala – Södra Karelen
- 7 Varsinais-Suomi – Egentliga Finland
- 8 Satakunta
- 9 Pirkanmaa – Birkaland
- 10 Keski-Suomi – Mellersta Finland
- 11 Etelä-Pohjanmaa – Södra Österbotten
- 12 Pohjanmaa – Österbotten
- 13 Keski-Pohjanmaa – Mellersta Österbotten
- 14 Etelä-Savo – Södra Savolax
- 15 Pohjois-Savo – Norra Savolax
- 16 Pohjois-Karjala – Norra Karelen
- 17 Pohjois-Pohjanmaa – Norra Österbotten
- 18 Kainuu – Kajanaland
- 19 Lappi – Lappland
- 20 Ahvenanmaa – Åland

Huom.
K-järj. % / esr-rah. hankkeet %

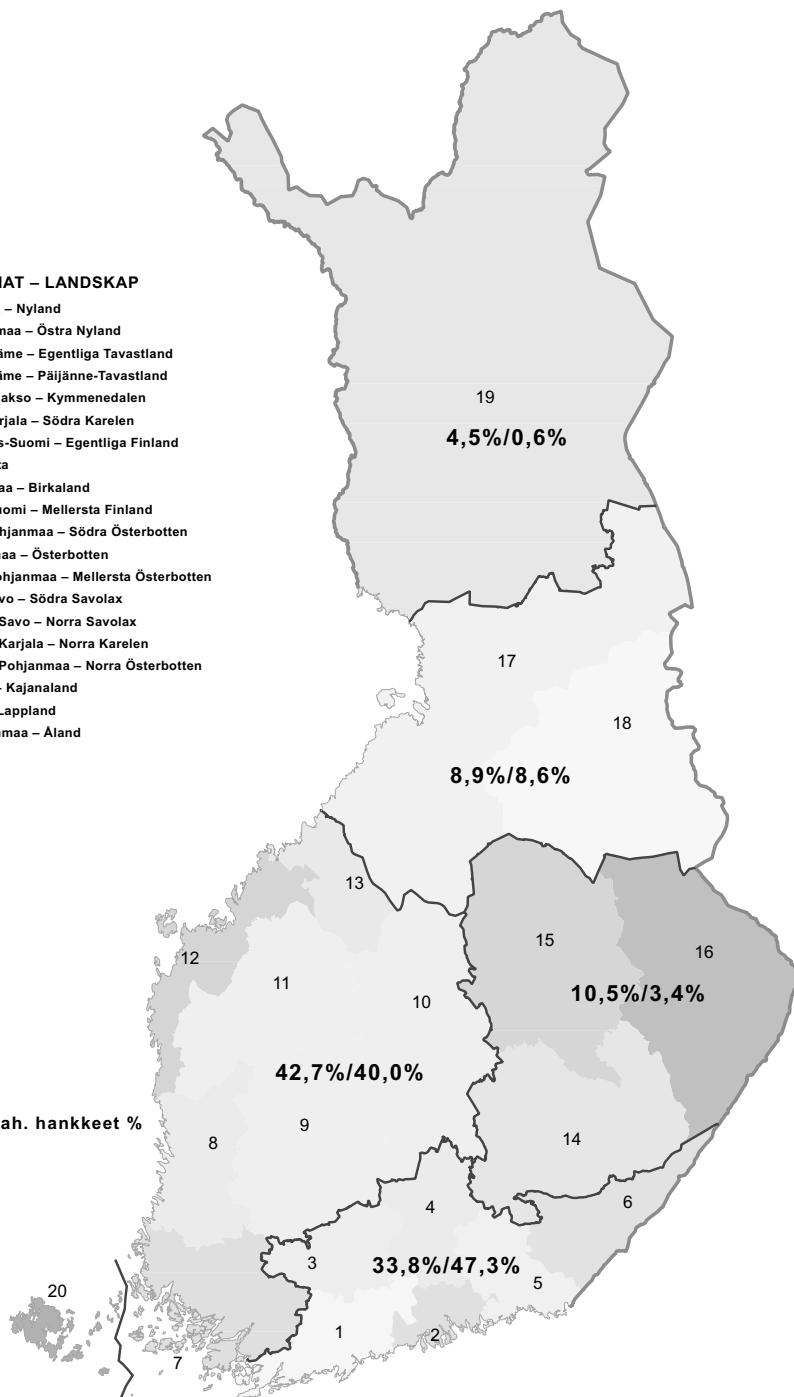

Liite 5 Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ESR-hankkeiden suhteelliset osuudet kaikista järjestäjistä ja ESR-hankkeista lääneittäin

MAAKUNNAT – LANDSKAP

- 1 Uusimaa – Nyland
- 2 Itä-Uusimaa – Östra Nyland
- 3 Kanta-Häme – Egentliga Tavastland
- 4 Päijät-Häme – Päijänne-Tavastland
- 5 Kymenlaakso – Kymmenedalen
- 6 Etelä-Karjala – Södra Karelen
- 7 Varsinais-Suomi – Egentliga Finland
- 8 Satakunta
- 9 Pirkanmaa – Birkaland
- 10 Keski-Suomi – Mellersta Finland
- 11 Etelä-Pohjanmaa – Södra Österbotten
- 12 Pohjanmaa – Österbotten
- 13 Keski-Pohjanmaa – Mellersta Österbotten
- 14 Etelä-Savo – Södra Savolax
- 15 Pohjois-Savo – Norra Savolax
- 16 Pohjois-Karjala – Norra Karelen
- 17 Pohjois-Pohjanmaa – Norra Österbotten
- 18 Kainuu – Kajanaland
- 19 Lappi – Lappland
- 20 Ahvenanmaa – Åland

Huom.
k-järj%/esr-rah. hankkeet %

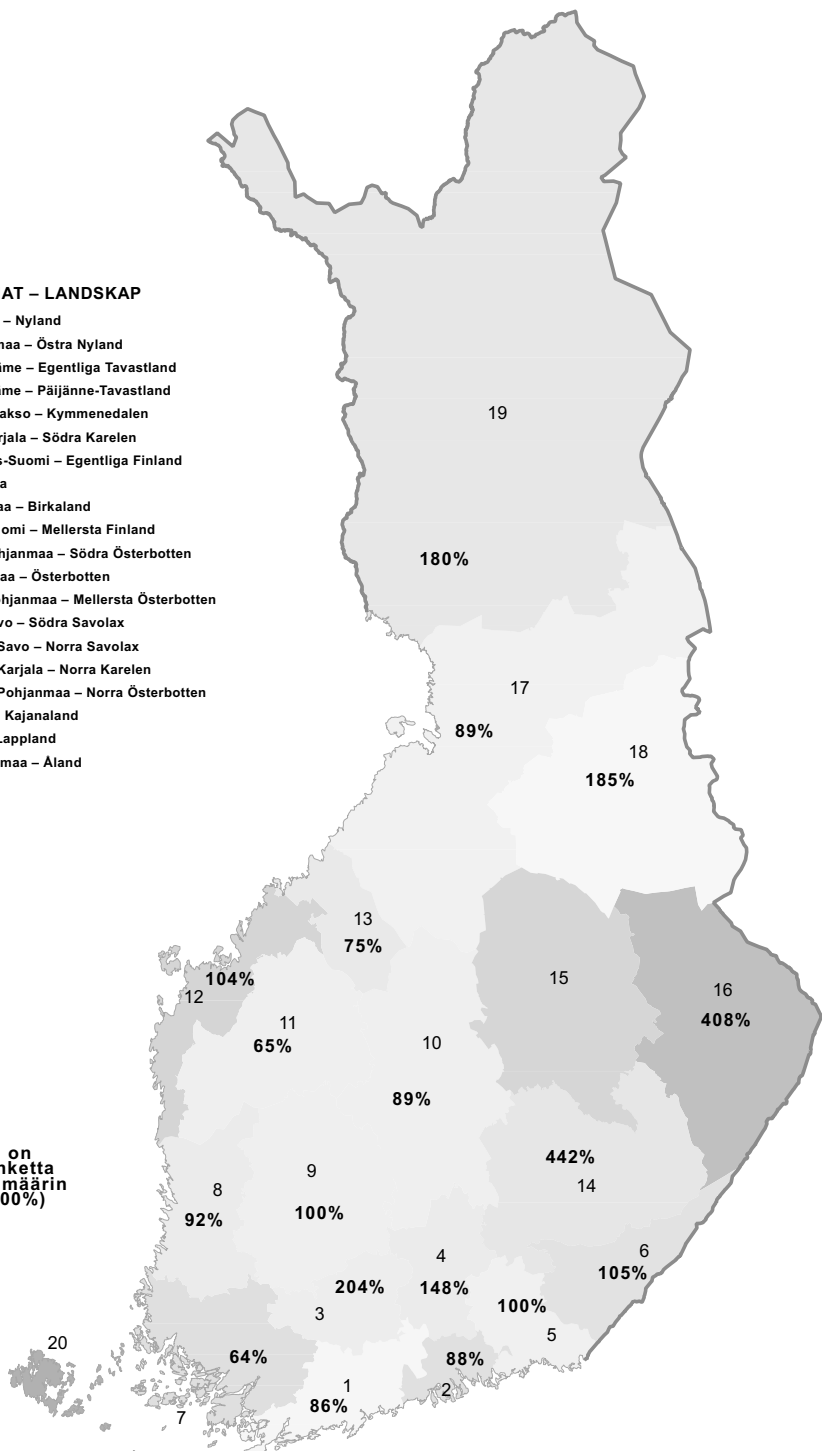

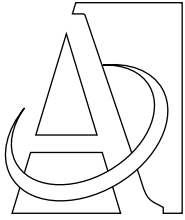
Liite 6. Keskimääräinen ESR-rahoitus yhtä työssäoppimishanketta kohden maakunnittain suhteutettuna valtakunnalliseen keskiarvoon

MAAKUNNAT – LANDSKAP

- 1 Uusimaa – Nyland
- 2 Itä-Uusimaa – Östra Nyland
- 3 Kanta-Häme – Egentliga Tavastland
- 4 Päijät-Häme – Päijänne-Tavastland
- 5 Kymenlaakso – Kymmenedalen
- 6 Etelä-Karjala – Södra Karelen
- 7 Varsinais-Suomi – Egentliga Finland
- 8 Satakunta
- 9 Pirkanmaa – Birkaland
- 10 Keski-Suomi – Mellersta Finland
- 11 Etelä-Pohjanmaa – Södra Österbotten
- 12 Pohjanmaa – Österbotten
- 13 Keski-Pohjanmaa – Mellersta Österbotten
- 14 Etelä-Savo – Södra Savolax
- 15 Pohjois-Savo – Norra Savolax
- 16 Pohjois-Karjala – Norra Karelen
- 17 Pohjois-Pohjanmaa – Norra Österbotten
- 18 Kainuu – Kajanaland
- 19 Lappi – Lappland
- 20 Ahvenanmaa – Åland

Huom.
ESR-rahoitus on ollut yhtä hanketta kohden keskimäärin 116 839 e (=100%)

Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja

Nro 1

Koulutuksen arvioinnin uusi suunta

Arviointiohjelma 2004–2007

2004. 55 s. 10 e. Myös verkkoversio

Nro 2

Utbildningsutvärderingens nya inriktning

Utvärderingsprogram för perioden 2004–2007

2004. 57 s. 10 e. Myös verkkoversio

Nro 3

New Directions in Educational Evaluation

Evaluation Programme 2004–2007

2005. 64 s. 10 e. Myös verkkoversio

Nro 4

Bertel Stähle

Toisen asteen koulu Pohjoismaissa

Toisen asteen koulujen pohjoismainen vertailu

“Pohjoismainen ISUSS-raportti”

2005. 143 s. 20 e. Myös verkkoversio

Nro 5

Anu Räisänen

EFQM-arviointimalli ammatillisen koulutuksen järjestäjien arvioinnin tukena

2005. 72 s. 20 e.

Nro 6

Heikki K. Lyytinen & Anu Räisänen (toim.)

Kehittämissuuntaa arvioinnista

2005. 246 s. 25 e.

Nro 7

Harri Rönnholm & Anu Räisänen (toim.)

Arviointi tukee kehittymistä – miten arvioinnin kehittymistä tuetaan?

Koulutuksen järjestäjien tukeminen arviointiin liittyvissä asioissa

2005. 37 s. 15 e. Myös verkkoversio

Nro 8

Esko Korkeakoski (toim.)

Koulutuksen perusturva ja oppimisen tuki perusopetuksessa

Osaraportti 1: Arviointiraportti

2005. 61 s. 12 e. Myös verkkoversio

Nro 9

Esko Korkeakoski

Koulutuksen perusturva ja oppimisen tuki perusopetuksessa

Osaraportti 2: Tausta ja tulokset

2005. 156 s. 21 e. Myös verkkoversio

Nro 10

Esko Korkeakoski (toim.)

Koulutuksen perusturva ja oppimisen tuki perusopetuksessa

Osaraportti 3: Syventävät artikkelit

2005. 131 s. 20 e. Myös verkkoversio

Nro 11

Jouko Mehtäläinen

Erityisopetuksen tarve lukiokoulutuksessa

2005. 100 s. 17 e. Myös verkkoversio

Nro 12

Gunnel Knubb-Manninen (red.)

Grundtryggheten och behovet av stöd i skolan

2005. 60 s. 12 e. Myös verkkoversio

Nro 13

Harri Rönholm & Anu Räisänen (red.)

Utvärdering stödjer utvecklingen – hur kan utvärderingens

utveckling stödjas? Stöd till utbildningsanordnarna i frågor som gäller utvärdering

2005. 42 s. 15 e. Myös verkkoversio

Nro 14

Anu Räisänen & Harri Rönholm

Itsearviointi koulu yhteisöä kehittäväksi. EFQM-arviointimalli yleissivistävässä koulutuksessa

2006. 79 s. 20 e.

Nro 15

Reijo Raivola, Anja Heikkinen, Antti Kauppi, Pirjo Nuotio, Lasse Oulasvirta, Risto Rinne, Päivi Kamppi & Heikki Silvennoinen

Aikuisten opiskelumahdollisuudet ja järjestäjäverkko toisen asteen ammatillisessa koulutuksessa

2006. 219 s. 24 e. Myös verkkoversio

Nro 16

Tapio Vaherva, Anita Malinen, Antti Moisio, Reijo Raivola, Petri Salo, Kari Kantasalmi, Päivi Kamppi & Heikki Silvennoinen

Vapaan sivistystyön oppilaitosrakenne ja palvelukyky

2006. 207 s. 24 e. Myös verkkoversio

Nro 17

Gunnel Knubb-Manninen (red.)

Vuxenutbildningsfältet. Utvärdering av fritt bildningsarbete och yrkesinriktad vuxenutbildning

2006. 79 s. 16 e. Myös verkkoversio

Nro 18

Heikki Silvennoinen (toim.)

Koulutuksen arviointi verkostoituu

2006. 84 s. 16 e. Myös verkkoversio

Nro 19

Anu Räisänen & Heikki Silvennoinen

Virtaa vertaisten verkosta

Ammatillisten erikoisoppilaitosten laadunhallinta

2006. 59 s. 12 e.

Nro 20

Päivi Tynjälä, Anu Räisänen, Veikko Määttä, Keijo Pesonen, Antti Kauppi,
Petri Lempinen, Rabbe Ede, Manu Altonen & Risto Hietala

Työpaikalla tapahtuva oppiminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

Arviointiraportti

2006. 257 s. 30 e. Myös verkkoversio

Nro 21

Anu Räisänen (toim.)

Työpaikalla tapahtuva oppiminen ammatillisessa peruskoulutuksessa

Tiivistelmä

2007. 39 s. 15 e. Myös verkkoversio

Nro 22

Anu Räisänen (red.)

Inlärnning på arbetsplatsen inom grundläggande yrkesutbildning

Sammandrag

2007. 37 s. 15 e. Myös verkkoversio

Nro 23

Kirsti Mäensivu, Heini Mäenpää, Matti Määttä, Matti Vesa Volanen, Gunnel Knubb-
Manninen, Jouko Mehtäläinen & Anu Räisänen

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen yhteistyö opetuksen järjestämisessä

2007. 156 s. 25 e. Myös verkkoversio

Nro 24

Anu Räisänen & Risto Hietala (toim.)

ESR-rahoitus ja työssäoppimisen järjestäminen

Arviointiraportti

2007. 109 s. Myös verkkoversio

Tilaukset ja tiedustelut:

Koulutuksen arviointisihteeristö

PL 35, 40014 Jyväskylän yliopisto

puh. (014) 260 3220

faksi (014) 260 3241

ktl-asiakaspalvelu@ktl.jyu.fi

www.edev.fi

Osa julkaisuista on saatavissa myös verkosta:

www.edev.fi/portal/julkaisu

Koulutuksen
arviointineuvosto

Julkaisu kertoo ESR-hankerahoituksen (Euroopan sosiaalirahasto) vaikutuksista työssäoppimisen järjestämiseen. Raportissa tarkastellaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien osallistumista ESR-hanketoimintaan, osallistumisen alueellista jakautumista sekä hanketoiminnan yhteyksiä muun muassa työssäoppimisen laatuun, opiskelijoiden työllistymiseen, keskeyttämiseen ja opintojen läpäisyyn. Lisäksi tarkastellaan hanketoimintaan liittyvää opettajien ja työpaikkaohjaajien koulutusta sekä hanketoiminnalla kehitettyjä hyviä käytäntöjä. Raportin painopiste on tuloksissa, arvioivissa johtopäätöksissä ja kehittämissuosituksissa. Kehittämiskohteina esitetään muun muassa ESR-hanketoiminnan tavoitteiden ja ohjausjärjestelmän selkeyttämiseen, eri tahojen verkostoitumiseen, seuranta- ja arviointijärjestelmien kehittämiseen sekä hyvien käytäntöjen levittämiseen ja vakiinnuttamiseen liittyviä näkökohtia.